

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!»

Νικολαΐδου Αλεξάνδρα

Επιβλέπων καθηγητής: Κωνσταντίνος Χρηστίδης

Ρέθυμνο, Ιούλιος 2023

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ
(e-Learning)».
[Αριθμ. ΦΕΚ 635 τ.Β΄/9.3.2016]**

Ακαδημαϊκός Υπεύθυνος ΠΜΣ:

Καθηγητής Αναστασιάδης Παναγιώτης

Πανεπιστήμιο Κρήτης – Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!»

Νικολαΐδου Αλεξάνδρα

Υπέθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1986 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

© Πανεπιστήμιο Κρήτης, ΠΤΔΕ,ΕΔΙΒΕΑ, 2018

Το Π.Τ.Δ.Ε του Πανεπιστημίου Κρήτης και ειδικότερα το Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α, διατηρεί το δικαίωμα της χρήσης και αναπαραγωγής της παρούσας εργασίας για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη
διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη
μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού,
με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα
τελεία!» »

Νικολαΐδου Αλεξάνδρα

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Χρηστίδης Κωνσταντίνος

Μέλος ΕΕΠ, ΠΤΔΕ Παν/μιο Κρήτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Αναστασιάδης Παναγιώτης

Καθηγητής ΠΤΔΕ Παν/μιο Κρήτης

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μανούσου Ευαγγελία

Μέλος ΣΕΠ, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Ρέθυμνο, Ιούνιος 2023

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

"Η τέχνη δεν είναι αυτό που βλέπεις, αλλά αυτό που κάνεις τους άλλους να δουν"
Edgar Degas (1834-1917)

Ευχαριστίες,

Θα ήθελα αρχικά να ευχαριστήσω από καρδιάς τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Χρηστίδη Κωνσταντίνο για την άμεση ανταπόκρισή του σε κάθε μου αίτημα, μα και για τη συνολική υποστήριξη που μου προσέφερε καθόλη τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας, καθώς επίσης και τον κύριο Κωτσίδη Κωνσταντίνο για την τεχνική του υποστήριξη σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε. Θα ήθελα ακόμη να ευχαριστήσω τη συνάδελφό μου και εκπαιδευτικό Σβάρνα Αθηνά για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου και εφαρμόσαμε τελικά την παρέμβαση και στα δύο τμήματα της Α' τάξης του σχολείου. Θα ήταν παράλειψη να λησμονήσω να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές μου από την ομάδα μου: «τα Τριώνυμα» και την οικογένειά μου για τη στήριξη σε αυτή την προσπάθεια, αλλά προπαντός τη μητέρα μου Βασιλική, που με θυσία του προσωπικού της χρόνου και χώρου, μου εξασφάλισε τις ώρες που απαιτούνταν ώστε να ολοκληρώσω αυτήν την εργασία. Θα ήθελα τέλος να ευχαριστήσω τον επιστημονικά υπεύθυνο του ΠΜΣ κύριο Αναστασιάδη Παναγιώτη, για την ευκαιρία που μου έδωσε να συμμετάσχω στο Πρόγραμμα και να εξελίξω τις γνώσεις και δεξιότητές μου σχετικά με την παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ μέσω της ΕξαΕ.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αποτίμηση μιας ολοκληρωμένης διδακτικής παρέμβασης με χρήση του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργήθηκε σύμφωνα με τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, προκειμένου να προσεγγισθεί σε μαθητές Α΄ Δημοτικού το ζήτημα της διαφορετικότητας, μέσω της Τέχνης. Η παρέμβαση, που εντάχθηκε στο πλαίσιο του Εργαστηρίου Δεξιοτήτων στον κύκλο «Ενδιαφέρομαι και Ενεργώ», σχεδιάστηκε σύμφωνα με το μοντέλο της μικτής/υβριδικής μάθησης και περιελάμβανε τρία στάδια: α) δια ζώσης προσέγγιση του θέματος, β) εξ αποστάσεως μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού στην πλατφόρμα Chamilo με χρήση του ψηφιακού εργαλείου h5p και γ) αναστοχασμό των βασικών σημείων της κάθε ενότητας με την επιστροφή των μαθητών στην τάξη. Ως αφόρμηση, σχεδιάστηκε σχετικό video με χρήση του ψηφιακού εργαλείου Plotagon για τη σύνδεση της παρέμβασης με τον τίτλο του προγράμματος «Με πινέλα και φαντασία», που αποτελεί και τίτλο του μαθήματος της γλώσσας Α΄ Δημοτικού και σχετίζεται με την Τέχνη. Για την αξιολόγηση του αντικτύπου της παρέμβασης χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο προσαρμοσμένο στο ηλικιακό επίπεδο των 43 μαθητών και χορηγήθηκε τόσο στην αρχή, όσο και στο τέλος της, ενώ τα δεδομένα εξετάστηκαν με χρήση του προγράμματος IBM SPSS Statistics 20. Χρησιμοποιήθηκαν επιπροσθέτως ως δεδομένα οι ηχογραφήσεις των μαθητών στο πλαίσιο δραστηριότητας του εκπαιδευτικού υλικού, οι οποίες και αναλύθηκαν ποιοτικά μέσω του προγράμματος atlas-ti. Το εκπαιδευτικό υλικό αποτιμήθηκε τέλος από 3 κριτικούς αναγνώστες, που φοιτούν στο συγκεκριμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα και θεωρούνται γνώστες του πεδίου, ενώ τα δεδομένα τους υπέστησαν κι αυτά ποιοτική επεξεργασία.

Λέξεις – Κλειδιά

Ολοκληρωμένη διδακτική παρέμβαση, διαθεματικότητα, διαφορετικότητα, Τέχνη, υβριδική/μικτή μάθηση

Abstract

The purpose of this thesis was the design, implementation and evaluation of an integrated teaching intervention using the educational material created according to the principles and methodology of distance education, in order to approach the issue of diversity through Arts to first grade students. The intervention, which was part of the Skills Workshop in the Section "I Care and Act", was designed according to the model of blended/hybrid learning and included three stages: a) face-to-face approach to the issue, b) distance study of the educational material on the Chamilo platform using the digital tool h5p and c) reflection of the key points of each unit upon the return of students to the classroom. As a starting point, a relevant video was designed using the digital tool Plotagon to link the intervention with the title of the program "With brushes and imagination", which is also a title of the first grade language studentbook and related to Art. To assess the impact of the intervention, a questionnaire adapted to the age level of 43 students was used and administered both at the beginning and at the end, while the data were examined using the IBM SPSS Statistics 20 program. In addition, the students' recordings were used as data in the context of the educational material activity, which were analyzed qualitatively through the atlas-ti program. The educational material was evaluated by 3 critical readers, who study in this postgraduate program and are considered knowledgeable in the field, while their data was qualitatively processed.

Keywords

Integrated teaching intervention, interdisciplinarity, diversity, Art, hybrid/blended learning

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract.....	vi
Περιεχόμενα.....	vii
Κατάλογος Εικόνων /	
Σχημάτων.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί
σελιδοδείκτης.	
Κατάλογος	
Πινάκων.....	Σφάλμα! Δεν έχει
οριστεί σελιδοδείκτης.	
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια.....	xi
ΜΕΡΟΣ Α' - Θεωρητικό Πλαίσιο.....	1
1. Κεφάλαιο 1 ^ο Εισαγωγή.....	1
1.1 Προβληματική της εργασίας.....	1
1.2 Σκοπός, στόχοι και ερευνητικά	
ερωτήματα.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί
σελιδοδείκτης.	
1.2.1 Σκοπός της	
εργασίας.....	Σφάλμα! Δεν έχει
οριστεί σελιδοδείκτης.Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
1.2.2 Στόχοι της	
εργασίας.....	Σφάλμα! Δεν έχει
οριστεί σελιδοδείκτης. Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
1.2.3 Ερευνητικά	
ερωτήματα.....	Σφάλμα! Δεν έχει
οριστεί σελιδοδείκτης. Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.	
1.3 Η συνεισφορά της	
εργασίας.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί
σελιδοδείκτης. 4	
1.4 Η δομή της	
εργασίας.....	Σφάλμα! Δεν έχει
οριστεί σελιδοδείκτης. 4	
2. Κεφάλαιο 2 ^ο – Το θεωρητικό πλαίσιο της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως εκπαίδευσης	
.....	Σφάλμ
α! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης. 6	
2.1 Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση –	
Οριοθέτηση.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης. 6
2.2. Βασικές Θεωρίες της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.....	6
2.3 Μορφές της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης ως προς τα Προγράμματα	
Σπουδών.....	Σφάλμ
α! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.8	
2.4. Μορφές της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης ως προς τη χρήση των ΤΠΕ.....	9

2.5. Η υβριδική μάθηση.....	10
3. Κεφάλαιο 3 ^ο - Το εκπαιδευτικό υλικό στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση	11
3.1. Χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού υλικού στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.....	11
3.2. Μοντέλα σχεδιασμού και αξιολόγησης εκπαιδευτικού υλικού.....	12
3.2.1. Το μοντέλο ADDIE.....	12
3.2.2. Το μοντέλο Dick & Carey.....	13
3.3. Αρχές Δημιουργίας Εκπαιδευτικού Υλικού	14
4. Κεφάλαιο 4 ^ο - Γνωστικό Αντικείμενο: Η Διαθεματική Προσέγγιση της Διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης.....	18
4.1. Η Τέχνη.....	18
4.1.1. Η Τέχνη ως αισθητική εμπειρία.....	18
4.1.2. Η Τέχνη στην Εκπαίδευση.....	19
4.1.3. Τέχνη και κριτική σκέψη.....	21
4.2. Η Διαθεματικότητα.....	21
4.2.1. Διαθεματικότητα - Οριοθέτηση.....	21
4.2.2. Η Διαθεματικότητα στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα.....	22
4.2.3. Η Διαθεματική Προσέγγιση της Τέχνης στην Εκπαίδευση.....	23
4.3. Η Διαφορετικότητα.....	25
4.3.1. Διαφορετικότητα - Οριοθέτηση.....	25
4.3.2. Η Διαφορετικότητα στο ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα.....	26
4.3.3. Η προσέγγιση της Διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης.....	27
5. Κεφάλαιο 5 ^ο - Το Εκπαιδευτικό Υλικό για τη Διαθεματική προσέγγιση της Διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης.....	29
ΜΕΡΟΣ Β' - Ερευνητικό πλαίσιο.....	35
6. Κεφάλαιο 6 ^ο - Μεθοδολογία Έρευνας.....	35
6.1. Εισαγωγικά στοιχεία.....	35
6.2. Μεθοδολογία έρευνας	35
6.3. Σκοπός της έρευνας.....	37
6.4. Στόχοι της έρευνας.....	37
6.5. Ερευνητικά ερωτήματα	37
6.6. Είδος και δείγμα έρευνας.....	38
6.6.1. Έρευνα για την αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού.....	38
6.6.2. Έρευνα για την αποτίμηση της διδακτικής παρέμβασης.....	39
6.7. Χρονική περίοδος έρευνας.....	40
6.8. Μέσα συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων.....	40
6.8.1. Για την κύρια και συμπληρωματική ποιοτική έρευνα.....	41
6.8.2. Για την ποσοτική έρευνα.....	47
6.9. Περιορισμοί έρευνας	49
6.10. Δεοντολογικό πλαίσιο.....	50
ΜΕΡΟΣ Γ' - Παρουσίαση δεδομένων έρευνας- Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	51
7. Κεφάλαιο 7 ^ο - Διαγραμματική παρουσίαση δεδομένων ερωτηματολογίων.....	51

7.1. Παρουσίαση δεδομένων για την αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού (ΕΥ).....	51
7.1.1. Κύρια έρευνα ΕΥ.....	51
7.1.1.2. Παρουσίαση και σχολιασμός ευρημάτων.....	53
7.1.2. Συμπληρωματική έρευνα ΕΥ.....	77
7.2. Παρουσίαση δεδομένων για την αποτίμηση της διδακτικής παρέμβασης.....	84
8. Κεφάλαιο 8 ^ο - Συζήτηση αποτελεσμάτων & Συμπεράσματα.....	91
8.1. Συζήτηση.....	91
8.2. Συμπεράσματα.....	92
8.2.1. Κύρια έρευνα ΕΥ.....	92
8.2.2. Συμπληρωματική έρευνα ΕΥ.....	96
8.2.3. Η διδακτική παρέμβαση.....	98
8.3. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	101
Βιβλιογραφία.....	103
Παράρτημα Α: "Ερωτηματολόγια".....	109
Παράρτημα Β: "Οδηγός ΕΥ για κάθε Δ.Ε.....	134
Παράρτημα Γ: "Φύλλα εργασίας κατά τη δια ζώσης διδασκαλία.....	138

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1. Δομή εκπαιδευτικού υλικού

Εικόνα 2. 1η Δ.Ε.: Σύνδεση των βασικών χρωμάτων με τα ανθρώπινα χρώματα

Εικόνα 3. 2η Δ.Ε.: Από την οπτική γωνία στην άποψη

Εικόνα 4. 3η Δ.Ε.: Μωσαϊκό δεξιοτήτων

Εικόνα 5. 4η Δ.Ε.: Πώς βιώνουμε τη διαφορετικότητα – στερεότυπα

Εικόνα 6. Παρουσίαση καλλιτέχνη

Εικόνα 7. Επαφή με χαρακτηριστικά δείγματα στην Πινακοθήκη

Εικόνα 8. Ανάρτηση έργου και ανατροφοδότηση στο padlet

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1. Μ.Ο. Ερωτήσεων 1ου άξονα

Διάγραμμα 2. Μ.Ο. Ερωτήσεων 2ου άξονα

Διάγραμμα 3. Μ.Ο. Ερωτήσεων 3ου άξονα

Κατάλογος Πινάκων

- Πίνακας 1. Πολυμεσική Θεωρία (Mayer, 2009)
Πίνακας 2. Ερευνητικοί Άξονες αποτίμησης ΕΥ
Πίνακας 3. Κύριο ΕΥ - Κατηγορίες ανάλυσης ανά άξονα
Πίνακας 4. Κατηγορίες συμπληρωματικής έρευνας ΕΥ ανά ερευνητικό άξονα
Πίνακας 5. Ποσοτική έρευνα για διδακτική παρέμβαση - Ερωτήσεις ανά άξονα
Πίνακας 6. Φύλο συμμετεχόντων
Πίνακας 7. Ηλικία συμμετεχόντων
Πίνακας 8. Προϋπηρεσία συμμετεχόντων
Πίνακας 9. Ερώτηση Α1 - Βιβλιογραφική τεκμηρίωση
Πίνακας 10. Ερώτηση Α2 - Αναφορά σε διαφορετικές πηγές
Πίνακας 11. Ερώτηση Α3 - Συγκριτική ανάλυση πληροφοριών
Πίνακας 12. Ερώτηση Α4 -Ερμηνεία/ κριτική συζήτηση πληροφοριών
Πίνακας 13. Ερώτηση Α5- Δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές
Πίνακας 14. Ερώτηση Β1 - Απλή και κατανοητή παρουσίαση
Πίνακας 15. Ερώτηση Β2 - Χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών
Πίνακας 16. Ερώτηση Β3 - Χρήση καθομιλουμένης γλώσσας
Πίνακας 17. Ερώτηση Β4 - Ευανάγνωστη γραφή
Πίνακας 18.Ερώτηση Β5 - Πυκνότητα πληροφοριών
Πίνακας 19.Ερώτηση Β6 - Τμηματική παρουσίαση
Πίνακας 20.Ερώτηση Β7 - Μόνο κείμενο
Πίνακας 21.Ερώτηση Β8 - Κείμενο και εικόνες
Πίνακας 22.Ερώτηση Β9 - Κείμενο, εικόνες, video
Πίνακας 23.Ερώτηση Β10 - Χρωματικές συνθέσεις
Πίνακας 24. Ερώτηση Γ1 - Κατανοητά και αναγνωρίσιμα κουμπιά
Πίνακας 25.Ερώτηση Γ1 - Κατανοητά και αναγνωρίσιμα εικονίδια
Πίνακας 26. Ερώτηση Γ2 - Εύκολη πλοήγηση
Πίνακας 27. Ερώτηση Γ3 - Λειτουργικοί υπερσύνδεσμοι
Πίνακας 28. Ερώτηση Δ1 - Συμβουλές μελέτης
Πίνακας 29. Ερώτηση Δ2 - Έμφαση σε σημεία
Πίνακας 30. Ερώτηση Δ3 - Επεξηγηματικά σχόλια
Πίνακας 31. Ερώτηση Ε1 - Δυνατότητα διατύπωσης απόψεων
Πίνακας 32. Ερώτηση Ε2 - Δυνατότητα διατύπωσης ερωτήσεων
Πίνακας 33. Ερώτηση Ε3 - Συναισθηματική εμπλοκή εκπαιδευόμενου
Πίνακας 34. Ερώτηση Ε4 - Ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκπαιδευόμενων
Πίνακας 35. Ερώτηση Ε5 - Αίσθημα του ανήκειν
Πίνακας 36. Ερώτηση Ε6 - Ενσωμάτωση/ εμπλουτισμός απόψεων
Πίνακας 37. Ερώτηση Στ1 - Ενθάρρυνση αυτοαξιολόγησης
Πίνακας 38. Ερώτηση Στ2 - Ανάπτυξη κριτικής σκέψης
Πίνακας 39. Ερώτηση Στ3 - Ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας
Πίνακας 40. Ερώτηση Στ4 - Συσχέτιση νέων δεδομένων με την πραγματικότητα
Πίνακας 41. Ερώτηση Στ5 - Εφαρμογή νέων δεδομένων στην πραγματικότητα

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

- Πίνακας 42. Ερώτηση Z1 - Σαφής διατύπωση σκοπού
Πίνακας 43. Ερώτηση Z2 - Σαφής διατύπωση προσδοκώμενων
Πίνακας 44. Ερώτηση Z3 - Παρακίνηση σε επίπεδο γνώσεων
Πίνακας 45. Ερώτηση Z4 - Παρακίνηση σε επίπεδο δεξιοτήτων
Πίνακας 46. Ερώτηση Z5 - Παρακίνηση σε επίπεδο στάσεων
Πίνακας 47. Ερώτηση Z6 - Έλεγχος προόδου
Πίνακας 48. Ερώτηση A1 - Συνδυασμός κειμένου - εικόνας
Πίνακας 49. Ερώτηση A2 - Χρήση εικόνων για κατανόηση
Πίνακας 50. Ερώτηση A3 - Ύπαρξη στοιχείων αφήγησης
Πίνακας 51. Ερώτηση A4 - Μη σχετικές πληροφορίες
Πίνακας 52. Ερώτηση A5 - Φιλική γλώσσα
Πίνακας 53. Ερώτηση A6 -Χρήση δευτέρου προσώπου
Πίνακας 54. Ερώτηση A7 - Ηχητική παρουσίαση
Πίνακας 55. Ερώτηση A8 - Φιλικό ύφος ηχητικής παρουσίασης
Πίνακας 56. Χρήση φιλικού χαρακτήρα (avatar)
Πίνακας 57. Ερώτηση A10 - Τμηματική παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου
Πίνακας 58. Ερώτηση A11 - Ανατροφοδότηση εκπαιδευόμενων
Πίνακας 59. Ερώτηση A12 - Μακροσκελή κείμενα
Πίνακας 60. Ερώτηση A13 - Σαφείς οδηγίες
Πίνακας 61. Ερώτηση A14 - Στοιχεία επισήμανσης
Πίνακας 62. Ερώτηση A15 - Εισαγωγικές δραστηριότητες
Πίνακας 63. Γενικές επισημάνσεις - Δυνατά σημεία ΕΥ
Πίνακας 64. Γενικές επισημάνσεις - Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ
Πίνακας 65. Ποσοτική έρευνα - Ευρήματα 1ου άξονα
Πίνακας 66. Ποσοτική έρευνα - Ευρήματα 2ου άξονα
Πίνακας 67. Ποσοτική έρευνα - Ευρήματα 3ου άξονα

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΔΕ	Διπλωματική Εργασία
ΠΤΔΕ	Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΑΕΞΑΕ	Ανοιχτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
ΕΞΑΕ	Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση
ΤΠΕ	Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας
ΕΥ	Εκπαιδευτικό Υλικό
ΤΥ	Τάξεις Υποδοχής

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

ΦΤ	Φροντιστηριακά Τμήματα
ΣΥΠ	Σχολεία Υποδοχής Παλιννοστούντων
ΙΠΟΔΕ	Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

ΜΕΡΟΣ Α΄ – Θεωρητικό Πλαίσιο

Κεφάλαιο 1^ο - Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία, με άξονα το εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργήθηκε βάσει της μεθοδολογίας της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξαΕ), πραγματεύεται το διαφορετικό στοιχείο που υπάρχει παντού γύρω μας και φέρνει στο φως προβληματισμούς που σχετίζονται με την αποδοχή και τη συμπερίληψη. Πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές της Α΄ δημοτικού τη διαφορετικότητα; Πώς αντιμετωπίζουν καθετί διαφορετικό;

Η πολυμορφικότητα ως κύριο χαρακτηριστικό της ΕξαΕ, είναι σε θέση να εξυπηρετήσει την ένταξη μαθητών με διαφορετικές δεξιότητες στη μαθησιακή διαδικασία (Αθανασούλα-Ρέππα & Κωνσταντινίδη, 2021). Επιχειρείται να διαπιστώθει κατά πόσο η επιλογή της Τέχνης ως καμβά έκφρασης, θα καταφέρει σε αυτή την εναλλακτική εκπαιδευτική διαδρομή, να προβληματίσει τους μικρούς μαθητές και να τους βοηθήσει να δουν πίσω από τους συμβολισμούς της.

Προς αυτή την κατεύθυνση, στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται αρχικά το θέμα, αλλά και τα αίτια επιλογής του, καθώς επίσης ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα από τα οποία αντλήθηκαν οι στόχοι της έρευνας. Αναδεικνύεται τέλος η συνεισφορά της εργασίας, αλλά και η δομή της, ακολουθούμενη από τον πίνακα περιεχομένων.

1.1. Η προβληματική της εργασίας

Το θέμα της παρούσας εργασίας είναι ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού σε μια ολοκληρωμένη διδακτική παρέμβαση, για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης. Μέρος του τίτλου της παρέμβασης έχει σκόπιμα δανειστεί από το βιβλίο της Γλώσσας Α΄ Δημοτικού και το κεφάλαιο «Με πινέλα και φαντασία», που φέρνει τους μαθητές σε επαφή με τον κόσμο της Τέχνης. Η παρέμβαση αυτή στοχεύει επίσης να φέρει σε επαφή τους μαθητές με χαρακτηριστικά δείγματα Τέχνης, με έναν διδακτικό σκοπό: την ευαισθητοποίησή τους σχετικά με το ζήτημα της διαφορετικότητας.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Σε μια εποχή που οι κοινωνίες χαρακτηρίζονται ως έντονα πολυπολιτισμικές εξαιτίας των πολύ συχνών μετακινήσεων πληθυσμών ανά τον κόσμο, η χώρα μας έχει προεξέχουσα θέση. Οι σχολικές τάξεις χαρακτηρίζονται από ανομοιογένεια, όχι μόνο εξαιτίας μαθητών με διαφορετική χώρα προέλευσης, αλλά και λόγω ποικίλων μαθησιακών δυσκολιών με σταθερά ανοδική διαγνωστική πορεία. Το διαφορετικό στοιχείο βρίσκεται παντού γύρω μας και επηρεάζει πολύ και τη μαθησιακή διαδικασία. Το πλαίσιο σχετικά με την ετερότητα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δείχνει να χρειάζεται αναθεώρηση, καθώς οι διαφορετικοί μαθητές τείνουν να απομακρύνονται από το περιβάλλον της τάξης, ακόμα και αν αυτό γίνεται για κάποιες ώρες, με αποτέλεσμα να υστερούν στην αλληλεπίδραση με τα υπόλοιπα μέλη (Καραμητρόπουλος, 2015).

Η διαθεματικότητα αφενός, δεν παρουσιάζεται σε αυτή τη μελέτη ως καινοτομία. Επί σειρά ετών, ο ολιστικός τρόπος αντιμετώπισης της γνώσης, που είναι ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά της, δείχνει να ενδείκνυται για την προσέγγιση θεμάτων της καθημερινότητας υπό τη σκοπιά ποικίλων γνωστικών αντικειμένων και η διαφορετικότητα είναι ένα από αυτά (Greer, 2019).

Η Τέχνη αφετέρου, λειτουργεί κι αυτή ολιστικά, καθώς ο μαθητής συνδυάζει πολλά είδη νοημοσύνης τόσο για να την ερμηνεύσει, όσο και για να τη δημιουργήσει (Μέγα, 2011 οπ. αναφ. Στεφανοπούλου, 2015), ενώ τα οφέλη της σε ένα άτομο είναι πολυάριθμα και αναλύονται παρακάτω.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ως μια σταθερά εξελισσόμενη μέθοδος διδασκαλίας, κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Το πέρασμά της από την τριτοβάθμια στις χαμηλότερες βαθμίδες είναι ήδη γεγονός. Ο πυρήνας της, η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει κατεξοχήν συμπεριληπτικό χαρακτήρα από τη στιγμή που πρεσβεύει ότι όλοι έχουν δικαίωμα στη μάθηση (Λιοναράκης και συν., 2020).

Συνδυάζοντας λοιπόν τα μαθησιακά οφέλη της διαθεματικότητας με αυτά της Τέχνης, αλλά και βασιζόμενοι στις αρχές και τη μεθοδολογία της σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, διερευνάται αν είναι δυνατό να προκύψει μια εμπειρία μάθησης με

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

επίκεντρο τον μαθητή, η οποία θα τον ενεργοποιήσει, ώστε να αναπτύξει συμπεριληπτική και κριτική στάση απέναντι στο διαφορετικό οποιασδήποτε μορφής.

1.2. Σκοπός, στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

1.2.1. Σκοπός εργασίας

Σκοπός της εργασίας είναι η δημιουργία διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, για τη διαθεματική διδασκαλία χαρακτηριστικών δειγμάτων τέχνης μέσω μιας ολοκληρωμένης διδακτικής παρέμβασης σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με στόχο την ευαθητοποίησή τους για το θέμα της διαφορετικότητας.

1.2.2. Στόχοι εργασίας

Οι στόχοι της εργασίας είναι οι εξής:

- 1) Να διερευνηθεί αν το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
- 2) Να διερευνηθεί αν το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης.
- 3) Να διερευνηθεί το πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τη διαφορετικότητα ως έννοια.
- 4) Να διερευνηθεί το πώς βιώνουν οι μαθητές τη διαφορετικότητα.
- 5) Να αναδειχθεί η αξία της Τέχνης για τη διαμόρφωση συμπεριληπτικής κουλτούρας στους μαθητές.

1.2.3. Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα της εργασίας, από τα οποία αντλούνται και οι στόχοι της έρευνας, είναι τα παρακάτω:

1^ο ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

2^ο ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

3^ο ερώτημα: Πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές της έννοια της διαφορετικότητας;

4^ο ερώτημα: Πώς βιώνουν οι μαθητές τη διαφορετικότητα;

5^ο ερώτημα: Η επαφή τους με την Τέχνη κατάφερε να κάνει το διαφορετικό αποδεκτό;

1.3. Η συνεισφορά της εργασίας

Η εκπόνηση της παρούσας εργασίας γίνεται με την αφορμή της παρουσίας του διαφορετικού στοιχείου εντός, αλλά και εκτός του τμήματος και σχεδιάστηκε ώστε να συνεισφέρει πρωτίστως στο δείγμα-στόχο της έρευνας. Επιπλέον, η προσέγγιση του θέματος με τη μεθοδολογία της ΕξαΕ αποτελεί καινοτομία τόσο στο επίπεδο της Α΄ τάξης, όσο και στο επίπεδο της σχολικής κοινότητας, μιας και οι μαθητές δεν έχουν έρθει ξανά σε επαφή με τέτοιο εκπαιδευτικό υλικό.

Το πλήθος των τεχνολογικών, πολιτισμικών και κοινωνικών ερεθισμάτων που δίνονται μέσω του εκπαιδευτικού υλικού, αποτελεί ένα αδιαπραγμάτευτο όφελος για τους νεαρούς μαθητές, που σε συνδυασμό με το μήνυμα της αποδοχής της διαφορετικότητας, έρχεται να αναδείξει ερευνητικά την πολλαπλότητα ρόλων που μπορεί να έχει ένα γνωστικό αντικείμενο όπως η Τέχνη, αξιοποιώντας ζητήματα της καθημερινότητας που εξασφαλίζουν την ενεργό εμπλοκή των μαθητών.

Το υλικό που δημιουργήθηκε, θα είναι ελεύθερο προς χρήση και αξιοποίηση από συναδέλφους που επιθυμούν να ευαισθητοποιήσουν τους μαθητές τους σχετικά με τη διαφορετικότητα, με τη συγκεκριμένη μεθοδολογία.

1.4. Η δομή της εργασίας

Η παρούσα εργασία αποτελείται από τρία μέρη. Στο πρώτο μέρος, παρουσιάζεται το θέμα, καθώς επίσης ο σκοπός, οι στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα και η συνεισφορά της εργασίας. Επιπλέον γίνεται η αποσαφήνιση των όρων που θα χρησιμοποιηθούν και αφού δοθεί το θεωρητικό πλαίσιο της μελέτης, αναλύεται ο ρόλος του εκπαιδευτικού υλικού στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, αλλά και παρουσιάζεται το γνωστικό αντικείμενο της διδακτικής παρέμβασης.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Στο δεύτερο μέρος, περιγράφεται το ερευνητικό πλαίσιο, μέσα από τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε κατά την ερευνητική διαδικασία, αλλά και τεκμηριώνεται η επιλογή των πηγών και ψηφιακών εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν για τη δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού που αναρτήθηκε στην πλατφόρμα Chamilo.

Στο τρίτο μέρος, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, ενώ στη συνέχεια σχολιάζονται σε αντιπαραβολή με στοιχεία άλλων ερευνών σχετικών με το πεδίο, καταγράφονται προβληματισμοί, αλλά και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Κεφάλαιο 2^ο – Το θεωρητικό πλαίσιο της Ανοικτής και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

2.1. Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Οριοθέτηση

Η Ανοικτή Εκπαίδευση αποτελεί μια φιλοσοφική θεώρηση της εκπαίδευσης κατά την οποία το δικαίωμα του οποιουδήποτε εκπαιδευομένου στη φοίτηση είναι αναφαίρετο, καθώς επίσης ο χρόνος, ο τόπος και ο ρυθμός με τον οποίο θα εργαστεί για να προσεγγίσει τη γνώση, χαρακτηρίζεται από ευελιξία (Κουστουράκης & Παναγιωτακόπουλος, 2000). Αποτελεί λοιπόν μια μη παραδοσιακή μορφή εκπαίδευσης που χρησιμοποιεί ως εργαλείο την Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Είτε χρησιμοποιούμε τον όρο Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση (ΕξαΕ), είτε τον όρο σχολική ΕξαΕ, είτε τον αντίστοιχο στα αγγλικά Distance learning ή και e-learning, εννοούμε την εκπαίδευση που υλοποιείται “μη συμβατικά”, δηλαδή όχι πρόσωπο με πρόσωπο, φέρνοντας σε επαφή εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους από δύο ή περισσότερες απομακρυσμένες τοποθεσίες (Αναστασιάδης, 2014). Ένας άλλος πυλώνας της ΕξαΕ εκτός από την απόσταση εκπαιδευτή – εκπαιδευόμενου είναι το εκπαιδευτικό υλικό, το οποίο για αυτό το είδος διδασκαλίας έχει σημαίνουσα αξία και διέπεται από κάποιες αρχές (Σοφός και συν., 2015).

Η ΕξαΕ μετρά παραπάνω από 100 χρόνια παρουσίας στην εκπαίδευση, με βασικό προσανατολισμό της: «να διδάξει τους μαθητές πώς να μαθαίνουν» (Λιοναράκης και συν., 2020) και χαρακτηρίζεται από μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία, η οποία σε συνδυασμό με έναν κατάλληλο σχεδιασμό, εξασφαλίζει την ποιότητα του μαθησιακού αποτελέσματος.

2.2. Βασικές θεωρίες της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

Σύμφωνα με την ταξινόμηση του Keegan, (1986), για την ΕξαΕ έχουν διατυπωθεί οι ακόλουθες θεωρίες:

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

I. Θεωρία Ανεξαρτησίας & Αυτονομίας (C.Wedermeyer, M.Moore, 1977): Πρωτοεισήχθη ο όρος “ανεξάρτητες σπουδές”, με δεδομένο ότι διδασκόμενος και διδάσκων δε συνυπάρχουν και ότι ο πρώτος μαθαίνει στο περιβάλλον του, με τον δικό του ρυθμό. Η μάθηση είναι αποτέλεσμα της δραστηριότητας του διδασκόμενου, με την έννοια της υπεύθυνης και αυτόνομης στάσης.

II. Θεωρία Βιομηχανοποίησης της διδασκαλίας (O.Peters, 1971): Η ΕξαΕ θεωρείται ως σύστημα παροχής γνώσης, στάσεων και δεξιοτήτων, Χαρακτηρίζεται από την βέλτιστη χρήση της τεχνολογίας και υιοθετεί τον όρο βιομηχανοποιημένη, γιατί μπορεί να οργανωθεί μέσα από τον καταμερισμό εργασίας και οργανωτικές αρχές, στοχεύοντας στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.

III. Θεωρία αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας (B.Holmberg, 2002): Η ΕξαΕ παρουσιάζεται ως καινοτομία που αφορά όλα τα επίπεδα σπουδών. Τονίζεται εδώ η αναγκαιότητα ύπαρξης προσωπικής επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου. Το εκπαιδευτικό υλικό παίζει καθοριστικό ρόλο, βάζοντας τον σπουδαστή σε διάλογο, τόσο με τον εκπαιδευτή του, όσο και με τον ίδιο.

Με τη σύνθεση των παραπάνω θεωριών προέκυψαν από τον Keegan (2000) τα εξής βασικά χαρακτηριστικά της ΕξαΕ:

1. Φυσική απόσταση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου σχεδόν σε μόνιμη βάση.
2. Ο εκπαιδευτικός οργανισμός έχει τον κεντρικό ρόλο στην οργάνωση και υποστήριξη του διδασκόμενου.
3. Χρήση και αξιοποίηση ειδικά σχεδιασμένου εκπαιδευτικού υλικού.
4. Χρήση τεχνολογίας για τη διαμοίραση περιεχομένου, αλλά και τη διασύνδεση των προσώπων.
5. Εξασφάλιση αμφίδρομης επικοινωνίας για έναν υποστηριζόμενο διάλογο μεταξύ εκπαιδευτή – εκπαιδευόμενου.
6. Εξατομικευμένη διδασκαλία, χωρίς να αποκλείονται δια ζώσης ή εξ αποστάσεως συναντήσεις.

2.3. Μορφές Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης ως προς τα Προγράμματα

Σπουδών

Η ΕξαΕ, ανταποκρινόμενη στις νέες συνθήκες πρόσβασης στη γνώση, μπορεί να πραγματοποιηθεί σε οποιαδήποτε εκπαιδευτική βαθμίδα και σύμφωνα με τη Βασάλα (2005), απαντάται κυρίως σε δύο μορφές ως προς την συμπόρευσή της με τα προγράμματα σπουδών: την αυτοδύναμη και τη συμπληρωματική. Η μεν αυτοδύναμη λειτουργεί ανεξάρτητα από το συμβατικό σχολικό πρόγραμμα, ενώ η δε συμπληρωματική λειτουργεί παράλληλα με αυτό.

Στην περίπτωση της αυτοδύναμης σχολικής ΕξαΕ, γίνεται λόγος για αυτούσια προγράμματα σπουδών που διενεργούνται από θεσμοθετημένους φορείς, οι οποίοι δύναται να παρέχουν στους εκπαιδευόμενους τίτλους σπουδών ισότιμους με αυτούς του παραδοσιακού σχολείου (Καραγιάννη & Αναστασιάδης, 2009, οπ. αναφ. Ρήγα και συν., 2022).

Η συμπληρωματική ΕξαΕ, αποτελεί προσέγγιση που εξυπηρέτησε αρχικά περιπτώσεις κάλυψης μέρους της ύλης γνωστικών αντικειμένων από μαθητές που ήταν απόντες για κάποιους λόγους από τη συμβατική διδασκαλία. Μια άλλη χρήση της ήταν οι συνεργασίες μεταξύ σχολικών μονάδων (Ρήγα και συν., 2022), ή παρακολούθηση επιπλέον μαθημάτων από μαθητές του παραδοσιακού σχολείου, χωρίς αυτά να αποτελούν κατ'ανάγκη μέρος του σχολικού προγράμματος σπουδών (Αναστασιάδης, 2017).

Στο μεγαλύτερο μέρος του, το πεδίο εφαρμογής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στη χώρα μας αφορά στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όπου υφίσταται η δυσκολία του νεαρού της ηλικίας των μαθητών και επομένως η ανάγκη εποπτείας τους, οι προσπάθειες γίνονται, αλλά σε μικρότερο βαθμό (Μίμινου & Σπανακά, 2013). Το Πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» που διενεργείται από το 2004 από το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης, αλλά και το Πρόγραμμα «ΟΙΚΑΔΕ» που συνδέει μαθητές σε Ελλάδα και Κύπρο με αυτούς της ομογένειας, αποτελούν τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα εφαρμογής της συμπληρωματικής ΕξαΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Αναστασιάδης, 2014).

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Με τη γνώση στη σημερινή εποχή να μην περιορίζεται καθόλου στα στεγανά μιας σχολικής αίθουσας, ο ρόλος της σχολικής ΕξαΕ μπορεί να είναι καταλυτικός, μετατοπίζοντας το ενδιαφέρον των μαθητών και σε άλλους πιο ευέλικτους τρόπους μάθησης. Το αν θα είναι αυτό μια πετυχημένη προσπάθεια, έγκειται στην ευελιξία και τον σχεδιασμό όχι μόνο του εκάστοτε εκπαιδευτικού, αλλά και ολόκληρης της σχολικής μονάδας (Παπανικολάου & Μανούσου, 2019).

2.4. Μορφές Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης ως προς τη χρήση των ΤΠΕ

Ως προς τη χρήση των ΤΠΕ, η ΕξαΕ διακρίνεται σε τρία είδη (Αναστασιάδης, 2014):

- α) τη Σύγχρονη ΕξαΕ, που αφορά στην αλληλεπίδραση εκπαιδευτή – εκπαιδευόμενου με τη συνδρομή της τεχνολογίας στον ίδιο χρόνο, αλλά όχι απαραίτητα στον ίδιο χώρο και υλοποιείται μέσω του εργαλείου της τηλεδιάσκεψης,
- β) την Ασύγχρονη ΕξαΕ, που αφορά στην αλληλεπίδραση εκπαιδευόμενου – εκπαιδευτικού υλικού στον χρόνο, τον χώρο και τον ρυθμό που εξυπηρετεί τον μαθητή, κάνοντας χρήση κάποιου ψηφιακού περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο αναρτάται εκπαιδευτικό υλικό,
- γ) τη Μεικτή ή Συνδυαστική ΕξαΕ, που συνδυάζει τόσο τα διαφορετικά είδη της ΕξαΕ (σύγχρονη και ασύγχρονη) με τη δια ζώσης διδασκαλία, όσο και διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις μεταξύ τους.

Ο όρος Μεικτή ή Συνδυαστική εκπαίδευση, που απαντάται συχνά και ως Πολυμορφική, αποτελεί ενίοτε έναν συνδυασμό της συμβατικής εκπαίδευσης, με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση που στοχεύει στην όσο το δυνατόν ουσιαστικότερη αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου (Μίμινου & Σπανακά, 2013). Η τρίτη αυτή μορφή ΕξαΕ που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ευελιξία, καθώς συνδυάζει τα θετικά σημεία της παραδοσιακής διδασκαλίας με πιο σύγχρονες μορφές διδασκαλίας που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ (Σοφός και συν., 2015), έρχεται να καλύψει τις οικονομικές, κοινωνικές, αλλά και τεχνολογικές ανάγκες της εποχής και να ενσωματώσει μαθητές από διαφορετικά πλαίσια, στην εκπαιδευτική διαδικασία.

2.5. Η υβριδική μάθηση

Υβριδική ή μεικτή, ονομάζεται η μάθηση που συντελείται μέσω της Μεικτής Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης, με τον συνδυασμό δηλαδή της δια ζώσης διδασκαλίας και της σχολικής ΕξαΕ (Μίμινου & Σπανακά, 2013).

Πλεονέκτημα της υβριδικής μάθησης έναντι της συμβατικής ως προς το μαθησιακό αποτέλεσμα, δεν είναι εύκολα ανιχνεύσιμο από τις μέχρι τώρα έρευνες. Αυτό που μετρήθηκε όμως σε ορισμένες, ήταν η θετική απόκριση των εκπαιδευόμενων στη μαθησιακή διαδικασία, σε χρόνο μειωμένο κατά το μισό της συμβατικής, πράγμα που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η υβριδική μάθηση δρα συμπεριληπτικά, χωρίς επιπλέον οικονομικές επιβάρυνσεις, αλλά κυρίως και χωρίς να διαπραγματεύεται το αποτέλεσμα της μάθησης (Müller et al., 2023).

Η υβριδική μάθηση, εκτός από το γεγονός ότι απευθύνεται σε όλους τους μαθητές, μπορεί να αποτελέσει και μια ωφέλιμη διδακτική προσέγγιση, καθώς μέσα από την ποικιλία δραστηριοτήτων που δύναται να περιλαμβάνει, αναπτύσσει μια σειρά από δεξιότητες, αλλά και ακόμα μπορεί να διευκολύνει την αλληλεπίδραση ενός εκπαιδευόμενου με άλλους, ενισχύοντας τη μάθηση σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα (European Commission, 2021).

Η προστιθέμενη αξία μάλιστα της υβριδικής μάθησης αυξάνεται όταν το εκπαιδευτικό της υλικό στηρίζεται στις παρακάτω αρχές (Müller et al., 2023):

- Ακριβής δομή και καθοδήγηση
- Εκπαιδευτικές δραστηριότητες ενεργοποίησης
- Τόνωση της αλληλεπίδρασης και Κοινωνικής Παρουσίας των εκπαιδευτών
- Έγκαιρη ανατροφοδότηση επίδοσης

Σύμφωνα με τον (Ghoul, 2013), η υβριδική μάθηση απαντάται σε έξι διαφορετικά μοντέλα:

- I. Πρόσωπο με πρόσωπο, όταν η μάθηση συντελείται κυρίως δια ζώσης
- II. Κυκλική, όταν η μάθηση εναλλάσσεται κατά περιόδους από δια ζώσης σε διαδικτυακή και αντίστροφα
- III. Ευέλικτη, όταν το μεγαλύτερο μέρος της υλοποιείται σε διαδικτυακό περιβάλλον

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

IV. Διαδικτυακή, όταν παρέχεται εξ'ολοκλήρου από απόσταση

V. Εξατομικευμένη, όταν οι εκπαιδευόμενοι έχουν δυνατότητα προσαρμογής

VI. Προγραμματισμένα διαδικτυακή, όταν οι εκπαιδευόμενοι διδάσκονται κυρίως εξ αποστάσεως, αλλά με προκαθορισμένες ή προαιρετικές συναντήσεις

Για το κυκλικό μοντέλο της υβριδικής μάθησης συγκεκριμένα, στην έρευνα του Ghoul (2013) παρουσιάστηκε μεθοδολογία που λειτουργεί ενισχυτικά και εφαρμόστηκε επιτυχώς στο πεδίο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Κεφάλαιο 3^ο – Το εκπαιδευτικό υλικό στην Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

3.1. Χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού υλικού στην ΕξαΕ

Σύμφωνα με τους Λιοναράκη και συν. (2020), το εκπαιδευτικό υλικό (ΕΥ) είναι στο επίκεντρο της ΕξαΕ ως διδακτικής προσέγγισης. Η δημιουργία του θα πρέπει να διέπεται από κάποιες βασικές αρχές, να είναι με τέτοιο τρόπο σχεδιασμένο ώστε να μαγνητίζει το ενδιαφέρον του εκπαιδευόμενου, αλλά και να τον καθοδηγεί ομαλά προς τη μάθηση. Αυτό φυσικά είναι μια χρονοβόρα διαδικασία για τον εκπαιδευτή, ο οποίος απαιτείται να είναι καταρτισμένος και να έχει ορίσει με ακρίβεια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της παρέμβασής του. Επιπλέον, το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να εξηγεί το κάθε βήμα προς μελέτη, αλλά και να εξασφαλίζει στον εκπαιδευόμενο την απαραίτητη ανατροφοδότηση, η οποία θα τον θέτει σε μια διαδικασία αλληλεπίδρασης και αυτοβελτίωσης. Συμπερασματικά, το εκπαιδευτικό υλικό στην ΕξαΕ πρέπει να υπόκειται σε μια διαδικασία αξιολόγησης, για την οποία επίσης υφίσταται ένα συγκεκριμένο πλαίσιο.

3.2. Μοντέλα σχεδιασμού και αξιολόγησης εκπαιδευτικού υλικού

Ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός είναι καθοριστικής σημασίας, καθώς ορίζει την έκβαση της κάθε διδακτικής παρέμβασης. Η αξιολόγηση από την άλλη, είναι η διαδικασία που καθιστά το εκπαιδευτικό υλικό, αλλά και το σύνολο της παρέμβασης ποιοτικά και αναδεικνύει τα πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες τους. Οι δύο αυτοί μηχανισμοί λοιπόν είναι αλληλοεξαρτώμενοι και αποτελούν τα βασικότερα τμήματα μιας διδακτικής παρέμβασης. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος για τον οποίο συναντάμε την αξιολόγηση ως στάδιο στα περισσότερα μοντέλα σχεδιασμού.

Σύμφωνα με τους (Zhang et al., 2022), υφίστανται τρεις άξονες αξιολόγησης σε διαδικτυακά περιβάλλοντα: α) η αξιολόγηση του περιεχομένου, β) η αξιολόγηση των ψηφιακών μέσων και γ) η αξιολόγηση της εξυπηρέτησης των χρηστών. Στον πρώτο άξονα περιλαμβάνονται όλες εκείνες οι ενέργειες που εξετάζουν τις πηγές του υλικού, τις στρατηγικές αξιοποίησής του, τη χρήση των πολυμέσων, κ.ά. Ο δεύτερος άξονας διερευνά τη λειτουργικότητα και την αισθητική περιβάλλοντος και υλικού, ενώ ο τρίτος ερευνά το κατά πόσο το περιβάλλον, αλλά και το χρησιμοποιούμενο υλικό ικανοποιούν τους χρήστες (ευκολία στη χρήση, παροχή ανατροφοδότησης, κ.λπ.).

Έχει διατυπωθεί βιβλιογραφικά πληθώρα μοντέλων σχεδιασμού εκπαιδευτικού υλικού, καθώς κάθε ένα από αυτά δίνει έμφαση σε διαφορετικούς τομείς, ανάλογα με τους στόχους που έχουν τεθεί. Στα περισσότερα γνωστά μοντέλα ανήκουν το ADDIE και αυτό των Dick & Carey που παρουσιάζονται παρακάτω (Σοφός και συν., 2015).

3.2.1. Το μοντέλο ADDIE

Τα αρχικά του ονόματος του συγκεκριμένου μοντέλου, ταυτίζονται με τα αρχικά των λέξεων που υποδηλώνουν τις φάσεις κάτω από τις οποίες υλοποιούνται οι βασικοί μηχανισμοί του μοντέλου. Ως εκ τούτου, έχουμε τις φάσεις: της Ανάλυσης (Analyze) των παραμέτρων που αφορούν στη δημιουργία του υλικού (εκπαιδευόμενοι, πλαίσιο διδασκαλίας, κ.ά.), του Σχεδιασμού (Design) της παρέμβασης, της Ανάπτυξης (Develop)

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

της παρέμβασης (περιβάλλον, υλικό, σενάρια, κ.ά.), της Εφαρμογής (Implement) της, αλλά και τέλος της αξιολόγησής της (Evaluate).

Το μοντέλο αυτό, αν και έχει ευρεία εφαρμογή, έχει επικριθεί για τη γραμμική φιλοσοφία του και την αδυναμία του να ανταποκριθεί στις σύνθετες τεχνολογικές εξελίξεις (Molenda, 2003, οπ αναφ Σοφός και συν., 2015).

3.2.2. Το μοντέλο Dick & Carey

Σύμφωνα με αυτό, η οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας διαχωρίζεται σε δέκα βήματα, που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον σχεδιασμό μιας παρέμβασης (Σοφός και συν., 2015):

1. *Προσδιορισμός των εκπαιδευτικών στόχων:* εδώ διατυπώνονται όλες εκείνες οι πληροφορίες που θα λάβουν οι εκπαιδευόμενοι από την παρέμβαση, με τη μορφή στόχων.
2. *Διεξαγωγή της εκπαιδευτικής ανάλυσης:* στο στάδιο αυτό οι στόχοι διαχωρίζονται σε επίπεδο γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά και λαμβάνονται υπόψη προαπαιτούμενες γνώσεις από την πλευρά των μαθητών.
3. *Ανάλυση εκπαιδευομένων και πλαισίων:* προσδιορίζονται όλες οι παράμετροι που απαρτίζουν το πλαίσιο εφαρμογής της παρέμβασης.
4. *Καθορισμός στόχων επίδοσης:* προσδιορίζεται το τι θα είναι σε θέση να κάνουν οι εκπαιδευόμενοι με την ολοκλήρωση της παρέμβασης.
5. *Ανάπτυξη εργαλείων αξιολόγησης:* ορίζεται εδώ ο τρόπος που θα αξιολογηθούν οι εκπαιδευόμενοι.
6. *Ανάπτυξη εκπαιδευτικής στρατηγικής:* καταγράφονται εδώ οι δράσεις που θα οδηγήσουν στην επίτευξη των στόχων που τέθηκαν.
7. *Σχεδιασμός και επιλογή εκπαιδευτικών υλικών:* λαμβάνοντας υπόψη τα προηγούμενα στάδια, σχεδιάζεται το εκπαιδευτικό υλικό.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

8. Σχεδιασμός και διενέργεια διαμορφωτικής αξιολόγησης: προσδιορίζονται τυχόν ελλείψεις από τα προηγούμενα στάδια και υλοποιούνται βελτιωτικές ενέργειες.
9. Αναθεώρηση εκπαιδευτικής παρέμβασης: είναι μια περιοδική διαδικασία που λαμβάνει υπόψη τα δεδομένα της διαμορφωτικής αξιολόγησης και τα αξιοποιεί μέχρι το αποτέλεσμα της παρέμβασης να είναι ικανοποιητικό.
10. Σχεδιασμός και διενέργεια τελικής αξιολόγησης: αξιολογείται ο βαθμός επιτυχίας όλης της παρέμβασης.

Το μοντέλο αυτό βασίζεται στη συστημική θεωρία, ανάγοντας την εκπαιδευτική διαδικασία σε ένα σύστημα του οποίου τα μέρη, οι εκπαιδευόμενοι δηλαδή, το εκπαιδευτικό περιβάλλον και το ΕΥ, συμπεριφέρονται μεν ως ολότητες έχοντας η καθεμία ξεχωριστή αξία, βρίσκονται όμως δε ταυτόχρονα και σε συνεχή αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Στις καταβολές του συγκεκριμένου μοντέλου ανήκουν τα θετικά σημεία ποικίλων παιδαγωγικών θεωριών μεταξύ των οποίων και αυτή του εποικοδομισμού, καταδεικνύοντάς το σε ένα από τα πιο εφαρμοσμένα και αναγνωρισμένα μοντέλα παγκοσμίως.

3.3. Αρχές δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού

Το εκπαιδευτικό υλικό δημιουργείται για να εξυπηρετήσει τη διαδικασία της μάθησης. Ειδικότερα στην ΕξαΕ που η παρουσία του εκπαιδευτή είναι περιορισμένη ή και απύσχα, το ΕΥ στοχεύει στην καθοδήγηση του εκπαιδευόμενου, ώστε αυτός μόνος του να ανακαλύψει βήμα-βήμα τη γνώση (αυτομάθηση). Από τη βιβλιογραφία φαίνεται ότι η διαδικασία αυτή διευκολύνεται, όταν το ΕΥ περιλαμβάνει εκτός από κειμενικές μορφές και γραφικές αναπαραστάσεις. Κειμενικές μορφές αποτελούν όλα τα γραπτά κείμενα, αλλά και οι ηχογραφήσεις που ακούγονται σε μια παρουσίαση, ενώ γραφικές αναπαραστάσεις είναι οι εικόνες και τα γραφικά στοιχεία όπως το animation, ή τα video (Σοφός και συν., 2015). Ο συνδυασμός των παραπάνω στοιχείων αποτελεί τα πολυμέσα.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Η Πολυμεσική Θεωρία, που διατυπώθηκε από τον Mayer (2009), περιλαμβάνει δώδεκα αρχές οι οποίες αναδεικνύουν το πώς οι εκπαιδευόμενοι μαθαίνουν καλύτερα με πολυμέσα (λέξεις και εικόνες):

Αρχή των πολυμέσων	Αρχή της Σηματοδότησης
Παρουσίαση των πληροφοριών ταυτόχρονα με λέξεις και εικόνες.	Πρέπει να περιλαμβάνονται στοιχεία που εξυπηρετούν την καλύτερη οργάνωση του υλικού και καθοδήγηση του χρήστη.
Αρχή της Συνοχής	Αρχή της χωρικής συνάφειας
Δεν πρέπει να υπάρχουν λέξεις, εικόνες ή ήχοι που δεν εξυπηρετούν τον μαθησιακό στόχο.	Οι λέξεις που σχετίζονται με εικόνες ή ήχους, πρέπει να είναι κοντά σε αυτούς.
Αρχή της χρονικής συνάφειας	Αρχή της κατάτμησης
Οι λέξεις που σχετίζονται με εικόνες ή ήχους παρουσιάζονται ταυτόχρονα και όχι διαδοχικά.	Επιμερισμός της προσφερόμενης γνώσης σε μικρότερες ποσότητες.
Αρχή της προπαίδευσης	Αρχή της τροπικότητας
Οι βασικές έννοιες παρουσιάζονται εξαρχής και συνοπτικά στους χρήστες (π.χ. εισαγωγικές δραστηριότητες).	Είναι προτιμότερη η χρήση της αφήγησης σε σχέση με τη χρήση κειμένων.
Αρχή του Πλεονασμού	Αρχή της προσωποποίησης
Αποφυγή υπερβολών, όπως για παράδειγμα γραφικά, αφήγηση και κείμενο σε μία διαφάνεια.	Ο λόγος, πρέπει να βάζει τον κάθε χρήστη σε διάλογο με το υλικό. Αυτό γίνεται ευκολότερα όταν το ύφος είναι φιλικό και σε β' πρόσωπο και χρησιμοποιείται η αφήγηση.
Αρχή της φωνής	Αρχή της εικόνας
Ένα φιλικό ύφος προτιμάται από ένα τυπικό που κρατά τις αποστάσεις.	Δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη της εικόνας του αφηγητή από τη στιγμή που ακούγεται η φωνή του.

Πίνακας 68. Πολυμεσική Θεωρία (Mayer, 2009)

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Σύμφωνα με τους Σπανακά & Λιοναράκη (2017), πριν ακόμα ένας εκπαιδευτής δημιουργήσει το εκπαιδευτικό του υλικό για την ΕξαΕ, θα πρέπει να έχει υπόψιν του τις παρακάτω επτά αρχές:

1^η Αρχή: Σαφής διατύπωση των στόχων. Είναι το πρώτο βήμα που πρέπει να διενεργείται από τον διδάσκοντα και να μην παραβλέπεται. Από τη στιγμή βέβαια που οι στόχοι που θέτει ο εκπαιδευτής αφορούν στο τι θα μάθει ο εκπαιδευόμενος, θεωρείται αυτονόητη και ταυτόχρονη διαδικασία η διατύπωση των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων.

2^η Αρχή: Η αξία του προφορικού λόγου. Σημαίνουσα αξία στον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού υλικού έχει ο λόγος. Η αμεσότητα που μπορεί να εξασφαλιστεί μέσα από μια διαδικασία διαλόγου μεταξύ υλικού – χρήστη, είναι χαρακτηριστικό του προφορικού λόγου, σύμφωνα με τον οποίο οφείλει να χρησιμοποιείται και ο γραπτός λόγος.

3^η Αρχή: Ανακαλυπτική μάθηση. Αφορά τη σύγχρονη διδακτική και παιδαγωγική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία ο μαθητής είναι στο επίκεντρο και ανακαλύπτει μόνος του τη γνώση, καθοδηγούμενος βήμα-βήμα από τον εκπαιδευτή του, ο οποίος έχει ρόλο συμβουλευτικό και διευκολυντικό.

4^η Αρχή: Τι είμαι ικανός να κάνω με αυτά που έμαθα; Ανάλογα με το γνωστικό αντικείμενο και τους στόχους που τέθηκαν στην αρχή, επιδιώκεται από τον δημιουργό του εκπαιδευτικού υλικού η κατάκτηση συγκεκριμένων γνώσεων και δεξιοτήτων από τον χρήστη, τις οποίες θα πρέπει ο ίδιος αρχικά να γνωρίζει, καθώς επίσης και τον τρόπο με τον οποίο θα τις αναπτύξει.

5^η Αρχή: Τα αυτονόητα. Η συγκεκριμένη αρχή επισημαίνει πως τίποτα δεν πρέπει να θεωρείται αυτονόητο από τον δημιουργό και πως καθετί θα πρέπει να διευκρινίζεται, προς όφελος του εκπαιδευόμενου.

6^η Αρχή: Γιατί αυτό και όχι το άλλο; Κάθε επιλογή υλικού από τον εκπαιδευτή, καθώς επίσης και η ιεράρχηση των πηγών που θα καθοδηγήσουν τον εκπαιδευόμενο στη

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

μάθηση, οφείλει να έχει και την αντίστοιχη τεκμηρίωση. Η τεκμηρίωση αυτή θα πρέπει να είναι αντιληπτή εμπράκτως από τον χρήστη.

7^η Αρχή: Οι εικόνες στις έννοιες. Η σημασία της εικόνας και η πληροφορία που περικλείεται σε αυτή, έχουν επανηλειμμένως διατυπωθεί στη βιβλιογραφία. Η εικόνα είναι το μέσο που θα οπτικοποιήσει μια προς μελέτη έννοια και θα εξυπηρετήσει την καλύτερη αφομοίωση της πληροφορίας. Είναι ωφέλιμη λοιπόν, μέσα σε λογικά πλαίσια, η χρήση εικόνων στο εκπαιδευτικό υλικό που δημιουργείται.

Κεφάλαιο 4^ο – Γνωστικό Αντικείμενο: Η Διαθεματική προσέγγιση της Διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης

4.1. Η Τέχνη

4.1.1. Η Τέχνη ως αισθητική εμπειρία

Η αισθητική εμπειρία είναι ο τρόπος που έχουν οι άνθρωποι να κατανοούν νοήματα με τρόπο βιωματικό και ενσώματο, καθώς αξιοποιούνται οι αισθήσεις, με τελικό αποτέλεσμα την αντίληψη του περιβάλλοντος μέσω των συναισθημάτων που αυτό τους προκαλεί.

Οι αισθητικές εμπειρίες περιγράφονται ως ιδιαίτερα σημαντικές για τον άνθρωπο, καθώς παρουσιάζουν την εκφραστική ικανότητα της ίδιας της ζωής (Parrish 2009 οπ. αναφ. Sajjani et al., 2020). Ο Dewey (1980), υπογράμμισε κι εκείνος με τη σειρά του, τον καταλυτικό ρόλο της αισθητικής εμπειρίας για την ανάπτυξη της φαντασίας, ενός βασικού συστατικού της μαθησιακής λειτουργίας. Την περιγράφει μάλιστα ως ένα βίωμα καθοριστικό για τη μάθηση, αλλά και ταυτόχρονα ως εφελτήριο της σκέψης, μιας και η επιστράτευση της φαντασίας για την απόδοση νοήματος σε έργα τέχνης, αποτελεί από μόνο του μια εμπειρία βαθύτερη από αυτή που μπορεί να μας προσφέρει η πραγματικότητα (Dewey, 1980, σ. 285 οπ. αναφ. Κόκκος, 2011).

Είναι γνωστό από ανατομικές και νευροφυσιολογικές έρευνες, ότι η ισότιμη λειτουργία των δύο ημισφαιρίων του ανθρώπινου εγκεφάλου, καθιστά τη διεργασία της σκέψης ολοκληρωμένη. Όταν το αριστερό ημισφαίριο δίνει τη δυνατότητα της εκλογίκευσης μιας κατάστασης, το δεξί ημισφαίριο είναι εκείνο που μας βοηθά να αντιλαμβανόμαστε σύνθετες καταστάσεις με ολιστικό τρόπο. Η επαφή με την τέχνη, δίνει ερεθίσματα στο συγκεκριμένο ημισφαίριο του εγκεφάλου, επιτρέποντάς μας να κάνουμε συνδέσεις μέσω των συμβολισμών που τα έργα τέχνης περιέχουν (Watzlawick, Beavin Bavelas, Jackson, 1967, Watzlawick, 1981 οπ. αναφ. Κόκκος, 2011).

Η αξία της επαφής με την Τέχνη, είτε σε επίπεδο παρατήρησης, είτε ακόμη και σε επίπεδο δημιουργίας είναι αξιοσημείωτη, καθώς μπορεί να ενισχύσει όλες τις

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

παραπάνω διεργασίες και να εισαγάγει στους μαθητές σε έναν εναλλακτικό τρόπο σκέψης, με πολλαπλά οφέλη στη στάση τους απέναντι στη γνώση και τη ζωή.

Στην έρευνα των Sajnani et al. (2020) εισάγεται ο όρος “Αισθητική Παρουσία”, όχι ως ανεξάρτητη προσθήκη στις τρεις γνωστές Παρουσίες των Κοινοτήτων Διερεύνησης (Γνωστική, Κοινωνική, Διδακτική) των Garrison, Anderson & Archer (2000), αλλά ως μία διάσταση της ΕξαΕ που ενισχύεται από αυτές. Οι ίδιοι υποστηρίζουν ακόμη ότι ένα πολυ-αισθητηριακό εκπαιδευτικό περιβάλλον, ενισχύει την αίσθηση της ενεργούς συμμετοχής σε μια μαθητική κοινότητα διερεύνησης (Κοινωνική Παρουσία). Ορίζουν έτσι την Αισθητική Παρουσία *“ως μια διεργασία δυναμικής αλληλεπίδρασης συμβόλων, μεταφορών και πολυαισθητηριακών τεχνολογιών για τη διευκόλυνση μιας σύνθετης αναπαράστασης της εμπειρίας όπου η φαντασία, η νόηση και το συναίσθημα, εμπλέκονται βέλτιστα”* (Sajnani et al., 2020, p. 4).

4.1.2. Η Τέχνη στην Εκπαίδευση

Η παιδαγωγική αξιοποίηση της τέχνης αποτελεί εδώ και χρόνια αυτόνομο εκπαιδευτικό τομέα, που εξυπηρετεί πολλαπλούς παιδαγωγικούς στόχους. Η κριτική σκέψη, η διαχείριση και έκφραση των συναισθημάτων, αλλά και η δημιουργικότητα, είναι μερικές από τις δεξιότητες ζωής που μπορούν να καλλιεργηθούν μέσα από έργα τέχνης, όπως έχουν διατυπώσει κατά καιρούς αρκετοί θεωρητικοί (Gardner, 1990; Perkins, 1994; Eisner, 2002; Κόκκος, 2011; Philips & Fragoulis, 2012 οπ. αναφ. σε Koutsoukos & Φραγκούλης, 2017).

Σύμφωνα με τη Μέγα (2011), η αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία συμβάλλει στη γνωστική, ψυχοκινητική, συναισθηματική, αλλά και αισθητική ανάπτυξη των μαθητών. Η ολιστική αυτή συμβολή της τέχνης, διαμορφώνει την αντίληψη του εκπαιδευόμενου, καθώς επίσης τον καθοδηγεί σε μια κουλτούρα συμπερίληψης, μέσα από τον σεβασμό των αντιλήψεων και των αξιών άλλων ανθρώπων.

Η συμβολή των ΤΠΕ και ακόμα περισσότερο του Διαδικτύου στην παραπάνω διαδικασία είναι τεράστια, καθώς ο μαθητής δεν είναι αναγκαίο να έρθει σε επαφή με το πρωτότυπο έργο τέχνης, αλλά να έχει μπροστά του προς παρατήρηση και επεξεργασία, από ένα απλό εικονικό αντίγραφο ενός έργου τέχνης, μέχρι μια περιήγηση

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

σε ένα ολόκληρο εικονικό μουσείο. Η κατάργηση των γεωγραφικών αποστάσεων, ή η δυνατότητα συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευόμενων ή εκπαιδευτών από απομακρυσμένες περιοχές, είναι ένα μέρος μόνο της συνεισφοράς της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην αξιοποίηση της τέχνης στην εκπαίδευση.

Η προσέγγιση έργων τέχνης στην εκπαιδευτική διαδικασία οφείλει βέβαια να βασίζεται σε κάποια μεθοδολογία που θα εξυπηρετεί τους εκάστοτε μαθησιακούς στόχους και θα καθοδηγήσει τον μαθητή να ενεργοποιήσει τις παραπάνω δεξιότητες. Σύμφωνα με την έρευνα των Koutsoukos & Φραγκούλης (2017), περιγράφονται βιβλιογραφικά τέσσερα μεθοδολογικά μοντέλα:

- ο Το μοντέλο του Feldman (1967), σύμφωνα με το οποίο τα έργα τέχνης προσεγγίζονται μέσα από τα στάδια της περιγραφής, της ανάλυσης, της ερμηνείας και της αξιολόγησης.
- ο Το μοντέλο του Broudy (1972), που συσχετίζεται με το προηγούμενο, δίνοντας παραπάνω έμφαση στην αισθητική παρατήρηση των λεπτομερειών που συνθέτουν ένα έργο, αλλά και στην εκφραστικότητα που αυτό αποπνέει.
- ο Το μοντέλο του Anderson (1993), σύμφωνα με το οποίο τα έργα τέχνης προσεγγίζονται μέσα από τα στάδια της αρχικής αντίδρασης, της περιγραφής, της ερμηνείας και της αξιολόγησης.
- ο Το μοντέλο του Perkins (1994), σύμφωνα με το οποίο ο παρατηρητής θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιληφθεί: α) τα βασικά στοιχεία ενεργοποίησης του στοχασμού, β) τις πιθανές ερωτήσεις που θα μπορούσαν να προκαλέσουν στοχασμό, γ) τις εκπαιδευτικές δράσεις που μπορούν να προκαλέσουν στοχασμό.

Το τελευταίο μοντέλο, θεωρείται το πιο ολοκληρωμένο, αλλά και αυτό με την πιο ευρεία εφαρμογή σε ποικιλία έργων τέχνης. Στο μοντέλο του Perkins, ο παρατηρητής του έργου σχηματίζει μια ολοκληρωμένη αλλά και τεκμηριωμένη άποψη γι' αυτό (Σπύρος & Ιωσήφ, 2016).

4.1.3. Τέχνη και κριτική σκέψη

Σύμφωνα με τη Μέγα (2011), η κριτική σκέψη αποτελεί μια ενεργητική διαδικασία με χαρακτηριστικά μεταγνώσης, σημείο έναρξης της οποίας είναι σημαντικά ερεθίσματα που σχετίζονται με λήψη μίας απόφασης ή μία προσωπική εκτίμηση. Ως δεξιότητα, χαρακτηρίζεται από δυναμικότητα, μιας και εξελίσσεται διαρκώς με την αύξηση των ερεθισμάτων. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της κριτικής σκέψης, είναι η προσοχή που απαιτείται για τον έλεγχο μιας θέσης, αλλά και η αναζήτηση αποδεικτικών στοιχείων για την επαλήθευση της θέσης αυτής (Μέγα, 2011 οπ. αναφ. Σπύρος & Ιωσήφ, 2016).

Αρκετοί θεωρητικοί (Perkins, 1994, Κόκκος, 2011, Μέγα, 2002 οπ. αναφ. Σπύρος & Ιωσήφ, 2016) έχουν διατυπώσει την άποψη ότι μέσα από την παρατήρηση έργων τέχνης, προάγεται η κριτική σκέψη, εφόσον τηρηθούν ορισμένες προϋποθέσεις όπως: α) ενεργητική συμμετοχή εκπαιδευτή/ εκπαιδευόμενου στη συστηματική παρατήρηση έργων, β) ένταξη των έργων τέχνης στην καθημερινή εκπαιδευτική διαδικασία, γ) καλλιέργεια στοχαστικής διάθεσης μεταξύ εκπαιδευτή/ εκπαιδευόμενου, δ) καλλιέργεια ολιστικής, συστημικής σκέψης από τους εμπλεκόμενους στη μαθησιακή διαδικασία (Κόκκος, 2011:22 οπ. αναφ. Σπύρος & Ιωσήφ, 2016).

Ένα άτομο με ανεπτυγμένη την κριτική σκέψη, δεν είναι αποδέκτης απλά μιας πληροφορίας, αλλά προσεκτικός εξεταστής της και ο ρόλος της εκπαίδευσης προς αυτήν την κατεύθυνση είναι καθοριστικός.

4.2. Η Διαθεματικότητα

4.2.1 Διαθεματικότητα - Οριοθέτηση

Η διαθεματικότητα αποτελεί την πολύπλευρη μελέτη ενός γνωστικού αντικειμένου με στόχο την αντιμετώπισή του ως ενιαία ολότητα. Συνιστά μαθητοκεντρική προσέγγιση, καθώς σε ένα διαθεματικό σχέδιο εργασίας, οι μαθητές συνήθως επιλέγουν το θέμα σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους. Έχει συγκεκριμένη πορεία δράσης που σχεδιάζεται από τον εκπαιδευτικό, ενώ δίνει παράλληλα ως μέθοδος και δυνατότητες ομαδοσυνεργατικής διερεύνησης και οργάνωσης της γνώσης. Συγγενής, αλλά όχι

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

ταυτόσημη έννοια είναι η διεπιστημονικότητα, κατά την οποία ένα γνωστικό αντικείμενο εξετάζεται υπό τη σκοπιά διαφορετικών επιστημονικών πεδίων.

Ο Dewey (1990) έκανε λόγο από πολύ νωρίς, για την ανάγκη της ολιστικής θεώρησης των μαθημάτων, αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι δεν απαιτείται η επινόηση από τον εκπαιδευτικό τεχνασμάτων που θα συνδέσουν ένα γνωστικό αντικείμενο με ένα άλλο. Αυτό μπορεί να γίνει αυτοματοποιημένα, με τη σύνδεση των μαθημάτων με αυθεντικές καταστάσεις που βιώνουν οι μαθητές, με την ίδια δηλαδή τη ζωή. Όπως η ίδια η πραγματικότητα που βιώνουμε δεν είναι αποσπασματική, αλλά μια ολότητα την οποία εισπράττουμε συνολικά ως εμπειρία, έτσι και η μάθηση πρέπει να προκύπτει από αυτή την εμπειρία, καταργώντας τα στεγανά του κάθε γνωστικού αντικειμένου (Στεφανοπούλου, 2016).

4.2.2. Η Διαθεματικότητα στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

Η διαθεματικότητα εισήχθη επίσημα στο ελληνικό Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) με τη μορφή της Ευέλικτης Ζώνης το 2001, μετά από εισήγηση του Προέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου και καθηγητή Στυλιανού Αλαχιώτη, ώστε να δοθεί στον εκπαιδευτικό το θεσμικό πλαίσιο μέσα από το οποίο θα μπορούσε με ολιστικό τρόπο να προσεγγίσει γνωστικά αντικείμενα που ενδιαφέρουν τους μαθητές. Η διαθεματικότητα ως προσέγγιση, δεν είναι ανάγκη να εξαντλείται στο προτεινόμενο ωράριο του μαθήματος της Ευέλικτης Ζώνης, αλλά μπορεί να αποτελεί μια ευρεία τεχνική του εκπαιδευτικού για να εξετάσει ποικίλα ζητήματα.

Τα μαθησιακά οφέλη από την εφαρμογή της διαθεματικής προσέγγισης σε διάφορα γνωστικά αντικείμενα είναι πολλαπλά και διαχρονικά (Ματσαγγούρας, 2002), μεταξύ των οποίων:

- Η συσχέτιση της συμβατικής γνώσης με αυθεντικές καταστάσεις, που κεντρίζουν το ενδιαφέρον των μαθητών.
- Η διεπιστημονικότητα, που προάγει τον συνδυασμό διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων, αναδεικνύει όλα τα μαθήματα, πρωτεύοντα και μη.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

- Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας, αλλά και στάσεων και δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την ένταξη των μελλοντικών πολιτών στην κοινωνία.
- Η συμπερίληψη, με την έννοια της εμπλοκής όλων των μαθητών σε δραστηριότητες, της διαφοροποιημένης διδασκαλίας, καθώς επίσης και της εξοικείωσης των μαθητών με διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια.

Μετεξέλιξη της Ευέλικτης Ζώνης, αποτελούν σήμερα τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.), που από το 2021 μπήκαν στο Πρόγραμμα Σπουδών του Νηπιαγωγείου, του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό υλικό που διατίθεται, αλλά και η διάρθρωσή του σε ενότητες, δημιουργήθηκε κατά το σχολικό έτος 2020-2021 από την πιλοτική εφαρμογή των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων σε πειραματικά σχολεία.

Σκοπός των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων είναι η σύνδεση του γνωστικού πεδίου των Προγραμμάτων Σπουδών με την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων που θα διαμορφώσουν ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες. Οι στόχοι τους δε διαφέρουν από αυτούς της Ευέλικτης Ζώνης, εστιάζουν όμως περισσότερο σε δεξιότητες (ήπιες δεξιότητες, δεξιότητες ζωής, δεξιότητες τεχνολογίας) και τα θεματικά τους πεδία ακολουθούν τις ανάγκες της σημερινής κοινωνίας.

4.2.3. Η Διαθεματική προσέγγιση της Τέχνης στην εκπαίδευση

Η συμπερίληψη αισθητικών μαθημάτων όπως αυτό των εικαστικών σε ένα διαθεματικό σχέδιο εργασίας, δίνει στην εκπαιδευτική διαδικασία ένα παιγνιώδες και βιωματικό χαρακτηριστικό, με αποτέλεσμα οι μαθησιακοί στόχοι να επιτυγχάνονται μέσα από δραστηριότητες που εμπλέκουν το σύνολο μιας τάξης, αλλά και με πρωταγωνιστές τους ίδιους τους μαθητές.

Η επαφή με την Τέχνη εξυπηρετεί άλλωστε και την επίτευξη άλλων στόχων, συναισθηματικής και τεχνικής φύσεως, που δεν πρέπει να παρακάμπτονται. Η έκφραση συναισθημάτων είναι δεξιότητα μεγάλης αξίας, η οποία σε συνδυασμό με τις δεξιότητες που προάγονται από την εκάστοτε τέχνη, δύναται να καλλιεργηθεί μέσω αυτής.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Το σημαντικότερο ίσως πλεονέκτημα της διαθεματικής προσέγγισης ενός γνωστικού αντικειμένου μέσω της Τέχνης είναι αυτό της εγκαθίδρυσης της γνώσης. Έχει παρατηρηθεί από την εφαρμογή διαθεματικών σχεδίων εργασίας ότι η προσέγγιση κλασικών γνωστικών αντικειμένων με τη βοήθεια της Τέχνης, επιφέρει σημαντικά οφέλη ως προς την αφομοίωση της γνώσης (Στεφανοπούλου, 2016).

Επιπλέον, οι μαθητές εκφράζονται αυθόρμητα μέσω της Τέχνης, δημιουργούν κάτι δικό τους, νιώθουν ικανοποίηση με αυτό και ενεργοποιούνται προς το πεδίο που τους κατευθύνει ο εκπαιδευτικός. Η μελέτη του Nalbur (2021) μάλιστα, καταδεικνύει την αύξηση της αυτοπεποίθησης των μαθητών μέσω της διαθεματικής προσέγγισης των Τεχνών. Αυτό γιατί στην Τέχνη δεν υπάρχει λάθος και σωστό, υπάρχει απλώς η οπτική γωνία κάποιου, επομένως τα παιδιά νιώθουν την αυτοπεποίθηση να πουν τη γνώμη τους, αλλά και το κυριότερο, να αποδεχθούν και τη γνώμη του άλλου. Ίσως να μην υπάρχει πιο απτή απόδειξη για τους μαθητές της συμπερίληψης και του σεβασμού της διαφορετικότητας του άλλου, από αυτή που θα διαπιστώσουν μέσα από οποιασδήποτε μορφής Τέχνη.

Έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς πολλές ενστάσεις για τη διαθεματικότητα ως εκπαιδευτικό εργαλείο, κυρίως για τη μη συστηματοποιημένη προσφορά της σχολικής γνώσης, αλλά και την παρεμπόδιση της συνοχής της, δεδομένου του ότι ένα γνωστικό αντικείμενο διερευνάται ολιστικά, καταστρατηγώντας έτσι τη διαδοχή της προγενέστερης γνώσης από τη μεταγενέστερη, που θα συμβάλλει στη σταδιακή κατανόηση του μαθήματος (Στεφανοπούλου, 2016). Αυτό μάλιστα μπορεί να δημιουργήσει και την εντύπωση στους μαθητές ότι τα μαθήματα της αισθητικής αγωγής υφίστανται με έναν διεκπεραιωτικό και δευτερεύοντα ρόλο, αυτόν της προσέγγισης μέσα από αυτά άλλων, πιο “σοβαρών” γνωστικών αντικειμένων.

Πράγματι αυτοί οι κίνδυνοι ελοχεύουν και μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο μέσω του προσεκτικού και αποτελεσματικού σχεδιασμού ενός διαθεματικού σχεδίου εργασίας (Χρυσοστόμου, 2005: 104 οπ. αναφ. Στεφανοπούλου, 2016). Ένας σωστός σχεδιασμός μιας παρέμβασης με συγκεκριμένο σκοπό και στόχους για κάθε γνωστικό αντικείμενο που εξετάζεται, προσφέρει τη δυνατότητα εμβάθυνσης και πολύπλευρης

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

προσέγγισης της προσφερόμενης γνώσης, χωρίς τη δημιουργία λανθασμένων εντυπώσεων από τους εκπαιδευόμενους.

4.3. Η Διαφορετικότητα

4.3.1. Η Διαφορετικότητα – Οριοθέτηση

Η διαφορετικότητα, σύμφωνα με την Ένωση Αμερικανικών Κολλεγίων και Πανεπιστημίων έγκειται σε ένα εύρος χαρακτηριστικών (Greer, 2019):

- Ατομικές διαφορές: προσωπικότητα, τρόπος μάθησης, προσωπικές εμπειρίες
- Κοινωνικές/ομαδικές διαφορές: φυλή/ υπηκοότητα, χώρα προέλευσης, φύλο, τάξη, σεξουαλική προτίμηση, δεξιότητες, θρησκευτικές ή πολιτικο-κοινωνικές πεποιθήσεις

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, που υπογράφηκε στις 30 Μαρτίου του 2007, από συνολικά 82 χώρες, εξασφάλισε την ανάγκη ανάπτυξης ενός συστήματος εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς σε όλα τα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένης και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Pérez-Jorge et al., 2021). Όπως αναφέρεται μάλιστα και στη στρατηγική 2020 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το νέο πανεπιστήμιο θα πρέπει να προωθήσει την ανάπτυξη δεξιοτήτων της γνώσης, της παραγωγικότητας, της καινοτομίας και της οικονομικής ανάπτυξης, έτσι ώστε: «να είναι βιώσιμο και χωρίς αποκλεισμούς, εστιασμένο στην άρση των φραγμών στην προσβασιμότητα, ενθάρρυνση της συμμετοχής, της ισότητας, της απασχόλησης, της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, της κοινωνικής προστασίας, της υγείας και της δράσης» (European Commission, 2022, p. 25–28).

Η διαφορετικότητα αποτελεί χαρακτηριστικό του σύγχρονου κόσμου, απαντάται λοιπόν επακόλουθα και στη σχολική τάξη. Είναι λοιπόν επιτακτική η ανάγκη προσαρμογής της διδασκαλίας στις ανάγκες όλων των μαθητών, πράγμα που προϋποθέτει την κατάλληλη κατάρτιση από μεριάς των εκπαιδευτικών (Arvelo-Rosales et al., 2021), προς την κατεύθυνση ενός οικουμενικού σχεδιασμού για τη μάθηση, ο

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

οποίος θα μπορεί να αντιμετωπίζει και να αξιολογεί μια ποικιλία ταυτοτήτων, αλλά και δυνατοτήτων από την πλευρά των μαθητών (Flood & Banks, 2021).

4.3.2. Η Διαφορετικότητα στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

Σύμφωνα με την έρευνα του Καραμητρόπουλου (2015), ο όρος διαφορετικότητα στην Ελλάδα είναι επιφορτισμένος με την αναπηρία και τις μαθησιακές δυσκολίες. Για τη διαφορετικότητα στη φυλή και τη χώρα προέλευσης, χρησιμοποιείται συχνότερα ο όρος ετερότητα. Η μεν ετερότητα αντιμετωπίστηκε από την πολιτεία με την διαπολιτισμική αγωγή και τα τμήματα υποδοχής, ενώ η δε διαφορετικότητα μέσω της ειδικής αγωγής και τα τμήματα ένταξης.

Επι του προκειμένου, όλες οι ενέργειες για το ζήτημα της διαφορετικότητας στην Ελλάδα περιγράφηκαν από τρεις Νόμους και δύο Υπουργικές αποφάσεις την περίοδο 1996-2000. Το νομικό πλαίσιο για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στη χώρα μπορεί να χωριστεί σε τρεις βασικές περιόδους (Καραμητρόπουλος, 2015):

- i. **Δεκαετία του 1970:** τα πρώτα διστακτικά βήματα για την εκπαίδευση των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών.
- ii. **Δεκαετίες του 1980 με 1990:** Ίδρυση Τάξεων Υποδοχής (Τ.Υ.), Φροντιστηριακών Τμημάτων (Φ.Τ.) και Σχολεία Υποδοχής Παλιννοστούντων (Σ.Υ.Π.) λόγω της έκρηξης της μετανάστευσης στη χώρα.
- iii. **1996 έως σήμερα:** Οι τάξεις υποδοχής και τα φροντιστηριακά τμήματα εκσυγχρονίζονται, ενώ παράλληλα ιδρύεται και το Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.), ως το αρμόδιο όργανο διαχείρισης θεμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Όσον αφορά από την άλλη στα ζητήματα της ειδικής αγωγής, οι ενέργειες περιγράφονται από τέσσερα κύρια νομοθετήματα από τη μεταπολίτευση ως το 2008.

Χαρακτηριστικά, ο νόμος 1143 του 1981, παρότι αποτέλεσε σημαντικό σταθμό για την ειδική αγωγή, χαρακτήριζε τους μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες ως «αποκλίνοντες από το φυσιολογικό», πράγμα που οδήγησε βέβαια στην έντονη κριτική

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

του, με αποτέλεσμα την ψήφιση δεύτερου νόμου, του 1566 του 1985, που για πρώτη φορά γίνεται λόγος για συμπερίληψη της ειδικής αγωγής στη γενική.

Η Ελλάδα, αν και αδιαμφισβήτητα έχει προβεί σε ενέργειες για την εισαγωγή της φιλοσοφίας της συμπερίληψης στο εκπαιδευτικό της σύστημα, παρουσιάζει χρονοκαθυστέρηση σε σχέση με αντίστοιχα εκπαιδευτικά συστήματα της Ε.Ε.. Η πολυπλοκότητα του ζητήματος της διαφορετικότητας στην εκπαίδευση από τη μία, αλλά και η έκρηξη της ανομοιογένειας στη σχολική τάξη από την άλλη, απαιτεί συντονισμένες και στοχευμένες μεταρρυθμίσεις που θα συμβαδίζουν με τις ανάγκες της εποχής και δεν θα οξύνουν τα φαινόμενα διαχωρισμού των μαθητών.

Τίθεται εδώ λοιπόν το ερώτημα κατά πόσο το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα λειτουργεί συμπεριληπτικά και κατά πόσο τελικά καλλιεργεί στάσεις και δεξιότητες, από τη στιγμή που η προσέγγιση της γνώσης περιορίζεται κατά κύριο λόγο στο δίπολο σωστό-λάθος και το σχολικό περιβάλλον, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των σημερινών μαθητών.

4.3.3. Η προσέγγιση της Διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης

Δεδομένης της μαθητικής ανομοιογένειας που απαντάται στην πλειοψηφία των σχολικών αιθουσών, η Τέχνη ως παιδαγωγικός πόρος, δύναται να εξασφαλίσει εκείνο τον χώρο, ώστε να επιτευχθεί αμοιβαία δέσμευση μεταξύ των μαθητών προς όφελος της συνεργασίας και συμπόρευσης προς ένα μαθησιακό αποτέλεσμα. Με κεντρικό άξονα τρία ερωτήματα: α) Ποιος είμαι; β) Ποιος είσαι; γ) Ποιοι είμαστε; η έρευνα της Whitelaw (2021), καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μάθηση με επίκεντρο την τέχνη, αναδεικνύει τόσο τις πτυχές της προσωπικότητας του κάθε μαθητή, όσο και τις πτυχές της ομάδας, αλλά και του περιβάλλοντα χώρου στον οποίο αυτή δραστηριοποιείται, με απώτερο σκοπό τη συνειδητοποίηση του ρόλου που έχει ο καθένας στη μαθησιακή διαδικασία.

Το πλεονέκτημα της Τέχνης να διαπερνά τα όρια που θέτουμε ως άτομα και μέρη ενός κοινωνικού συνόλου απέναντι σε άλλα, είναι και αυτό που επιτρέπει την αλληλεπίδραση και τον μετασχηματισμό των απόψεών μας μέσα από αυτή τη διαδικασία (Merleau-Ponty, 1962). Όπως επισήμανε και ο θεωρητικός της Τέχνης

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Bourriaud (1998 σ.16), *«οι Τέχνες και η αισθητική εμπειρία δημιουργούν κοινωνικά διάκενα, που λειτουργούν ως χώροι ανταλλαγής ιδεών και γνώσεων, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στις κοινωνικές σχέσεις να συσφιγχθούν».*

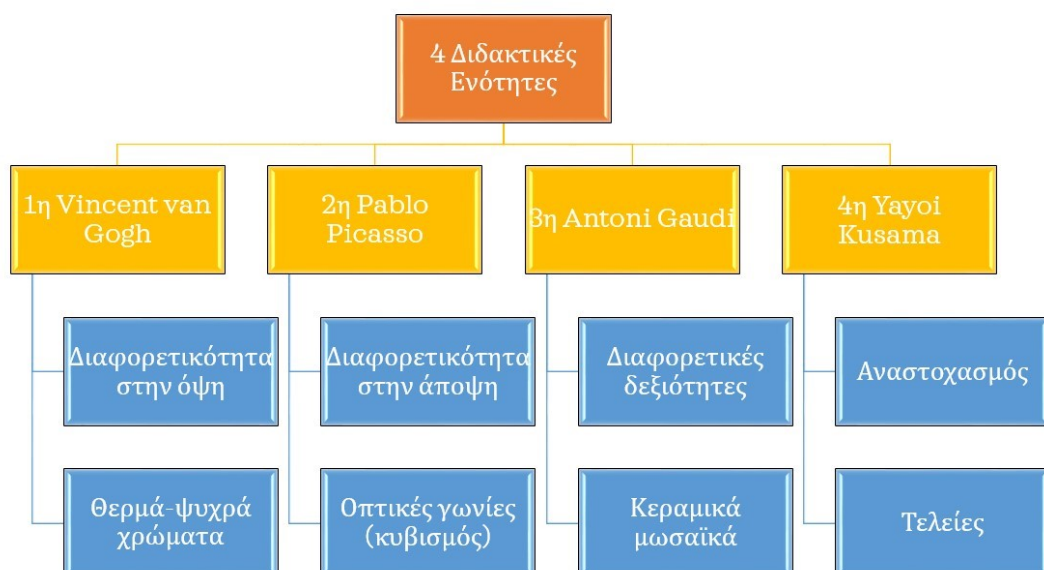
Ωστόσο, από μόνη της η επαφή με την Τέχνη δε μπορεί να εγγυηθεί και την αποδοχή της διαφορετικότητας στη σχολική τάξη. Υπερτονίζεται και εδώ η σημασία του προσεκτικού σχεδιασμού, που όπως αναφέρθηκε και προγενέστερα, είναι εκείνος που δίνει την ευκαιρία στο εκάστοτε εργαλείο και στη συγκεκριμένη περίπτωση στην Τέχνη, να λειτουργήσει προς όφελος των στόχων που τέθηκαν.

Η διαμόρφωση προτιμήσεων πάνω σε είδη και μορφές Τέχνης, αλλά και η γενικότερη εκτίμηση των έργων Τέχνης, είναι αποτέλεσμα μιας συνεχούς εκπαιδευτικής διαδικασίας και όχι μιας απομονωμένης, μη σχεδιασμένης ενασχόλησης με την Τέχνη (Kardum et al., 2020). Η ίδια έρευνα, μέσα από την παρατήρηση, τη δημιουργία, αλλά και τη γνωριμία με χαρακτηριστικά δείγματα Τέχνης, καταδεικνύει τη θετική επίδραση της Τέχνης του 20^{ου} αιώνα, στη διαμόρφωση προτιμήσεων για τα σημαντικότερα καλλιτεχνικά ρεύματα της περιόδου αυτής μεταξύ μαθητών της πρωτοβάθμιας βαθμίδας, αφού πρώτα τους αποσαφηνίστηκαν οι τεχνοτροπίες και οι θεωρήσεις των καλλιτεχνών που αντιπροσώπευαν τα συγκεκριμένα καλλιτεχνικά ρεύματα.

Κεφάλαιο 5^ο – Το Εκπαιδευτικό Υλικό για τη Διαθεματική προσέγγιση της Διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης

Η διδακτική παρέμβαση που σχεδιάστηκε, βασίστηκε στο μοντέλο της κυκλικής υβριδικής μάθησης (Ghoul, 2013) που περιγράφηκε παραπάνω, συνδυάζοντας έτσι τη δια ζώσης διδασκαλία με την εξ αποστάσεως ασύγχρονη διδασκαλία. Η δημιουργία του εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού υλικού είχε ως βασικό σκοπό την ευαισθητοποίηση των μαθητών απέναντι στο ζήτημα της διαφορετικότητας, μέσω της σύνδεσης των σχετικών εννοιών κάθε ενότητας με την τεχνολογία ενός συγκεκριμένου καλλιτέχνη.

Δημιουργήθηκαν για τον σκοπό αυτό τέσσερις διδακτικές ενότητες, των οποίων ο σκοπός και οι στόχοι, εξυπηρετούνταν από την επιλογή των παρακάτω καλλιτεχνών όπως φαίνεται και στην εικόνα:

Εικόνα 9. Δομή εκπαιδευτικού υλικού

- Για την **1η Διδακτική Ενότητα**, που πραγματεύεται τη διαφορετικότητα στην όψη (δέρμα, φυλή, φύλο, χώρα προέλευσης), επιλέχθηκε ο ζωγράφος Βίνσεντ Βαν Γκογκ. Μέσω του χαρακτηριστικού τρόπου διαχείρισης των χρωμάτων στους πίνακές του, η ενότητα χρησιμοποιεί ως κεντρικό άξονα τα βασικά χρώματα και τον διαχωρισμό τους

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

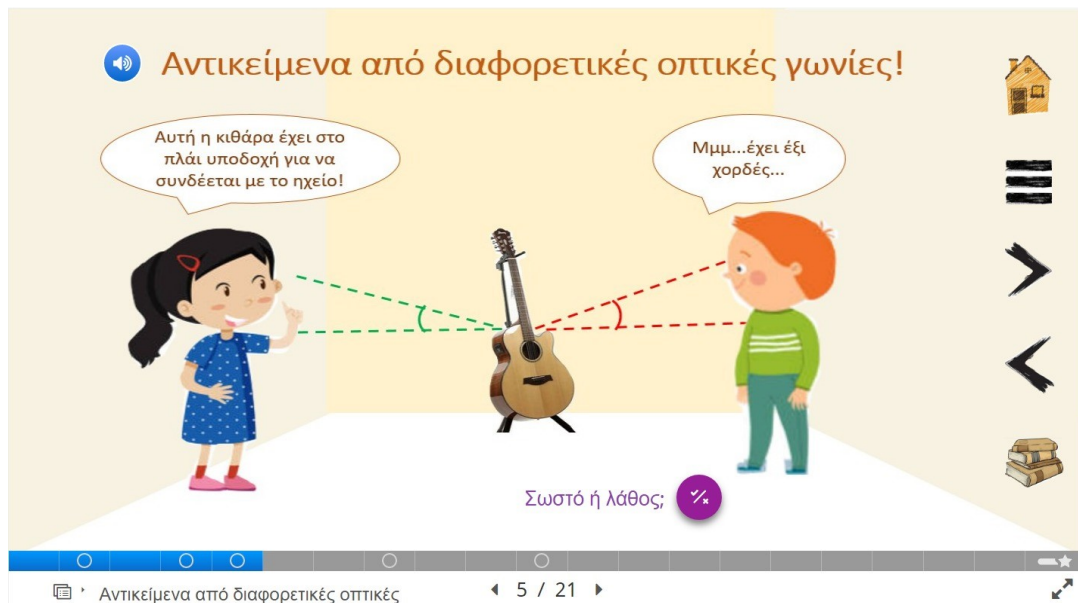
σε θερμά και ψυχρά, για να περάσει στη συνέχεια στην επεξεργασία των ανθρώπινων χρωμάτων και τη συσχέτισή τους με ζητήματα διαφορετικότητας στην όψη, καταλήγοντας σε έναν κοινό συντελεστή: την ύπαρξη κοινών αναγκών ανεξαρτήτως χρώματος ή χώρας προέλευσης.

Εικόνα 10. 1η Δ.Ε.: Σύνδεση των βασικών χρωμάτων με τα ανθρώπινα χρώματα

ο Για τη **2η Διδακτική Ενότητα**, που πραγματεύεται τη διαφορετικότητα στην άποψη (έκφραση, εμφάνιση, θρησκεία), επιλέχθηκε ο ζωγράφος και γλύπτης Πάμπλο Πικάσο, ως ένα χαρακτηριστικό δείγμα καλλιτέχνη που μέσα από τα έργα του καταθέτει την άποψή του. Μέσα από την παρουσίαση του σκεπτικού των κυβιστών και την απεικόνιση αντικειμένων από πολλές διαφορετικές οπτικές γωνίες, οι μαθητές εισάγονται από την κυριολεκτική σημασία του όρου “οπτική γωνία”, στη μεταφορική του σημασία ως άποψη και μέσα από κατάλληλες δραστηριότητες διδάσκονται σταδιακά τη σωστή διαχείριση αυτής, αλλά και τον σεβασμό όλων των τεκμηριωμένων διαφορετικών απόψεων.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Εικόνα 11. 2η Δ.Ε.: Από την οπτική γωνία στην άποψη

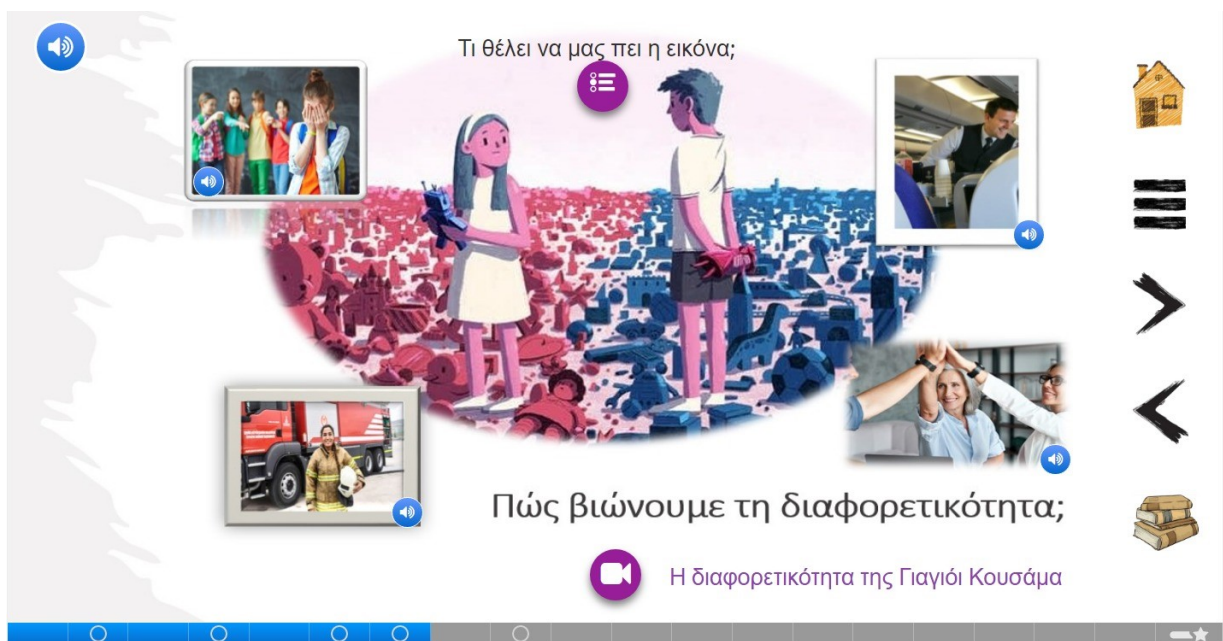
ο Για την **3η Διδακτική Ενότητα**, που πραγματεύεται τη διαφορετικότητα στις δεξιότητες (μάθηση, αντίληψη, αναπηρία), επιλέχθηκε ο αρχιτέκτονας Αντόνι Γκαουντί. Με βασικό κορμό τα κεραμικά μωσαϊκά του, οι μαθητές αφού πρώτα αποσαφηνίσουν την έννοια μωσαϊκό, καθοδηγούνται στη δημιουργία ενός άλλου μωσαϊκού, αποτελούμενο από διαφορετικές δεξιότητες, που όλες κατά κάποιον τρόπο συνδέονται με τη μάθηση.

Εικόνα 12. 3η Δ.Ε.: Μωσαϊκό δεξιοτήτων

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

ο Για την **4η Διδακτική Ενότητα**, που κατά κύριο λόγο αποτελεί ενότητα αναστοχασμού, επιλέχθηκε η γλύπτρια και ζωγράφος Γιαγιόι Κουσάμα. Κεντρικό στοιχείο εδώ αποτελούν οι τελείες, οι οποίες αρχικά παρουσιάζονται ως πινελιά της φύσης, ενώ στη συνέχεια τοποθετούνται ως σημείο στίξης στο χαρτί, με σκοπό τη σύνδεση του σημείου στίξης της τελείας, που συμβολίζει την παύση, με την κατανόηση της αναγκαιότητας του τερματισμού των διαχωρισμών.

Εικόνα 13. 4η Δ.Ε.: Πώς βιώνουμε τη διαφορετικότητα – στερεότυπα

Με την έναρξη κάθε διδακτικής ενότητας, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με την παρουσίαση του καλλιτέχνη και με την παροχή βασικών πληροφοριών για τη ζωή του σε μορφή ιστορικής γραμμής, αλλά και μια δραστηριότητα αυτοαξιολόγησης για την εμπέδωσή τους.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Ποια είναι η Γιαγιά Κουσάμα;

Γέννηση στην Ιαπωνία, το 1929.

1

2 Σπούδασε Τέχνη στο Κιότο και εκπαιδεύτηκε στην παραδοσιακή Ιαπωνική τέχνη.

3 Οι πίνακες που έφτιαχνε με **τελείες**, τη μετέφεραν σε ένα ονειρικό περιβάλλον.

4 Μετακομίζει στην Αμερική, όπου εμπνέεται, αλλά και εμπνέει άλλους καλλιτέχνες.

5 Η αξία της αναγνωρίζεται σε ηλικία 70 ετών και από τότε εντυπωσιάζει με τα έργα της ανά τον κόσμο.

Τι θυμάσαι;

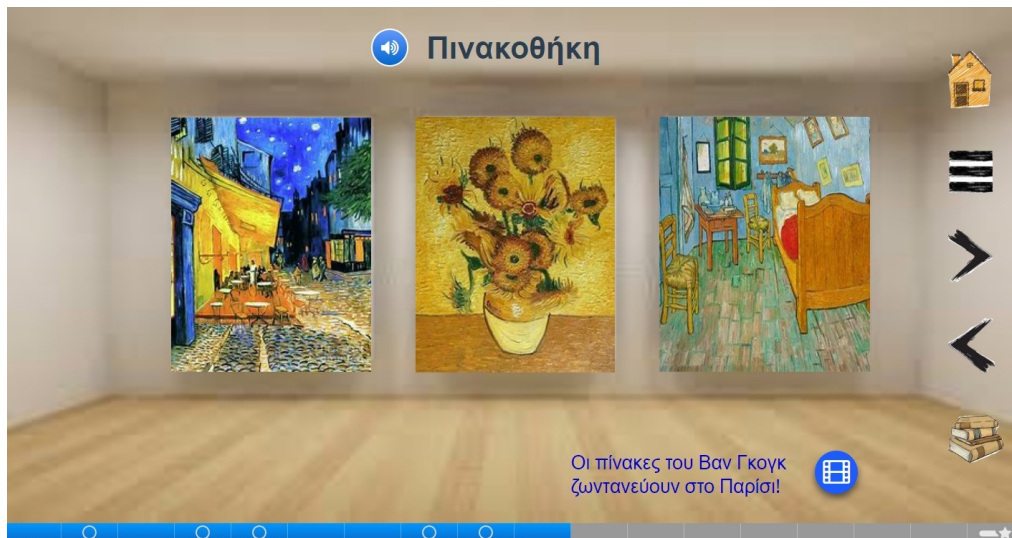
Η Γιαγιά Κουσάμα και η ζωγραφική

4 / 20

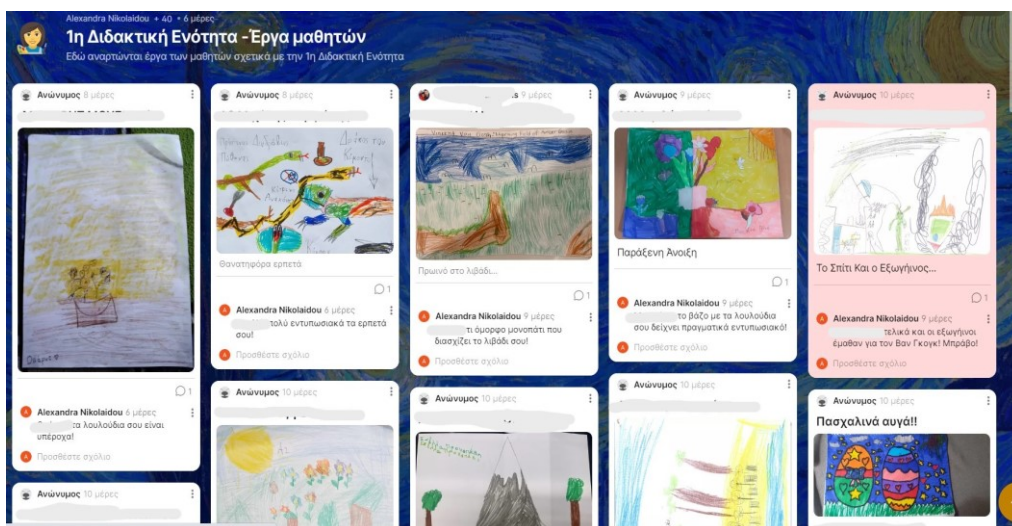
Εικόνα 14. Παρουσίαση καλλιτέχνη

Αφού γίνει η επεξεργασία του θέματος, η ενότητα ολοκληρώνεται με την Πινακοθήκη, που φέρνει τους μαθητές σε επαφή με χαρακτηριστικά δείγματα έργων του καλλιτέχνη, ενθαρρύνοντας την κριτική σκέψη και τον προφορικό λόγο, ενώ τους προετοιμάζει για τη δραστηριότητα που πρέπει να φέρουν σε πέρας. Η δραστηριότητα αναρτάται στον συνεργατικό ψηφιακό πίνακα της τάξης padlet, όπου οι μαθητές μπορούν να παρατηρήσουν τα έργα των συμμαθητών τους και να λάβουν ανατροφοδότηση από την εκπαιδευτικό.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Εικόνα 15. Επαφή με χαρακτηριστικά δείγματα στην Πινακοθήκη

Εικόνα 16. Ανάρτηση έργου και ανατροφοδότηση στο padlet

Σε όλες τις διδακτικές ενότητες, εντάχθηκαν δραστηριότητες που εξυπηρετούν τη διαθεματικότητα και αξιοποιούν γνώσεις σχετιζόμενες με τη Γλώσσα, τα Μαθηματικά, τη Μελέτη, τη Ζωγραφική.

ΜΕΡΟΣ Β' – Ερευνητικό πλαίσιο

Κεφάλαιο 6^ο – Μεθοδολογία Έρευνας

6.1. Εισαγωγικά στοιχεία

Όπως επισημάνθηκε και προγενέστερα, σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η δημιουργία διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού σύμφωνα με τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, για τη διαθεματική διδασκαλία χαρακτηριστικών δειγμάτων Τέχνης μέσω μιας ολοκληρωμένης διδακτικής παρέμβασης σε μαθητές Α' Δημοτικού, με στόχο την ευασθητοποίησή τους για το θέμα της διαφορετικότητας.

Για τον σκοπό αυτό διενεργήθηκε έρευνα σε δύο επίπεδα: α) στην αποτίμηση ΕΥ που αφορά σε e-learning περιβάλλοντα και β) στην αποτίμηση της διδακτικής παρέμβασης με την έννοια της διερεύνησης των αντιλήψεων που είχαν οι μαθητές πριν, σε αντιπαραβολή με αυτές που είχαν μετά την παρέμβαση.

6.2. Μεθοδολογία έρευνας

Βάσει των στόχων και του σκοπού της έρευνας που θα αναλυθούν παρακάτω, σχεδιάστηκε διδακτική παρέμβαση για δύο τμήματα Α' δημοτικού, στο πλαίσιο της οποίας δημιουργήθηκε το εκπαιδευτικό υλικό με κεντρικό θέμα τη διαφορετικότητα. Αφορμή για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος, αποτέλεσε τόσο η ύπαρξη του στοιχείου της ετερότητας εντός των δύο τμημάτων, όσο και η ανάγκη δημιουργίας του χώρου για τη διαθεματική προσέγγιση του θέματος μέσω της Τέχνης, ένα αντικείμενο ιδιαίτερα αγαπητό στους μαθητές μικρών τάξεων, το οποίο εξυπηρετεί τις συνδέσεις μεταξύ εννοιών, μέσα από συμβολισμούς.

Για τον σκοπό αυτό, η διδακτική παρέμβαση εντάχθηκε στο ωρολόγιο πρόγραμμα της Α' δημοτικού, στα Εργαστήρια Δεξιοτήτων και στον κύκλο: «Ενεργώ και καινοτομώ». Η διαδικασία σύμφωνα με την οποία διενεργήθηκε η παρέμβαση, βασίστηκε στο μοντέλο της Μεικτής-Συνδυαστικής Διδασκαλίας και το μοντέλο της κυκλικής υβριδικής μάθησης, γνωστό και ως rotation model of blended learning (Ghoul, 2013). Βάσει αυτού, η

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

εκπαιδευτικός συνδύασε τη δια ζώσης διδασκαλία του θέματος, με την παροχή εναυσμάτων γύρω από το θέμα της κάθε διδακτικής ενότητας, ενώ κατόπιν οι μαθητές μελετούσαν ασύγχρονα το εξ αποστάσεως υλικό με τη συνδρομή των γονέων τους, λόγω του νεαρού της ηλικίας τους. Λόγω της ιδιαιτερότητας αυτής μάλιστα, οργανώθηκε από την εκπαιδευτικό σύγχρονη συνάντηση στην πλατφόρμα webex, όπου εκτός από την παρουσίαση του θέματος, έγινε και παρουσίαση της δομής του ΕΥ και μια σύντομη περιήγηση σε αυτό. Επιπλέον, κάθε Παρασκευή με το άνοιγμα της κάθε ενότητας, οι γονείς παραλάμβαναν μέσω email έναν Οδηγό της ενότητας με τον σύνδεσμο και τις βασικές πληροφορίες γι'αυτή.

Αξίζει να σημειωθεί ακόμη, ότι στην παροχή εναυσμάτων συμμετείχε και ο εκπαιδευτικός των Εικαστικών, κατόπιν συνεννόησης με την εκπαιδευτικό της τάξης, έτσι ώστε οι μαθητές να έχουν μια σφαιρική αντιμετώπιση της κάθε ενότητας, που άλλωστε ήταν και άμεσα συνυφασμένη με την Τέχνη.

Το εν λόγω εκπαιδευτικό υλικό δημιουργήθηκε με το εργαλείο του h5p και στη συνέχεια αναρτήθηκε στην ειδικά διαμορφωμένη από το Εργαστήριο Ε.ΔΙ.ΒΕ.Α. του Πανεπιστημίου Κρήτης πλατφόρμα Chamilo, εντασσόμενο στο μάθημα: «Με πινέλα και με φαντασία, βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!». Στην αρχική σελίδα μάλιστα του μαθήματος, δημιουργήθηκε ένα βίντεο εισαγωγής με χρήση του ψηφιακού εργαλείου Plotagon, το οποίο συνδέει στην ουσία τον τίτλο του προγράμματος, με τον τίτλο του μαθήματος της γλώσσας που σχετίζεται με την Τέχνη, ζωντανεύοντας τους βασικούς πρωταγωνιστές του βιβλίου. Στις περιπτώσεις που δε βρέθηκαν αντιπροσωπευτικά βίντεο στο διαδίκτυο λόγω της ιδιαιτερότητας του θέματος, αυτά δημιουργήθηκαν από την εκπαιδευτικό με χρήση του εργαλείου δημιουργίας παρουσιάσεων Doodly, αλλά και του προγράμματος δημιουργίας ταινιών Premier.

Μετά τη μελέτη του εξ αποστάσεως υλικού, οι μαθητές αναρτούσαν μια δραστηριότητα στον ψηφιακό πίνακα radlet που δημιουργήθηκε ξεχωριστά για καθεμιά από τις τέσσερις διδακτικές ενότητες και με την επιστροφή τους στην τάξη, συμμετείχαν σε μια διαδικασία αναστοχασμού γύρω από το θέμα, έχοντας την ευκαιρία να ανταλλάξουν απόψεις με τους συμμαθητές τους, να παρατηρήσουν, αλλά και να σχολιάσουν τις εργασίες των υπολοίπων.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

6.3. Σκοπός της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας, ήταν να δημιουργηθεί εκπαιδευτικό υλικό, να εφαρμοστεί, αλλά και να αποτιμηθεί το κατά πόσο αυτό το υλικό που δημιουργήθηκε ανταποκρίνεται στις αρχές και τη μεθοδολογία της ΕξαΕ και της Πολυμεσικής Μάθησης, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης διδακτικής παρεμβάσης για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης. Τίτλος της παρέμβασης ήταν: «Με πινέλα και με φαντασία, βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!».

6.4. Στόχοι της έρευνας

Οι στόχοι της έρευνας, που αντλήθηκαν από τα τιθέμενα ερευνητικά ερωτήματα ήταν να διερευνηθεί:

1. Αν το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης,
2. Αν το παραγόμενο εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης,
3. Το πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τη διαφορετικότητα ως έννοια,
4. Το πώς βιώνουν οι μαθητές τη διαφορετικότητα, αλλά και τέλος:
5. Να αναδειχθεί η αξία της Τέχνης για τη διαμόρφωση συμπεριληπτικής κουλτούρας στους μαθητές.

6.5. Ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα, που αποτέλεσαν και τον βασικό κορμό της έρευνας, ήταν τα παρακάτω:

1^ο ερώτημα: «Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;»

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

2^ο ερώτημα: «Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές τις Πολυμεσικής Μάθησης;»

3^ο ερώτημα: «Πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές της έννοια της διαφορετικότητας;»

4^ο ερώτημα: «Πώς βιώνουν οι μαθητές τη διαφορετικότητα;»

5^ο ερώτημα: «Η επαφή τους με την Τέχνη κατάφερε να κάνει το διαφορετικό αποδεκτό;»

Τα πρώτα δύο ερωτήματα αποτέλεσαν τον πυρήνα της ποιοτικής έρευνας για την αποτίμηση του ΕΥ σε e-learning περιβάλλοντα από του τρεις ειδικούς στο πεδίο, ενώ τα τρία τελευταία αποτέλεσαν τον κορμό της ποσοτικής έρευνας για την αποτίμηση της διδακτικής παρέμβασης από τους μαθητές-χρήστες. Συμπληρωματικά και επειδή η έρευνα αποτελεί μια δυναμική διαδικασία η οποία γεννά συνεχώς πληροφορίες που μπορούν να αξιοποιηθούν, διενεργήθηκε ακόμη μία ποιοτική έρευνα στο παρακάτω σχετικό με το ΕΥ ερώτημα:

6^ο ερώτημα: «Θα έπρεπε οι εκπαιδευτικοί να χρησιμοποιούν διαδραστικό υλικό σαν αυτό που μελετήσατε, στη διάρκεια του μαθήματος;»

Οι μαθητές κλήθηκαν να απαντήσουν στο παραπάνω ερώτημα μέσω ηχογράφησης και ανάρτησής της στον ψηφιακό πίνακα radlet με το τέλος της 2^{ης} Δ.Ε., θέμα της οποίας αποτελούσε η έκφραση τεκμηριωμένης άποψης. Έτσι, κρίθηκε σκόπιμο, για λόγους αξιοπιστίας της έρευνας, να προστεθεί ακόμα ένα ερώτημα στην έρευνα.

6.6. Είδος και δείγμα έρευνας

6.6.1. Έρευνα για την αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού

Ως προς τη διαδικασία αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού που δημιουργήθηκε, διενεργήθηκε ποιοτική έρευνα προς δύο κατευθύνσεις, με τη μέθοδο της Ανάλυσης Περιεχομένου και την τεχνική της σκόπιμης δειγματοληψίας, σύμφωνα με την οποία ο

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

ερευνητής επιλέγει συγκεκριμένο δείγμα στο οποίο έχει εύκολη πρόσβαση, για να διερευνήσει τα ερωτήματα που έχει θέσει (Ίσαρη & Πουρκός, 2015). Εν προκειμένω, έχουμε:

- **Την κύρια έρευνα αποτίμησης του ΕΥ από ειδικούς του πεδίου της ΕξαΕ:** Ως ειδικοί του ανωτέρω πεδίου χαρακτηρίζονται τα άτομα εκείνα που έχουν εξειδικευμένες γνώσεις στον τομέα της ΕξαΕ. Δείγμα λοιπόν της έρευνας αυτής αποτέλεσαν τρεις σπουδαστές του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Επιστήμες της Αγωγής – Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με τη χρήση ΤΠΕ (E-learning)», που είχαν ήδη παρακολουθήσει τις απαιτούμενες σειρές μαθημάτων και βρίσκονταν στο στάδιο συγγραφής της διπλωματικής τους εργασίας, οπότε και γνωρίζαν τις αρχές από τις οποίες πρέπει να διέπεται το εκπαιδευτικό υλικό στην ΕξαΕ.
- **Τη συμπληρωματική έρευνα αποτίμησης του ΕΥ από τους μαθητές-χρήστες:** Προς ενίσχυση της κύριας έρευνας για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, χρησιμοποιήθηκαν οι 35 ηχογραφήσεις του έτερου δείγματος ευκολίας, αυτού των μαθητών της Α' τάξης, όπως αυτές καταχωρήθηκαν στον ψηφιακό πίνακα της 2^{ης} Διδακτικής Ενότητας του ΕΥ. Θεωρήθηκε χρήσιμη από την ερευνήτρια η καταγραφή και αξιοποίηση της άποψής τους, μιας και ήταν οι άμεσα εμπλεκόμενοι στη διαδικασία και η γνώμη τους αξιολογεί τη συνολική τους εμπειρία από τη διδακτική παρέμβαση που υλοποιήθηκε με τη μεθοδολογία της ΕξαΕ, με κεντρικό άξονα το ΕΥ. Οι ηχογραφήσεις αυτές αποψηφιοποιήθηκαν και υπέστησαν ποιοτική διερεύνηση μέσω του προγράμματος atlas-ti.

6.6.2. Έρευνα για την αποτίμηση της διδακτικής παρέμβασης

Η έρευνα που διενεργήθηκε για την αποτίμηση της διδακτικής παρέμβασης, ήταν ποσοτική, ενώ διενεργήθηκε και αυτή με την τεχνική της σκόπιμης δειγματοληψίας στους 43 μαθητές της Α' δημοτικού, που έλαβαν μέρος στη διαδικασία.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Πραγματοποιήθηκε υπό τη σκοπιά της ανίχνευσης των αντιλήψεων που είχαν οι μαθητές πριν από την παρέμβαση και τη διερεύνηση τυχόν αλλαγών σε αυτές με το πέρας της παρέμβασης. Για τον σκοπό αυτό, δημιουργήθηκαν δύο ερωτηματολόγια, προσαρμοσμένα στο ηλικιακό επίπεδο των μαθητών και βασισμένα στην κλίμακα Likert, που όμως περιλάμβανε εικονική και χρωματική απεικόνιση των απαντήσεων των κατηγορικών μεταβλητών για την καλύτερη κατανόησή τους. Αυτά χορηγήθηκαν σε δύο φάσεις: α) πριν από την παρέμβαση, όπου οι μαθητές κλήθηκαν να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο εισόδου μία ημέρα πριν την έναρξη της παρέμβασης και β) μετά την παρέμβαση, όπου το ερωτηματολόγιο εξόδου συμπληρώθηκε από τους μαθητές μία ημέρα μετά τη λήξη της.

6.7. Χρονική περίοδος έρευνας

Ο βασικός κορμός της ερευνητικής διαδικασίας έλαβε χώρα με την έναρξη της διδακτικής παρέμβασης, δηλαδή από τις αρχές του Απριλίου έως τις αρχές του Μαΐου του 2023, είχε τη διάρκεια δηλαδή ενός μήνα.

6.8. Μέσα συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων

Η εξασφάλιση της εγκυρότητας μιας έρευνας αποτελεί ένα πολύπλοκο αλλά κυρίαρχο για την πορεία της έρευνας ζήτημα (Ίσαρη & Πουρκός, 2015), για το οποίο έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς πολλές πρακτικές. Μια τέτοια πρακτική είναι και η τριγωνοποίηση (triangulation), κατά την οποία σύμφωνα με τους Cohen & Manion (1997) διασταυρώνονται ποικίλες μέθοδοι συλλογής δεδομένων και επομένως παραπάνω από ένα επίπεδα ανάλυσης των δεδομένων αυτών. Διατυπώνονται βιβλιογραφικά πέντε τύποι τριγωνοποίησης (Τζιαφέρη, 2016), ανάλογα με τα αντικείμενα που συνδυάζονται.

Στην περίπτωση της παρούσας έρευνας, διενεργήθηκε μεθοδολογική τριγωνοποίηση, συνδυάστηκαν δηλαδή διαφορετικές μέθοδοι έρευνας, η ποσοτική και η ποιοτική, με σκοπό την πληρέστερη και πιο αξιόπιστη κατανόηση του μελετώμενου φαινομένου. Επιχειρήθηκε λοιπόν η διερεύνηση σε τρία επίπεδα ανάλυσης δεδομένων: α) ποιοτική

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Ανάλυση Περιεχομένου στις αποψηφιοποιημένες ηχογραφήσεις των μαθητών, β) ποιοτική θεματική ανάλυση (Ισαρη & Πουρκός, 2015) του συμπληρωθέντος ερωτηματολογίου από τους τρεις ειδικούς στο πεδίο της ΕξαΕ και γ) ποσοτική ανάλυση των δεδομένων από τα συμπληρωθέντα ερωτηματολόγια των μαθητών, για τη διερεύνηση της αλλαγής στις αντιλήψεις τους πριν και μετά την παρέμβαση.

Ενώ η ποσοτική ανάλυση, αποτελεί μέθοδο έρευνας που εστιάζει στη συχνότητα εμφάνισης κάποιου φαινομένου, η Ανάλυση Περιεχομένου αποτελεί μέθοδο ποιοτικής έρευνας, σύμφωνα με την οποία διεξάγονται έγκυρα και επαναλήψιμα συμπεράσματα από λεκτικά ή γραπτά τεκμήρια και τα συμφραζόμενά τους (Krippendorff, 2004). Στην περίπτωση της θεματικής ανάλυσης, μιας επιμέρους τεχνικής της Ανάλυσης Περιεχομένου, αναζητώνται εκείνα τα «θέματα», δηλαδή επαναλαμβανόμενα νοηματικά μοτίβα που αφορούν: α) σε ένα έκδηλο επίπεδο διεξαγωγής νοημάτων, είτε β) σε ένα λανθάνον επίπεδο, όπου τα νοήματα ερμηνεύονται από τον ερευνητή βάσει της βαθύτερης κατανόησης των συμφραζομένων (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

6.8.1. Για την κύρια και συμπληρωματική ποιοτική έρευνα

- **Κύρια έρευνα ΕΥ:**

Το ερευνητικό εργαλείο για την κύρια ποιοτική έρευνα που αφορούσε στην αποτίμηση του ΕΥ από ειδικούς του πεδίου, ήταν το ερωτηματολόγιο που δημιουργήθηκε για τον σκοπό αυτό από το εργαστήριο Ε.ΔΙ.ΒΕ.Α. του Πανεπιστημίου Κρήτης. Οι ειδικοί, μελέτησαν ασύγχρονα το περιεχόμενο του μαθήματος που δημιουργήθηκε στην πλατφόρμα Chamilo κατόπιν αποστολής σε αυτούς του συνδέσμου για το υλικό, ενώ στη συνέχεια κλήθηκαν να συμπληρώσουν το σχετικό ερωτηματολόγιο που βασίζεται σε ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου, ως μέρος της διαμορφωτικής και τελικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού υλικού (Ραλλιάς & Αναστασιάδης, 2015).

Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε 7 ερωτήσεις που αφορούσαν σε δημογραφικά στοιχεία (φύλο, ηλικία, προϋπηρεσία, κ.λπ.) και υλοποιούνταν βάσει συνολικά 8 αξόνων: επτά άξονες ερωτήσεων που αναφέρονταν στο 1^ο ερευνητικό ερώτημα και έναν άξονα 15 ερωτήσεων που ανταποκρίνονταν στο 2^ο ερευνητικό ερώτημα. Στο τέλος βρίσκονταν η ενότητα των γενικών επισημάνσεων, η οποία περιελάμβανε τα τρία

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

σημεία του ΕΥ που οι τρεις ειδικοί θεώρησαν δυνατά, καθώς επίσης και κάποιες προτάσεις βελτίωσής του. Η διάρθρωση του ΕΥ ως προς τους άξονες απεικονίζεται στον Πίνακα 2:

Ερευνητικοί Άξονες για την αποτίμηση του ΕΥ	
1 ^{ος} Άξονας	Επιστημονική συνοχή/ Τεκμηρίωση
2 ^{ος} Άξονας	Απλή – κατανοητή παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου
3 ^{ος} Άξονας	Ευχρηστία
4 ^{ος} Άξονας	Υποστήριξη – καθοδήγηση στη μελέτη του εκπαιδευόμενου
5 ^{ος} Άξονας	Υποστήριξη της αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του
6 ^{ος} Άξονας	Παροχή δυνατότητας αναστοχασμού – αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο
7 ^{ος} Άξονας	Σαφήνεια σκοπού και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων
8 ^{ος} Άξονας	Εφαρμογή αρχών της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης
Γενικές	Δυνατά σημεία
Επισημάνσεις	Προτάσεις βελτίωσης

Πίνακας 69. Ερευνητικοί Άξονες αποτίμησης ΕΥ

Με δεδομένους τους ανωτέρω άξονες, που αποτελούν ουσιαστικά το αποτέλεσμα της ομαδοποίησης των κατηγοριών της έρευνας, παραθέτονται παρακάτω οι κατηγορίες ανάλυσης που προκύπτουν από την κάθε ερώτηση. Ως μονάδα ανάλυσης στην αποτίμηση του ΕΥ από τους ειδικούς στο πεδίο, ορίστηκε η φράση με αυτοτελές εννοιολογικό- θεματικό περιεχόμενο.

Κύριο ΕΥ – Κατηγορίες ανάλυσης ανά ερευνητικό άξονα	
Α' άξονας: Επιστημονική συνοχή – τεκμηρίωση του ΕΥ	A.1. Βιβλιογραφική τεκμηρίωση
	A.2. Αναφορά σε διαφορετικές πηγές
	A.3. Συγκριτική ανάλυση πληροφοριών
	A.4. Ερμηνεία- κριτική συζήτηση πληροφοριών

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

	A.5. Δυνατότητα μελέτης σε διαφορετικές πηγές
Β' άξονας: Απλή – κατανοητή παρουσίαση γνωστικού αντικείμενου	B.1. Φιλικό ύφος
	B.2. Χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών
	B.3. Χρήση καθομιλουμένης γλώσσας
	B.4. Ευανάγνωστη γραφή
	B.5. Ικανοποιητική πυκνότητα πληροφοριών
	B.6. Τμηματική παρουσίαση στο μέγεθος της οθόνης
	B.7. Μόνο κείμενο
	B.8. Κείμενο και εικόνες
	B.9. Κείμενο, εικόνες και βίντεο
	B.10. Χρωματικές αντιθέσεις για άνετη αλληλεπίδραση
Γ' άξονας: Ευχρηστία	Γ.1. Κουμπιά κατανοητά και αναγνωρίσιμα
	Γ.2. Εικονίδια κατανοητά και αναγνωρίσιμα
	Γ.3. Εύκολη πλοήγηση
	Γ.4. Αξιοπιστία υπερσυνδέσμων
Δ' άξονας: Υποστήριξη – καθοδήγηση στις μελέτες του εκπαιδευόμενου	Δ.1. Συμβουλές μελέτης
	Δ.2. Έμφαση σε σημεία
	Δ.3. Επεξηγηματικά σχόλια
Ε' άξονας: Υποστήριξη της αλληλεπίδρασης με τον	E.1. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την έκφραση απόψεων - κρίσεων
	E.2. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη διατύπωση ερωτήσεων
	E.3. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη συναισθηματική εμπλοκή

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

	E.4. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκπαιδευομένων
	E.5. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν το αίσθημα του ανήκειν
	E.6. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ενσωμάτωση απόψεων
Στ' άξονας: Δυνατότητα αναστοχασμού – αυτοαξιολόγησης εκπαιδευόμενου	Στ.1. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την έκφραση απόψεων - κρίσεων
	Στ.2. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη διατύπωση ερωτήσεων
	Στ.3. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη συναισθηματική εμπλοκή
	Στ.4. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκπαιδευομένων
	Στ.5. Δραστηριότητες που ενθαρρύνουν το αίσθημα του ανήκειν
Ζ' άξονας: Σαφήνεια σκοπού και προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων	Z.1. Σαφής διατύπωση σκοπού κάθε Δ.Ε.
	Z.2. Σαφής διατύπωση των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων κάθε Δ.Ε.
	Z.3. Παρακίνηση των προσδοκώμενων σε επίπεδο γνώσεων
	Z.4. Παρακίνηση των προσδοκώμενων σε επίπεδο δεξιοτήτων
	Z.5. Παρακίνηση των προσδοκώμενων σε επίπεδο στάσεων
	Z.6. Έλεγχος προόδου με βάση τα προσδοκώμενα
Η' άξονας: Εφαρμογή αρχών της Γνωστικής Θεωρίας Πολυμεσικής Μάθησης	H.1. Συνδυασμός κειμένου και εικόνας (Πολυμεσική Αρχή)
	H.2. Χρήση εικόνων (Πολυμεσική Αρχή)
	H.3. Στοιχεία αφήγησης (Αρχή Τροπικότητας)
	H.4. Μη σχετικές πληροφορίες (Αρχή Συνοχής)
	H.5. Φιλική γλώσσα (Αρχή Προσωποποίησης)
	H.6. Χρήση δευτέρου προσώπου (Αρχή Προσωποποίησης)
	H.7. Ηχητική παρουσίαση (Αρχή Προσωποποίησης)
	H.8. Φιλικό ύφος ηχητικής παρουσίασης (Αρχή Φωνής)

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

	H.9. Φιλικός χαρακτήρας avatar (Αρχή Εικόνας)
	H.10. Τμηματική παρουσίαση περιεχομένου (Αρχή Κατάτμησης)
	H.11. Διαδραστικές δραστηριότητες με ανατροφοδότηση (Αρχή Προσωποποίησης)
	H.12. Μακροσκελή κείμενα (Αρχή Κατάτμησης)
	H.13. Σαφείς οδηγίες για δραστηριότητες – εργασίες (Αρχή Σηματοδότησης)
	H.14. Στοιχεία επισήμανσης (Αρχή Σηματοδότησης)
	H.15. Εισαγωγικές δραστηριότητες κατανόησης (Αρχή Προπαίδευσης)
Γενικές Επιστημάνσεις	Θ.1. Δυνατά σημεία
	I.1. Προτάσεις βελτίωσης

Πίνακας 70. Κύριο ΕΥ - Κατηγορίες ανάλυσης ανά άξονα

- **Συμπληρωματική έρευνα ΕΥ:**

Εργαλείο για τη συλλογή δεδομένων στη συμπληρωματική έρευνα για την αποτίμηση του ΕΥ από τους μαθητές, αποτέλεσε η ημιδομημένη συνέντευξη, κατά την οποία ο ερευνητής διατυπώνει προκαθορισμένες ερωτήσεις, θέλοντας να αφήσει στην ευχέρεια του ερωτώμενου το επίπεδο εμβάθυνσης (Ίσαρη & Πουρκός, 2015). Το συγκεκριμένο είδος ποιοτικής συνέντευξης διενεργήθηκε βέβαια σε εξ αποστάσεως περιβάλλον μέσω ανάρτησης ηχογραφημένης απάντησης στο padlet, καθότι το ερώτημα και οι οδηγίες για την απάντησή του δίνονταν μέσα στο ΕΥ για τη 2^η Δ.Ε..

Αντλήθηκαν ωστόσο από αυτή τη διαδικασία δεδομένα που συμπληρώνουν την κατανόηση του αντικειμένου διερεύνησης, καθώς έγινε η υπόδειξη στους μαθητές να απαντήσουν στο ερώτημα: «Θα έπρεπε οι εκπαιδευτικοί να χρησιμοποιούν διαδραστικό ΕΥ στη μαθησιακή διαδικασία;», τεκμηριώνοντας την άποψή τους χρησιμοποιώντας

όπως χαρακτηριστικά τους υπαγορεύτηκε: «ένα γιατί». Με μια πρώτη διερεύνηση στις αποψηφιοποιήσεις των απαντήσεων των μαθητών, ορίστηκαν οι κατηγορίες της έρευνας, ένα βήμα που καθορίζει την όλη πορεία της ανάλυσης των δεδομένων. Στη συνέχεια το ερευνητικό ερώτημα υποδιαιρέθηκε σε δύο μέρη που αποτέλεσαν και τους άξονες της έρευνας, αυτό της διερεύνησης των απόψεων των μαθητών για τον ρόλο του ΕΥ στην εκπαιδευτική διαδικασία σύμφωνα με τον τρόπο που το προσέγγισαν, καθώς επίσης και τα πλεονεκτήματα που η χρήση αυτή επιφέρει στη μαθησιακή διαδικασία. Ως μονάδα ανάλυσης ορίστηκε η πρόταση, κύρια ή δευτερεύουσα, ενώ στην περίπτωση βουλευτικών προτάσεων, θεωρήθηκε ως πρόταση και το τμήμα της κύριας στην οποία υπαγόταν η δευτερεύουσα πρόταση. Για την επεξεργασία τέλος των ανωτέρω δεδομένων και την εξαγωγή συμπερασμάτων χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό atlas –ti.

Συμπληρωματική αποτίμηση ΕΥ - Κατηγορίες έρευνας ανά ερευνητικό άξονα	
1 ^{ος} άξονας – Οι απόψεις των μαθητών για τον ρόλο του ΕΥ στην εκπαιδευτική διαδικασία	
Εκπαιδευτικό υλικό	ΥΛΙΚΟ
Η θέση-άποψη για το ΕΥ	THESI
Ρόλος εκπαιδευτικών	EKPAIDEYTIKOI
Ρόλος μαθητών	MATHITES
2 ^{ος} άξονας – Τα πλεονεκτήματα από την ενασχόληση των μαθητών με το ΕΥ	
Ταχύτητα κατανόησης πληροφοριών	TAXYTHTA_KATANOHSH
Ευκολία κατανόησης πληροφοριών	EFKOLIA_KATANOHSH
Δυνατότητα επεξήγησης	EPEXHGHSH
Γνώσεις ΤΠΕ	GNWSEIS_TPE
Ενδιαφέρον μαθήματος	ENDIAFERONTA
Ψυχαγωγικός ρόλος	PSYXAGWGIA
Χαρακτηριστικά μαθήματος	MATHIMA
3 ^{ος} άξονας - Διάφορα	
Μονάδες ανάλυσης που δεν εντάσσονταν σε καμία άλλη κατηγορία	DIAFORA

6.8.2. Για την ποσοτική έρευνα

Το ερευνητικό εργαλείο για την ποσοτική έρευνα στις αντιλήψεις που είχαν οι μαθητές πριν και μετά την παρέμβαση ήταν το ερωτηματολόγιο, προσαρμοσμένο στη συγκεκριμένη ηλικιακή κατηγορία, με χρήση οπτικοποιημένης κλίμακας Likert (φατσούλες συναισθημάτων σε 5 διαφορετικές αποχρώσεις). Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο, ενώ ως μοναδικό δημογραφικό στοιχείο ζητούνταν το φύλο του μαθητή/ της μαθήτριας, μιας και τα υπόλοιπα ήταν δεδομένα. Η δομή του ερωτηματολογίου ήταν βασισμένη στα ερευνητικά ερωτήματα 4,5, και 6, επομένως δημιουργήθηκαν τρεις άξονες Α, Β και Γ, το περιεχόμενο των οποίων αντιστοιχούσε σε κάθε ερώτημα. Οι αριθμοί απαντήσεων από 1 ως 5 στο Α΄ και Γ΄ μέρος εξέφραζαν τον βαθμό ταύτισης του ερωτηθέντος με την περιγραφόμενη συνθήκη και οι απαντήσεις κυμαίνονταν από: ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ ως ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ, ενώ για το Β΄ μέρος εξέφραζαν τη συχνότητα εμφάνισης του περιγραφόμενου φαινομένου και κυμαίνονταν από: ΠΑΝΤΑ ως ΠΟΤΕ. Δημιουργήθηκαν δύο ερωτηματολόγια 27 ερωτήσεων για την έναρξη και τη λήξη της παρέμβασης, με λίγες αποκλίσεις μεταξύ τους, καθώς στόχος ήταν η διαπίστωση τυχών αλλαγών στις απόψεις των μαθητών για τη διαφορετικότητα. Τα δεδομένα των ερωτηματολογίων υπέστησαν επεξεργασία με το λογισμικό IBM – SPSS Statistics.

Αξίζει εδώ να σημειωθεί, ότι λόγω του νεαρού της ηλικίας των μαθητών και προς αποφυγή σύγχυσης, η διαδικασία συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου έγινε με τη βοήθεια του προβολέα, με ανάγνωση της κάθε ερώτησης από την εκπαιδευτικό και επεξήγηση των διαβαθμίσεων της κάθε απάντησης. Δίνονταν τέλος παραδείγματα, για την καλύτερη κατανόηση των ερωτήσεων προς όφελος της εγκυρότητας της έρευνας.

Απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα όλες οι ερωτήσεις των ερωτηματολογίων, για κάθε ερευνητικό ερώτημα. Επάνω από κάθε ομάδα ερωτήσεων δίνεται μια κεντρική ερώτηση, ρόλος της οποίας είναι να μεταφράζει το κάθε ερευνητικό ερώτημα στους μαθητές:

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

1^ο ερευνητικό ερώτημα: Πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τη διαφορετικότητα;	<i>Τι σημαίνει για σένα το διαφορετικό;</i>
	1. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με διαφορετικό χρώμα δέρματος.
	2. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος που δεν είναι Έλληνας.
	3. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος από το αντίθετο φύλο.
	4. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με αντίθετη άποψη από τη δική μου.
	5. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με διαφορετική θρησκεία από τη δική μου.
	6. Διαφορετικός θεωρείται ένας μαθητής με διαφορετικές δεξιότητες από εμένα.
	7. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με αναπηρία.
	8. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με ηλικία μικρότερη ή μεγαλύτερη από τη δική μου.
2^ο ερευνητικό ερώτημα: Πώς βιώνουν οι μαθητές τη διαφορετικότητα;	<i>Πώς έχεις βιώσει τη διαφορετικότητα;</i>
	9. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή ήμουν κορίτσι/αγόρι.
	10. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή δεν ήμουν καλός σε αυτό.
	11. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή είμαι από άλλη χώρα.
	12. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή ήμουν μικρότερος.
	13. Δεν επιλέγω κάποιον στο παιχνίδι, επειδή είναι κορίτσι/ αγόρι.
	14. Δεν επιλέγω κάποιον στο παιχνίδι, επειδή δεν είναι καλός σε αυτό.
	15. Δεν επιλέγω κάποιον στο παιχνίδι, επειδή είναι από άλλη χώρα.
	16. Δεν επιλέγω κάποιον στο παιχνίδι, επειδή είναι μικρότερος.
	17. Προτιμώ να κάνω παρέα με παιδιά που έχουμε παρόμοια ενδιαφέροντα.
	18. Προτιμώ να κάνω παρέα με παιδιά που έχουμε παρόμοια εμφάνιση.
	19. Συνήθως αποφεύγω να κάνω παρέα με παιδιά που έχουν διαφορετικές δεξιότητες από εμένα.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

3 ^ο ερευνητικό ερώτημα: Η επαφή τους με την Τέχνη κατάφερε να κάνει το διαφορετικό αποδεκτό;	Πόσο πιστεύεις ότι η Τέχνη μπορεί να σε βοηθήσει να νιώσεις άνετα με τη διαφορετικότητά σου;
	20. Η εικόνα, με βοηθά να κατανοήσω καλύτερα μια έννοια.
	21. Η εικόνα, με βοηθά να εκφράσω καλύτερα τα συναισθήματά μου.
	22. Με την Τέχνη, νιώθω ότι είμαι καλός σε κάτι.
	23. Σε ένα έργο Τέχνης, ο καθένας βλέπει κάτι διαφορετικό.
	24. Στην Τέχνη, κάθε χρώμα είναι το ίδιο σημαντικό.
	25. Μέσω της Τέχνης, ο καλλιτέχνης λέει τη γνώμη του για κάτι.
	26. Η Τέχνη με χαλαρώνει.
	27. Στην Τέχνη δεν υπάρχει λάθος και σωστό.

Πίνακας 72. Ποσοτική έρευνα για διδακτική παρέμβαση - Ερωτήσεις ανά άξονα

6.9. Περιορισμοί έρευνας

Η μικρή ηλικιακή κατηγορία των μαθητών της Α' Δημοτικού ήταν ένα απαιτητικό δείγμα έρευνας, τόσο για τη δημιουργία του ερωτηματολογίου, που έπρεπε να είναι κατανοητό και ευχάριστο στη συμπλήρωση, όσο και για την ερμηνεία των απαντήσεων, για τις οποίες σε πολλές περιπτώσεις θα μπορούσε να αμφισβητηθεί η εγκυρότητά τους. Σε έναν μαθητή Α' δημοτικού, ακόμα κι αν αυτός δείχνει να κατανοεί μια συνθήκη, οι αντιληπτικοί του μηχανισμοί δε βρίσκονται σε ένα ώριμο στάδιο που να δικαιολογεί τη συνειδητή απόφαση για τη συμπλήρωση μιας ερώτησης, όσο απλοϊκά κι αν αυτή έχει διατυπωθεί.

Όσον αφορά: α) στην αποψηφιοποίηση των ηχογραφήσεων, αλλά και β) στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους μαθητές, διαπιστώθηκαν και εκεί αρκετά σημεία που ήταν αμφιλεγόμενα ή μη τεκμηριωμένα, παρά τις σαφείς οδηγίες που δόθηκαν από την ερευνήτρια.

Επιπλέον, η εξ αποστάσεως μελέτη του υλικού δεν ήταν σε θέση να επιτευχθεί αν ο γονιός του μαθητή δεν ήταν διαθέσιμος, ή αν ήταν ανεπαρκής, τόσο για την τεχνολογική, όσο και για τη μαθησιακή υποστήριξη της διαδικασίας.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Τέλος, το ερευνητικό υλικό από τις αναζητήσεις σε άρθρα σχετικά με την αξιοποίηση της Τέχνης για την προσέγγιση της διαφορετικότητας δεν ήταν ιδιαίτερα πλούσιο και αφορούσε κυρίως στο επίπεδο μεταπτυχιακών ή διδακτορικών διατριβών. Αυτό βέβαια αποτελεί ταυτόχρονα και συνεισφορά της συγκεκριμένης έρευνας στο πεδίο.

6.10. Δεοντολογικό πλαίσιο

Πριν την έναρξη της διδακτικής παρέμβασης, λήφθηκαν όλα τα μέτρα τήρησης της δεοντολογίας της έρευνας, αποσαφηνίστηκε το πλαίσιο διενέργειας αυτής μέσω ομιλίας-παρουσίασης της εκπαιδευτικού στους γονείς και των δύο τμημάτων της Α΄ τάξης στην πλατφόρμα webex, ενώ όλοι οι συμμετέχοντες μαθητές προσκόμισαν στην εκπαιδευτικό το έντυπο συγκατάθεσης από τους γονείς/ κηδεμόνες, για τη συμμετοχή τους τόσο στη διδακτική παρέμβαση όσο και στην έρευνα. Η ανωνυμία των συμμετεχόντων εξασφαλίστηκε σε όλη τη διάρκεια της παρέμβασης, ενώ στις περιπτώσεις που αναφέρθηκε το όνομα μαθητή σε κάποιο από τα έργα που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων ολοκλήρωσης της εκάστοτε διδακτικής ενότητας, αυτή υπέστη ψηφιακή επεξεργασία από την ερευνήτρια.

ΜΕΡΟΣ Γ' – Παρουσίαση δεδομένων έρευνας – Συζήτηση αποτελεσμάτων

Κεφάλαιο 7^ο – Διαγραμματική παρουσίαση δεδομένων ερωτηματολογίων

7.1. Παρουσίαση δεδομένων για την αποτίμηση του εκπαιδευτικού υλικού (ΕΥ)

7.1.1. Κύρια έρευνα ΕΥ

Όπως περιγράφηκε και στο μεθοδολογικό πλαίσιο παραπάνω, η κύρια έρευνα για την αποτίμηση του ΕΥ από τους τρεις ειδικούς ήταν ποιοτική, χρησιμοποιώντας ως μεθοδολογικό εργαλείο τη θεματική ανάλυση (Ισαρη & Πουρκός, 2015).

7.1.1.1. Το προφίλ των συμμετεχόντων

1) Φύλο:

Φύλο	Αριθμός	Ποσοστό
Άνδρες	1	33,33%
Γυναίκες	2	66,66%
Σύνολο	3	100%

Πίνακας 73. Φύλο συμμετεχόντων

Λικία:

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ		
	22-30	31-40	41-50
A		✓	
B		✓	
Γ			✓

Πίνακας 74. Ηλικία συμμετεχόντων

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

2) Έτη προϋπηρεσίας:

ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ	ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑ (ΕΤΗ)		
	0-4	5-10	11-20
A		✓	
B			✓
Γ			✓

Πίνακας 75. Προϋπηρεσία συμμετεχόντων

3) Εξοικείωση συμμετεχόντων με τη μεθοδολογία της ΕξαΕ και τις ΤΠΕ:

Στις τέσσερις ερωτήσεις που αφορούν στην εξοικείωση με τις ΤΠΕ και τη μεθοδολογία της ΕξαΕ, οι συμμετέχοντες απάντησαν:

- Για το αν είναι εξοικειωμένοι με τις ΤΠΕ:
Οι δύο εκ των τριών ερωτηθέντων απάντησαν ότι συμφωνούν, ενώ ο τρίτος ότι συμφωνεί απόλυτα ότι είναι εξοικειωμένος/η με τις ΤΠΕ.
- Για το αν χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πράξη:
Το σύνολο των ερωτηθέντων απάντησε ότι συμφωνεί ότι χρησιμοποιεί τις ΤΠΕ στη διδακτική πράξη.
- Για το αν είναι εξοικειωμένοι με τη μέθοδο της ΕξαΕ με χρήση των ΤΠΕ:
Ομοίως οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι συμφωνούν πως είναι εξοικειωμένοι με τη μέθοδο της ΕξαΕ, με χρήση των ΤΠΕ.
- Για το αν είναι εξοικειωμένοι με τη μελέτη ΕΥ που έχει σχεδιαστεί με τη μέθοδο της ΕξαΕ:
Δύο στους τρεις συμμετέχοντες συμφωνούν απόλυτα ότι είναι εξοικειωμένοι με ΕΥ που έχει σχεδιαστεί με τη μέθοδο της ΕξαΕ, ενώ ένας δήλωσε ότι συμφωνεί.

Από τα παραπάνω δεδομένα, συμπεραίνουμε ότι οι τρεις συμμετέχοντες, δύναται να θεωρηθούν γνώστες του πεδίου της ΕξαΕ και ότι είναι σε θέση να αποτιμήσουν το ΕΥ που δημιουργήθηκε.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

7.1.1.2. Παρουσίαση και σχολιασμός ευρημάτων

Ακολουθεί στη συνέχεια παρουσίαση και σχολιασμός των ευρημάτων των ερωτηματολογίων ανά ερευνητικό άξονα, με την απόδοση της κάθε ερώτησης και των απαντήσεων που έδωσαν οι ερωτηθέντες σε μορφή πίνακα. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ανωνυμία των συμμετεχόντων, χρησιμοποιούνται τα γράμματα της αλφαβήτου Α, Β και Γ για κάθε έναν ειδικό αντίστοιχα.

- **1^ο ερευνητικό ερώτημα (άξονες 1 έως 8)**

1^{ος} ερευνητικός άξονας: Επιστημονική συνοχή – τεκμηρίωση του ΕΥ (Ερωτήσεις: Α1, Α2, Α3, Α4, Α5)

Ερώτηση Α1: Βιβλιογραφική τεκμηρίωση

Στο ΕΥ γίνεται παράθεση πληροφοριών/ απόψεων με τη σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση;	
Α	Γίνεται παράθεση πληροφοριών στο κυρίως ΕΥ, θα μπορούσε να γίνεται και στα βίντεο που δημιουργήθηκαν με το εργαλείο Doodly.
Β	Γίνεται πολύ αναλυτική παράθεση των πηγών στο ΕΥ.
Γ	Στο ΕΥ παρατίθενται όλες οι πληροφορίες με τη σχετική τους τεκμηρίωση.

Πίνακας 76. Ερώτηση Α1 - Βιβλιογραφική τεκμηρίωση

Ερώτηση Α2: Αναφορά σε διαφορετικές πηγές

Στο ΕΥ γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών (βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, επιστημονικά συνέδρια, κ.λπ.)	
Α	Στο ΕΥ δε γίνεται ιδιαίτερη αναφορά σε διαφορετικές πηγές, όπως επιστημονικά συνέδρια.
Β	Γίνεται στο μέτρο του δυνατού αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών.
Γ	Γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών.

Πίνακας 77. Ερώτηση Α2 - Αναφορά σε διαφορετικές πηγές

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Ερώτηση A3: Συγκριτική ανάλυση πληροφοριών

Στο ΕΥ γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών/ απόψεων.	
A	Γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών κυρίως ανάμεσα στην κυριολεκτική και τη μεταφορική ερμηνεία συγκεκριμένων εννοιών.
B	Γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών στο ΕΥ. Οι χαρακτηριστικές τεχνοτροπίες των καλλιτεχνών, συγκρίνονται με κοινωνικά φαινόμενα που αφορούν στη διαφορετικότητα.
Γ	Στο ΕΥ γίνεται επαρκής συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών/ απόψεων.

Πίνακας 78. Ερώτηση A3 - Συγκριτική ανάλυση πληροφοριών

Ερώτηση A4: Ερμηνεία/ κριτική συζήτηση πληροφοριών

Το ΕΥ είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία/ κριτική συζήτηση των πληροφοριών.	
A	Το ΕΥ είναι ιδιαίτερα εμπλουτισμένο με την ερμηνεία/ κριτική συζήτηση των πληροφοριών. Κατευθύνει και καθοδηγεί μάλιστα τον χρήστη προς την ερμηνεία τους.
B	Οι πληροφορίες του ΕΥ προσεγγίζονται κριτικά, προωθώντας την αυτενέργεια.
Γ	Το ΕΥ είναι απόλυτα εμπλουτισμένο με την ερμηνεία των πληροφοριών του.

Πίνακας 79. Ερώτηση A4 -Ερμηνεία/ κριτική συζήτηση πληροφοριών

Ερώτηση A5: Δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές

Το ΕΥ παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.	
A	Συμφωνώ ότι το ΕΥ δίνει τη δυνατότητα μελέτης σε ποικίλες πηγές όπως έργα τέχνης, βίντεο, κ.λπ.
B	Ναι, το ΕΥ παρέχει αυτή τη δυνατότητα κυρίως με την Πινακοθήκη, που φέρνει σε επαφή τους μαθητές με επιπλέον έργα του καλλιτέχνη, δίνοντας έτσι την ευκαιρία για εμπέδωση.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Γ	Το ΕΥ δίνει τη μοναδική δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο να έρθει σε επαφή με πίνακες καλλιτεχνών, να έχει πρόσβαση σε βιογραφικά στοιχεία, κ.λπ.
---	--

Πίνακας 80. Ερώτηση Α5- Δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές

Σχολιασμός ευρημάτων 1^{ου} ερευνητικού άξονα

Ως προς τη βιβλιογραφική τεκμηρίωση, οι απόψεις των ειδικών ταυτίζονται, με την άποψη ότι το ΕΥ είναι άρτια τεκμηριωμένο βιβλιογραφικά να επικρατεί. Μικρή απόκλιση παρουσιάζεται σε ό,τι αφορά στην ποικιλία των πηγών, με έναν από τους ειδικούς να καταθέτει έλλειψη παραπομπών σε επιστημονικά περιοδικά και συνέδρια. Οι ειδικοί ισχυρίζονται ομόφωνα ότι στο ΕΥ γίνεται τόσο επαρκής συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών, όσο και ερμηνεία αυτών, αναφέροντας μάλιστα ότι το ΕΥ χρησιμοποιεί τη σύγκριση κυριολεκτικής και μεταφορικής απόδοσης εννοιών και καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο να ερμηνεύσει τις διάφορες εκφάνσεις της διαφορετικότητας, αλλά και να αυτενεργήσει. Τέλος, οι ειδικοί υποστηρίζουν ότι το ΕΥ δίνει τη δυνατότητα για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές, αναφέροντας χαρακτηριστικά το παράδειγμα της Πινακοθήκης, που σε κάθε ενότητα προσφέρει επιπλέον εμβάθυνση τόσο στην τεχνοτροπία του εκάστοτε καλλιτέχνη, όσο και στο θεωρητικό κομμάτι που προσεγγίστηκε.

2^{ος} ερευνητικός άξονας: Απλή – κατανοητή παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου **(Ερωτήσεις: B1, B2, B3, B4, B5, B6, B7, B8, B9, B10)**

Ερώτηση B1: Ύφος γραφής

Το ύφος γραφής του ΕΥ είναι φιλικό για τον αναγνώστη.	
A	Εξαιρετικά φιλικό ύφος και ειδικά για μαθητές Α' δημοτικού.
B	Το ύφος γραφής του ΕΥ είναι ιδιαίτερα φιλικό για τις νεαρές ηλικίες.
Γ	Το ύφος γραφής του ΕΥ είναι το πλέον κατάλληλο για να διατηρήσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Πίνακας 81. Ερώτηση B1 - Απλή και κατανοητή παρουσίαση

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Ερώτηση B2: Χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών

Στο ΕΥ γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών.	
A	Γίνεται μεγάλη χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών, με αποτέλεσμα ο αναγνώστης να νιώθει οικειότητα.
B	Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται στην αφήγηση (κείμενο, ήχος) είναι πολύ προσεκτικά διαλεγμένες προς την κατεύθυνση της τρυφερής καθοδήγησης των εκπαιδευόμενων.
Γ	Ναι, γίνεται σε μεγάλο βαθμό.

Πίνακας 82. Ερώτηση B2 - Χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών

Ερώτηση B3: Χρήση καθομιλουμένης γλώσσας

Στο ΕΥ γίνεται κατά το δυνατόν χρήση της καθομιλουμένης γλώσσας.	
A	Απόλυτα, ήταν μάλιστα προσαρμοσμένη στο αναπτυξιακό επίπεδο των μαθητών.
B	Η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε, ήταν στο μεγαλύτερο μέρος της η καθομιλουμένη.
Γ	Ήταν ο ιδανικός συνδυασμός καθομιλουμένης γλώσσας και χρήσης συγκεκριμένων ορολογιών κι αυτών με απόλυτη επεξήγηση.

Πίνακας 83. Ερώτηση B3 - Χρήση καθομιλουμένης γλώσσας

Ερώτηση B4: Ευανάγνωστη γραφή

Η γραφή του ΕΥ είναι ευανάγνωστη.	
A	Απόλυτα ευανάγνωστη η γραφή του ΕΥ.
B	Η γραφή του ΕΥ είναι ένα από τα πιο δυνατά σημεία του ΕΥ.
Γ	Ιδιαίτερα ευανάγνωστη γραφή, καλαίσθητες, καθαρές διαφάνειες.

Πίνακας 84. Ερώτηση B4 - Ευανάγνωστη γραφή

Ερώτηση B5: Πυκνότητα πληροφοριών

Η πυκνότητα των πληροφοριών του ΕΥ είναι ικανοποιητική.	
---	--

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

A	Όλες οι πληροφορίες αναπτύσσονταν κανονικά και με πολύ οργανωμένο τρόπο.
B	Ο συνδυασμός πυκνότητας πληροφοριών και δομής παρουσίασης ήταν τέλειος.
Γ	Χρησιμοποιήθηκαν τόσες πληροφορίες όσες ήταν απαραίτητες, επιτυγχάνοντας τη μη υπερφόρτωση του χρήστη.

Πίνακας 85.Ερώτηση B5 - Πυκνότητα πληροφοριών

Ερώτηση B6: Τμηματική παρουσίαση

Το ΕΥ παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης.	
A	Το ΕΥ παρουσιάζεται τμηματικά, όπως ενδείκνυται σε αυτές τις περιπτώσεις.
B	Συμφωνώ απόλυτα ότι το ΕΥ παρουσιάζεται τμηματικά.
Γ	Το ΕΥ παρουσιάζεται τμηματικά, χωρίς να κουράζει τον εκπαιδευόμενο.

Πίνακας 86.Ερώτηση B6 - Τμηματική παρουσίαση

Ερώτηση B7: Μόνο κείμενο

Το ΕΥ περιέχει μόνο κείμενο.	
A	Σε καμία περίπτωση!
B	Το ΕΥ περιέχει πολλά περισσότερα από κείμενο.
Γ	Διαφωνώ απόλυτα ότι το ΕΥ περιέχει μόνο κείμενο.

Πίνακας 87.Ερώτηση B7 - Μόνο κείμενο

Ερώτηση B8: Κείμενο και εικόνες

Το ΕΥ περιέχει κείμενο και εικόνες.	
A	Σε κάθε διαφάνεια του ΕΥ περιέχονται τουλάχιστον κείμενο και εικόνες.
B	Το ΕΥ περιέχει κείμενο, αλλά και εικόνες.
Γ	Το ΕΥ είναι πολύ αρμονικά εμπλουτισμένο με κείμενα, αλλά και εικόνες.

Πίνακας 88.Ερώτηση B8 - Κείμενο και εικόνες

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Ερώτηση B9: Κείμενο, εικόνες, video

Το ΕΥ περιέχει κείμενο, εικόνες και video.	
A	Σε ένα πολύ μεγάλο μέρος του ΕΥ υπήρχαν και τα τρία στοιχεία.
B	Το ΕΥ περιέχει επαρκώς κείμενο, εικόνες, αλλά και video.
Γ	Τα στοιχεία αυτά χαρακτηρίζουν το συγκεκριμένο ΕΥ.

Πίνακας 89.Ερώτηση B9 - Κείμενο, εικόνες, video

Ερώτηση B10: Χρωματικές συνθέσεις

Οι χρωματικές συνθέσεις του ΕΥ συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση.	
A	Οι χρωματικές συνθέσεις ήταν από τα πιο ισχυρά στοιχεία του ΕΥ.
B	Καλλιτέχνης η δημιουργός! Ήταν πολύ άρτια η αισθητική!
Γ	Άψογη χρήση χρωμάτων, η οποία εξασφαλίζει την καλύτερη διάθεση στον εκπαιδευόμενο για να μελετήσει το ΕΥ.

Πίνακας 90.Ερώτηση B10 - Χρωματικές συνθέσεις

Σχολιασμός ευρημάτων 2^{ου} ερευνητικού άξονα

Ως προς την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου, διαπιστώνεται ομοφωνία από μέρους των ειδικών σε όλα τα επίπεδα. Το ύφος γραφής του ΕΥ κρίνεται ως ιδιαίτερα φιλικό και η γλώσσα του προσαρμοσμένη στην ηλικιακή κατηγορία των εκπαιδευόμενων. Η χρήση μάλιστα των προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών εξασφαλίζει αμεσότητα, η οποία σε συνδυασμό με την καθαρότητα, την τμηματική παρουσίαση και οργάνωση των πληροφοριών, δίνουν ένα απλό και κατανοητό αποτέλεσμα στο ΕΥ. Επιπλέον, οι ειδικοί ομόφωνα καταθέτουν ότι το υλικό είναι εμπλουτισμένο με κείμενο, εικόνες, αλλά και βίντεο, που βρίσκονται σε αρμονική χρωματική συνύπαρξη, καθιστώντας καλαίσθητη τη συνολική παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου.

3^{ος} ερευνητικός άξονας: Ευχρηστία (Ερωτήσεις: Γ1, Γ2, Γ3, Γ4)

Ερώτηση Γ1: Κατανοητά και αναγνωρίσιμα κουμπιά

Τα κουμπιά που χρησιμοποιήθηκαν στο ΕΥ (εμπρός, πίσω, κ.λπ.) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.	
A	Τα κουμπιά ήταν απολύτως κατανοητά και αναγνωρίσιμα.
B	Όλα τα κουμπιά επεξηγήθηκαν εξ αρχής σωστά και ήταν κατανοητά και αναγνωρίσιμα.
Γ	Συμφωνώ απόλυτα ότι τα κουμπιά ήταν τόσο κατανοητά, όσο και αναγνωρίσιμα.

Πίνακας 91. Ερώτηση Γ1 - Κατανοητά και αναγνωρίσιμα κουμπιά

Ερώτηση Γ2: Κατανοητά και αναγνωρίσιμα εικονίδια

Τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν στο ΕΥ (πρόσθετες πηγές, δραστηριότητες, κ.λπ.) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.	
A	Τα εικονίδια του ΕΥ ήταν αρκετά κατανοητά και αναγνωρίσιμα.
B	Όλα τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν στο ΕΥ ήταν κατανοητά και αναγνωρίσιμα.
Γ	Όλα ήταν τοποθετημένα σωστά και σχεδόν με παρόμοιο τρόπο σε κάθε διαφάνεια, ώστε να δημιουργείται στον χρήστη ένα αίσθημα ομοιομορφίας.

Πίνακας 92. Ερώτηση Γ1 - Κατανοητά και αναγνωρίσιμα εικονίδια

Ερώτηση Γ3: Εύκολη πλοήγηση

Η πλοήγηση στο ΕΥ είναι εύκολη.	
A	Η πλοήγηση είναι εξαιρετικά εύκολη, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη το νεαρό κοινό-στόχο.
B	Πολύ εύκολη, ομοιόμορφη πλοήγηση.
Γ	Εξαιρετικά εύκολη η πλοήγηση στο ΕΥ.

Πίνακας 93. Ερώτηση Γ2 - Εύκολη πλοήγηση

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Ερώτηση Γ4: Λειτουργικοί υπερσύνδεσμοι

Οι υπερσύνδεσμοι του ΕΥ οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.	
A	Οι σύνδεσμοι είναι απόλυτα λειτουργικοί.
B	Όλοι οι σύνδεσμοι οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.
Γ	Όλοι οι σύνδεσμοι (ΕΥ, βιβλιογραφία) οδηγούν στον σωστό προορισμό.

Πίνακας 94. Ερώτηση Γ3 - Λειτουργικοί υπερσύνδεσμοι

Σχολιασμός ευρημάτων 3^{ου} ερευνητικού άξονα:

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους ειδικούς σχετικά με την ευχρηστία του ΕΥ, διαπιστώνεται ότι τόσο τα κουμπιά, όσο και τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν σε όλο το εύρος του υλικού ήταν κατανοητά και αναγνωρίσιμα, με χαρακτηριστικό τρόπο παρουσίασης, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα την εύκολη πλοήγηση του χρήστη. Το σύνολο τέλος των υπερσυνδέσμων που συνόδευαν τις διαφάνειες του υλικού, ανταποκρίνονταν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

4^{ος} ερευνητικός άξονας: Υποστήριξη – καθοδήγηση στη μελέτη του εκπαιδευόμενου (Ερωτήσεις: Δ1, Δ2, Δ3)

Ερώτηση Δ1: Συμβουλές μελέτης

Παρέχονται συμβουλές για το πώς να μελετηθεί το ΕΥ.	
A	Υπάρχει πολύ σωστή καθοδήγηση για τη μελέτη. Δόθηκαν μάλιστα και οδηγοί για με συνοπτικές οδηγίες ανά διδακτική ενότητα.
B	Απόλυτα καθοδηγητικό το προς μελέτη υλικό.
Γ	Εκτός από την ηχητική καθοδήγηση σε κάθε διαφάνεια, παρέλαβα και τον οδηγό με πληροφορίες μελέτης για κάθε Δ.Ε. που δόθηκε στους γονείς των εκπαιδευόμενων.

Πίνακας 95. Ερώτηση Δ1 - Συμβουλές μελέτης

Ερώτηση Δ2: Έμφαση σε σημεία

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Το ΕΥ υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο προκειμένου να δώσει έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία (Υπάρχουν πλαίσια ή έντονη γραφή-σήμανση ώστε να τονίζονται σημαντικές έννοιες).	
A	Επισημάνσεις υπήρχαν σε κάθε διαφάνεια του ΕΥ. Ακόμα και στα πρόσθετα ψηφιακά εργαλεία υπήρχε διαφοροποίηση κειμένου (π.χ. Doodly).
B	Στο ΕΥ υπήρχαν όλα εκείνα τα σημεία που διευκόλυναν τον εκπαιδευόμενο να εστιάσει στη σημαντική πληροφορία.
Γ	Υπήρχαν σημεία με έντονη γραφή, διαφορετικό χρώμα, ή ακόμα και με χρήση κινούμενων εικόνων που κατεύθυναν τον χρήστη.

Πίνακας 96. Ερώτηση Δ2 - Έμφαση σε σημεία

Ερώτηση Δ3: Επεξηγηματικά σχόλια

Στο ΕΥ υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια τα οποία υποστηρίζουν τον σπουδαστή στη μελέτη του.	
A	Υπήρχε γενική ηχητική καθοδήγηση, χωρίς πολλά επιμέρους επεξηγηματικά σχόλια για τον εκπαιδευόμενο ανά διαφάνεια.
B	Η αφήγηση ήταν απόλυτα επεξηγηματική, καθοδηγώντας τον χρήστη στη μελέτη του.
Γ	Πέρα από τη γενική αφήγηση ήχου που κατεύθυνε εξ αρχής τον χρήστη στο περιεχόμενο του ΕΥ, υπήρχε επιπλέον ηχητικός σχολιασμός.

Πίνακας 97. Ερώτηση Δ3 - Επεξηγηματικά σχόλια

Σχολιασμός ευρημάτων 4^{ου} ερευνητικού άξονα:

Σχετικά με την υποστήριξη – καθοδήγηση του εκπαιδευόμενου από το ΕΥ, αναδεικνύεται από τους δύο εκ των τριών ειδικών ο ρόλος της κύριας ηχητικής αφήγησης ανά διαφάνεια, στην επεξήγηση της απαιτούμενης διαδικασίας. Τα επιμέρους επεξηγηματικά σχόλια δεν έχουν έντονη παρουσία σύμφωνα με έναν από τους ειδικούς. Εκδηλώνεται ομοφωνία σχετικά με την ύπαρξη επισημάνσεων, είτε με τη μορφή έντονης γραφής, είτε με τον χρωματισμό των λέξεων- κλειδιών, οι οποίες

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

βοηθούν τον χρήστη να εστιάσει σε συγκεκριμένες πληροφορίες. Γίνεται τέλος αναφορά στην επιπλέον πληροφόρηση των χρηστών μέσα από κάποιους οδηγούς ανά Δ.Ε. που δόθηκαν στους γονείς των εκπαιδευόμενων, ώστε να έχουν πληρέστερη εικόνα του τρόπου επεξεργασίας του ΕΥ.

5^{ος} ερευνητικός άξονας: Υποστήριξη της αλληλεπίδρασης με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του (Ερωτήσεις: Ε1, Ε2, Ε3, Ε4, Ε5, Ε6)

Ερώτηση Ε1: Δυνατότητα διατύπωσης απόψεων

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις δικές του απόψεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα.	
A	Υπάρχουν δραστηριότητες όπου ο εκπαιδευόμενος διατυπώνει την άποψή του σε σημαντικά ζητήματα. Μάλιστα σε ένα διαδραστικό βίντεο, δίνεται η δυνατότητα από τη δραστηριότητα στην αποδοχή παραπάνω από μία απόψεων (σεβασμός άποψης).
B	Φυσικά, αυτό μάλιστα αποτελεί και αυτοτελή στόχο της 2 ^{ης} Δ.Ε.
Γ	Σε όλη την πορεία ανάπτυξης του ΕΥ διατυπώνονται ερωτήσεις με τις αντίστοιχες παύσεις του ήχου, που καλούν τον εκπαιδευόμενο να καταθέσει την άποψή του.

Πίνακας 98. Ερώτηση Ε1 - Δυνατότητα διατύπωσης απόψεων

Ερώτηση Ε2: Δυνατότητα διατύπωσης ερωτήσεων

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα.	
A	Στο ΕΥ δεν εντόπισα τέτοιες δραστηριότητες.
B	Δεν είχε κάποιο φόρουμ, όπου θα μπορούσαν να διατυπωθούν ερωτήσεις. Δεν ήταν όμως και πρακτικό για την ηλικία των χρηστών.
Γ	Οι δραστηριότητες του ΕΥ δεν ενθαρρύνουν ιδιαίτερα τη διατύπωση ερωτήσεων. Ο σχολιασμός και η αφήγηση από την άλλη, επιτρέπουν έμμεσα τη διατύπωση ερωτήσεων.

Πίνακας 99. Ερώτηση Ε2 - Δυνατότητα διατύπωσης ερωτήσεων

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Ερώτηση Ε3: Συναισθηματική εμπλοκή εκπαιδευόμενου

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εμπλακεί συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα.	
A	Το θέμα του ΕΥ ήταν εξολοκλήρου προσφερόμενο για συναισθηματική εμπλοκή των εκπαιδευόμενων.
B	Τόσο οι δραστηριότητες με τις επιτηδευμένες προτάσεις τους, όσο και το σύνολο του υλικού, εξυπηρετούσαν τη συναισθηματική εμπλοκή.
Γ	Το θέμα του ΕΥ και οι ποικίλες δραστηριότητες, άγγιζαν με πολύ όμορφο και διακριτικό τρόπο σημαντικά ζητήματα που απασχολούν τους εκπαιδευόμενους.

Πίνακας 100. Ερώτηση Ε3 - Συναισθηματική εμπλοκή εκπαιδευόμενου

Ερώτηση Ε4: Ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκπαιδευόμενων

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ανταλλάξει απόψεις με τους άλλους εκπαιδευόμενους.	
A	Το ΕΥ εμπεριέχει ανάλογες δραστηριότητες με έμμεσο τρόπο, θα μπορούσαν να αποτυπωθούν και με πιο άμεσο.
B	Το padlet στο τέλος κάθε ενότητας, εξυπηρετούσε εκτός από χώρο ανάρτησης εργασιών και τόπο έμπνευσης, εποικοδομητικών σχολιασμών, κ.λπ.
Γ	Συμφωνώ ότι υπήρχαν τέτοιες δραστηριότητες. Η 2 ^η Δ.Ε. προωθούσε μάλιστα την κατάθεση τεκμηριωμένων απόψεων σε ένα ζήτημα που έθεσε η εκπαιδευτικός.

Πίνακας 101. Ερώτηση Ε4 - Ανταλλαγή απόψεων μεταξύ εκπαιδευόμενων

Ερώτηση Ε5: Αίσθημα του ανήκειν

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες.	
A	Φυσικά, δεδομένου του ότι στον ψηφιακό πίνακα padlet αναρτούσαν εργασίες, μοιράζονταν τα έργα τους και παρατηρούσαν τα έργα των υπολοίπων.
B	Πέρα από τη δραστηριότητα διαμοιρασμού των έργων, το σύνολο του ΕΥ θεωρώ

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

	ότι προωθούσε το αίσθημα του ανήκειν, καθώς το κεντρικό του θέμα η διαφορετικότητα, αφορά τον καθένα.
Γ	Το ΕΥ προωθεί το ομαδικό πνεύμα, το αίσθημα αποδοχής κάθε είδους διαφορετικότητας. Όλοι έχουν την κοινή ανάγκη της αποδοχής.

Πίνακας 102. Ερώτηση Ε5 - Αίσθημα του ανήκειν

Ερώτηση Ε6: Ενσωμάτωση/ εμπλουτισμός απόψεων

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει/ εμπλουτίσει τις απόψεις του σε αυτό.	
A	Το ΕΥ υλικό στον εμπλουτισμό των απόψεων του εκπαιδευόμενου και έδωσε πρόσβαση στο διαφορετικό.
B	Με το συγκεκριμένο ΕΥ, ο εκπαιδευόμενος εμπλουτίζει τις απόψεις του αλλά και μπορεί να τις μετασχηματίσει.
Γ	Συμφωνώ απόλυτα ότι το ΕΥ εμπεριέχει τέτοιες δραστηριότητες.

Πίνακας 103. Ερώτηση Ε6 - Ενσωμάτωση/ εμπλουτισμός απόψεων

Σχολιασμός ευρημάτων 5^{ου} ερευνητικού άξονα:

Σχετικά με την υποστήριξη της αλληλεπίδρασης του ΕΥ με τον εκπαιδευόμενο διαπιστώνονται από τους ειδικούς τόσο δυνατά σημεία, όσο και ελλείψεις. Από τη μία, οι ειδικοί καταθέτουν ομόφωνα ότι το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη διατύπωση απόψεων πάνω σε σημαντικά θέματα, τη συναισθηματική εμπλοκή του, αλλά και την ενσωμάτωση απόψεων του σε αυτό. Οι ελλείψεις σχετίζονται κυρίως με τη δυνατότητα διατύπωσης ερωτημάτων και της άμεσης αλληλεπίδρασης με άλλους εκπαιδευόμενους. Αναδείχθηκε εδώ η χρήση του εργαλείου padlet, που χρησιμοποιήθηκε ως χώρος ανάρτησης των έργων κάθε ενότητας, όπου κάθε χρήστης μπορούσε να παρατηρήσει τα έργα των υπολοίπων, να εμπνευστεί από αυτά και να λάβει ανατροφοδότηση από την εκπαιδευτικό. Αυτού του είδους η αλληλεπίδραση θεωρείται από τους ειδικούς έμμεση και προτείνονται βελτιώσεις προς αυτή την κατεύθυνση στην ανάλογη ενότητα. Παρόλα αυτά, ακόμα και σε αυτό το επίπεδο, οι

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

ειδικοί θεωρούν ότι καλλιεργείται το αίσθημα του ανήκειν, σε συνδυασμό και με την ιδιαιτερότητα της θεματολογίας του υλικού.

6^{ος} ερευνητικός άξονας: Δυνατότητα Αναστοχασμού – Αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο. (Ερωτήσεις Στ1, Στ2, Στ3, Στ4, Στ5)

Ερώτηση Στ1: Ενθάρρυνση αυτοαξιολόγησης

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου.	
A	Υφίστανται δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης στο ΕΥ.
B	Υπάρχει πληθώρα δραστηριοτήτων αυτοαξιολόγησης στο ΕΥ.
Γ	Υπάρχουν κάποιες δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης σε κάθε Δ.Ε. του ΕΥ.

Πίνακας 104. Ερώτηση Στ1 - Ενθάρρυνση αυτοαξιολόγησης

Ερώτηση Στ2: Ανάπτυξη κριτικής σκέψης

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του εκπαιδευόμενου.	
A	Τόσο η επιλογή της θεματολογίας, όσο και το σύνολο των δραστηριοτήτων, ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.
B	Το ΕΥ, μέσα από την ποικιλομορφία των δραστηριοτήτων, οξύνει ιδιαίτερα την κριτική σκέψη του εκπαιδευόμενου.
Γ	Τόσο η θεματολογία, όσο και οι συνδέσεις που υλοποιούνται από το ΕΥ μέσα από την παρουσίαση και τις δραστηριότητες, αναπτύσσουν την κριτική σκέψη του εκπαιδευόμενου.

Πίνακας 105. Ερώτηση Στ2 - Ανάπτυξη κριτικής σκέψης

Ερώτηση Στ3: Ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του εκπαιδευόμενου.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

A	Υπάρχει ανατροφοδότηση σε κάθε δραστηριότητα και στο padlet, απλά δεν προωθεί ιδιαίτερα την επικοινωνία.
B	Θεωρώ ότι το επίπεδο των παιδιών δεν προσφερόταν για την ανάπτυξη τέτοιου είδους δραστηριοτήτων.
Γ	Στο τέλος κάθε ενότητας, η εκπαιδευτικός αξιοποιούσε το padlet, τόσο ως μέσο παρουσίασης των έργων των μαθητών, όσο και ως μέσο επικοινωνιακής ανατροφοδότησής τους για τις εργασίες τους, με τη μορφή σχολίων.

Πίνακας 106. Ερώτηση Στ3 - Ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας

Ερώτηση Στ4: Συσχέτιση νέων δεδομένων με την πραγματικότητα

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα.	
A	Οι δραστηριότητες συσχετίζουν απόλυτα τη νέα γνώση με την πραγματικότητα και με καταστάσεις που απασχολούν ιδιαίτερα τους μαθητές.
B	Το ΕΥ ταυτίζεται πλήρως με τα κοινωνικοπολιτισμικά ζητήματα της εποχής και μέσω της τέχνης, πετυχαίνει την απόλυτη συσχέτιση με την πραγματικότητα.
Γ	Οι δραστηριότητες και η επιλογή της τέχνης ως εργαλείο συσχέτισεων, εξυπηρετούν απόλυτα αυτή τη διαδικασία.

Πίνακας 107. Ερώτηση Στ4 - Συσχέτιση νέων δεδομένων με την πραγματικότητα

Ερώτηση Στ5: Εφαρμογή νέων δεδομένων στην πραγματικότητα

Το ΕΥ εμπεριέχει δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.	
A	Είναι πολύ πιθανό μέσα από το ΕΥ οι μαθητές να μετασχηματίσουν τις απόψεις τους για το διαφορετικό και να τροποποιήσουν κάποιες από τις συμπεριφορές τους.
B	Η δυνατότητα ερμηνείας για παραδείγματα έργων τέχνης, είναι μια πολύ σημαντική δραστηριότητα εφαρμογής της νέας γνώσης.
Γ	Εμπεριέχονται δραστηριότητες που ενθαρρύνουν την εφαρμογή της νέας γνώσης

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

	στην πραγματικότητα των μαθητών, όπως για παράδειγμα αυτή με τα σημεία στίξης στην 4 ^η Δ.Ε.
--	--

Πίνακας 108. Ερώτηση Στ5 - Εφαρμογή νέων δεδομένων στην πραγματικότητα

Σχολιασμός ευρημάτων 6^{ου} ερευνητικού άξονα

Ως προς το ζήτημα της παροχής δυνατότητας αναστοχασμού - αυτοαξιολόγησης του εκπαιδευόμενου από το ΕΥ, οι ειδικοί διατείνονται πως υπάρχουν δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης σε κάθε Δ.Ε, καθώς επίσης και δραστηριότητες που προωθούν την κριτική σκέψη, κυρίως λόγω της επιλογής του θέματος γύρω από τη διαφορετικότητα, αλλά και εξαιτίας των δραστηριοτήτων που ευνοούν συσχετίσεις των νέων δεδομένων με την πραγματικότητα των μαθητών. Η δυνατότητα ερμηνείας έργων Τέχνης προβάλλεται μάλιστα από δύο ειδικούς ως εφελτήριο της εφαρμογής των νέων δεδομένων στην πραγματικότητα των εκπαιδευόμενων. Το σημείο που υστερεί το ΕΥ σύμφωνα με τους ειδικούς, δείχνει να είναι αυτό της ανάπτυξης διαύλων επικοινωνίας, η οποία πέρα από την ενασχόληση με το εργαλείο padlet, δεν φαίνεται να προωθείται ιδιαίτερα.

7^{ος} ερευνητικός άξονας: Σκοπός/Προσδοκώμενα αποτελέσματα

Ερώτηση Ζ1: Σαφής διατύπωση σκοπού

Στο ΕΥ διατυπώνεται σαφώς ο σκοπός της κάθε διδακτικής ενότητας.	
A	Με απόλυτη σαφήνεια.
B	Στα εισαγωγικά στοιχεία κάθε ενότητας δίνεται πλήρης περιγραφή του σκοπού της.
Γ	Ο σκοπός κάθε Δ.Ε. είναι σαφώς διατυπωμένος στην αρχή κάθε ενότητας.

Πίνακας 109. Ερώτηση Ζ1 - Σαφής διατύπωση σκοπού

Ερώτηση Ζ2: Σαφής διατύπωση προσδοκώμενων

Στο ΕΥ διατυπώνονται σαφώς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε διδακτική
--

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

ενότητα.	
A	Υπάρχει σαφής διατύπωση και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων.
B	Συμφωνώ απόλυτα ότι τα προσδοκώμενα διατυπώνονται με σαφήνεια.
Γ	Τα προσδοκώμενα κάθε ενότητας είναι σαφώς διατυπωμένα.

Πίνακας 110. Ερώτηση Z2 - Σαφής διατύπωση προσδοκώμενων

Ερώτηση Z3: Παρακίνηση σε επίπεδο γνώσεων

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.	
A	Με βεβαιότητα ο εκπαιδευόμενος παρακινείται γνωστικά.
B	Σίγουρα γίνεται εμπλουτισμός των γνώσεων του εκπαιδευόμενου μετά τη μελέτη του υλικού.
Γ	Συμφωνώ ότι τα προσδοκώμενα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.

Πίνακας 111. Ερώτηση Z3 - Παρακίνηση σε επίπεδο γνώσεων

Ερώτηση Z4: Παρακίνηση σε επίπεδο δεξιοτήτων

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων.	
A	Αντιστοίχως τα προσδοκώμενα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο και σε επίπεδο δεξιοτήτων.
B	Συμφωνώ, για παράδειγμα στη 2 ^η Δ.Ε. οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν τη δεξιότητα της διαχείρισης οποιασδήποτε τεκμηριωμένης άποψης.
Γ	Οι εκπαιδευόμενοι καλούνται σε κάθε ενότητα να ερμηνεύσουν έργα τέχνης, μια πολύ σημαντική δεξιότητα ανάπτυξης της κριτικής σκέψης.

Πίνακας 112. Ερώτηση Z4 - Παρακίνηση σε επίπεδο δεξιοτήτων

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Ερώτηση Z5: Παρακίνηση σε επίπεδο στάσεων

Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο στάσεων.	
A	Μελετώντας το ΕΥ, οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν μια γενικότερη στάση αποδοχής του διαφορετικού.
B	Τα προσδοκώμενα μπορούν να μεταβάλουν την αρχική στάση των εκπαιδευόμενων απέναντι σε ζητήματα διαφορετικότητας.
Γ	Συμφωνώ απόλυτα ότι τα προσδοκώμενα παρακινούν σε επίπεδο στάσεων.

Πίνακας 113. Ερώτηση Z5 - Παρακίνηση σε επίπεδο στάσεων

Ερώτηση Z6: Έλεγχος προόδου

Ο εκπαιδευόμενος ελέγχει την πρόοδό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.	
A	Η πρόοδος ελέγχεται στο επίπεδο των δραστηριοτήτων κλειστού τύπου από το ίδιο το περιβάλλον του ΕΥ.
B	Ο έλεγχος προόδου επιτυγχάνεται από τις δραστηριότητες αυτοαξιολόγησης που υπάρχουν σε κάθε Δ.Ε.
Γ	Στην περίπτωση των ερωτήσεων κλειστού τύπου, ο εκπαιδευόμενος ελέγχει τόσο μεμονωμένα την επίδοσή του στην εκάστοτε δραστηριότητα, αλλά και στο τέλος της παρουσίασης, στο σύνολο των δραστηριοτήτων.

Πίνακας 114. Ερώτηση Z6 - Έλεγχος προόδου

Σχολιασμός ευρημάτων 7^{ου} άξονα:

Ως προς τον σκοπό και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα του ΕΥ, οι ειδικοί υποστηρίζουν ότι αμφότερα είναι σαφώς διατυπωμένα στην αρχή κάθε ενότητας, καθώς επίσης συμφωνούν ότι τα τελευταία παρακινούν τον εκπαιδευόμενο τόσο σε επίπεδο γνώσεων, στάσεων, αλλά και δεξιοτήτων. Σημειώνονται εδώ ως κυρίαρχα παραδείγματα παρακίνησης σε επίπεδο στάσεων, αυτό της υιοθέτησης αισθήματος αποδοχής απέναντι στη διαφορετικότητα, ενώ ως σημαντικές δεξιότητες η ερμηνεία έργων Τέχνης και η

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

έκφραση τεκμηριωμένης άποψης. Τέλος, για τον έλεγχο της προόδου του εκπαιδευόμενου, εκτός από τη σχετική δυνατότητα που παρέχεται από τις δραστηριότητες κλειστού τύπου του ΕΥ, δε γίνεται κάποια άλλη αναφορά.

• **2^ο ερευνητικό ερώτημα: Αρχές Πολυμεσικής Μάθησης**

Ερώτηση Α1: Συνδυασμός κειμένου - εικόνας

Στο ΕΥ υπάρχει συνδυασμός κειμένου και εικόνας για την παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου (Πολυμεσική Αρχή).	
A	Το κείμενο συνδυάζεται πολύ επιτυχημένα με την εικόνα στο σύνολο του ΕΥ.
B	Ο συνδυασμός εικόνων και κειμένων είναι ιδιαίτερα ευφάνταστος και ευπαρουσίαστος.
Γ	Κείμενα και εικόνες συνδυάζονται με απόλυτη αρμονία σε όλο το ΕΥ.

Πίνακας 115. Ερώτηση Α1 - Συνδυασμός κειμένου - εικόνας

Ερώτηση Α2: Χρήση εικόνων για κατανόηση

Στο ΕΥ η χρήση εικόνων σας βοηθάει να κατανοήσετε το γνωστικό αντικείμενο (Πολυμεσική Αρχή).	
A	Η χρήση των εικόνων εξυπηρετεί απόλυτα την κατανόηση.
B	Συμφωνώ απόλυτα, ειδικά για τη συγκεκριμένη ηλικιακή κατηγορία.
Γ	Τόσο το θέμα του ΕΥ όσο και η συνολική διαμόρφωση του ΕΥ, βασίζονται κατά κύριο λόγο στη χρήση των εικόνων.

Πίνακας 116. Ερώτηση Α2 - Χρήση εικόνων για κατανόηση

Ερώτηση Α3: Ύπαρξη στοιχείων αφήγησης

Στο ΕΥ υπάρχουν στοιχεία αφήγησης (μονόλογος, διάλογος, περιγραφή, σχόλια, κ.ά.). (Αρχή της Τροπικότητας)	
A	Στο ΕΥ υπάρχουν όλα τα είδη αφήγησης.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

B	Όλα τα στοιχεία αφήγησης εξυπηρετούν την άρτια αλληλεπίδραση του χρήστη με το ΕΥ.
Γ	Η αφήγηση κάθε διαφάνειας, προωθεί τη διατύπωση σκέψεων του χρήστη. Με έναν αρμονικό τρόπο συνυπάρχει ο μονόλογος με τον διάλογο, καθώς επίσης και η περιγραφή με τον σχολιασμό.

Πίνακας 117. Ερώτηση A3 - Ύπαρξη στοιχείων αφήγησης

Ερώτηση A4: Μη σχετικές πληροφορίες

Στο ΕΥ συμπεριλαμβάνονται μη σχετικές πληροφορίες (λέξεις, εικόνες, ήχοι) με το γνωστικό αντικείμενο (Αρχή της Συνοχής).	
A	Αυτό δεν ισχύει καθόλου για το συγκεκριμένο ΕΥ.
B	Διαφωνώ, καθώς όλα τα παραπάνω είναι απολύτως σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο.
Γ	Δεν υπάρχουν μη σχετικές πληροφορίες στο κείμενο.

Πίνακας 118. Ερώτηση A4 - Μη σχετικές πληροφορίες

Ερώτηση A5: Φιλική γλώσσα

Στο ΕΥ γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας (Αρχή της Προσωποποίησης).	
A	Η γλώσσα στο ΕΥ είναι απολύτως φιλική.
B	Η αφήγηση στο σύνολό της γίνεται με φιλικό ύφος.
Γ	Συμφωνώ απόλυτα για τη χρήση φιλικής γλώσσας.

Πίνακας 119. Ερώτηση A5 - Φιλική γλώσσα

Ερώτηση A6: Χρήση δευτέρου προσώπου

Στο ΕΥ γίνεται χρήση δευτέρου προσώπου (Αρχή της Προσωποποίησης).	
A	Συμφωνώ απόλυτα με τη χρήση δευτέρου προσώπου.
B	Το ΕΥ κάνει στο σύνολό του χρήση του δευτέρου προσώπου.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Γ	Το δεύτερο πρόσωπο αφορά σχεδόν το σύνολο του ΕΥ.
---	---

Πίνακας 120. Ερώτηση Α6 -Χρήση δευτέρου προσώπου

Ερώτηση Α7: Ηχητική παρουσίαση

Στο ΕΥ γίνεται ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου (Αρχή της Προσωποποίησης).	
Α	Ο βασικός κορμός του ΕΥ είναι η ηχητική παρουσίαση των πληροφοριών.
Β	Συμφωνώ απόλυτα, έγινε ακόμα και μεταγλώττιση σε βίντεο που η γλώσσα δεν ήταν η ελληνική.
Γ	Οι πληροφορίες στο σύνολό τους παρουσιάζονται ηχητικά. Όλες οι παρουσιάσεις τα βίντεο, οι περιγραφές έχουν με αυτόν τον τρόπο προσαρμοστεί στο κοινό της Α' Δημοτικού.

Πίνακας 121. Ερώτηση Α7 - Ηχητική παρουσίαση

Ερώτηση Α8: Φιλικό ύφος ηχητικής παρουσίασης

Στο ΕΥ το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι φιλικό για τον εκπαιδευόμενο (Αρχή της Φωνής).	
Α	Το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι απόλυτα φιλικό.
Β	Το χρώμα στη φωνή και η καθαρότητα της παρουσίασης, είναι από τα πιο δυνατά σημεία του ΕΥ.
Γ	Η άρθρωση, ο τόνος της φωνής και οι προσεγγισμένες περιγραφές καθιστούν το ΕΥ απόλυτα φιλικό για τον οποιονδήποτε εκπαιδευόμενο.

Πίνακας 122. Ερώτηση Α8 - Φιλικό ύφος ηχητικής παρουσίασης

Ερώτηση Α9: Χρήση φιλικού χαρακτήρα (avatar)

Στο ΕΥ εμφανίζεται ένας φιλικός χαρακτήρας (avatar) που ενισχύει τη διαδικασία μάθησης των εκπαιδευόμενων (Αρχή της Εικόνας).	
Α	Οι ήρωες του βιβλίου της γλώσσας δημιουργήθηκαν σε μια εύστοχη εισαγωγή-σύνδεση με το εργαλείο Plotagon.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

B	Εμφανίζονται ως χαρακτήρες οι ήρωες του βιβλίου, όχι όμως σε όλο το εύρος του υλικού.
Γ	Υπάρχουν διάφοροι φιλικοί χαρακτήρες που δημιουργήθηκαν ώστε να ενισχύουν τη μάθηση, όχι όμως πάντα οι ίδιοι σε όλο το ΕΥ.

Πίνακας 123. Χρήση φιλικού χαρακτήρα (avatar)

Ερώτηση A10: Τμηματική παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου

Στο ΕΥ η παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου γίνεται τμηματικά (Αρχή της Κατάτμησης).	
A	Συμφωνώ απόλυτα, ότι η παρουσίαση βασίζεται στην αρχή της κατάτμησης.
B	Οι λεγόμενες μπουκίτσες γνώσεις είναι χαρακτηριστικό της παρουσίασης του γνωστικού αντικειμένου.
Γ	Το γνωστικό αντικείμενο παρουσιάζεται τμηματικά σε όλο το εύρος του.

Πίνακας 124. Ερώτηση A10 - Τμηματική παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου

Ερώτηση A11: Ανατροφοδότηση εκπαιδευόμενων

Στο ΕΥ υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους (Αρχή της Προσωποποίησης).	
A	Υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση.
B	Κυρίως με τη χρήση του padlet επιτυγχάνεται χρήση διαδραστικών δραστηριοτήτων.
Γ	Υπάρχουν σε σημαντικό βαθμό δραστηριότητες ανατροφοδότησης, κυρίως στα διαδραστικά βίντεο.

Πίνακας 125. Ερώτηση A11 - Ανατροφοδότηση εκπαιδευόμενων

Ερώτηση A12: Μακροσκελή κείμενα

Στο ΕΥ υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου (Αρχή της Κατάτμησης).	
A	Δεν εντόπισα μακροσκελή κείμενα στο ΕΥ.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Β	Αυτό δεν ισχύει για το ΕΥ.
Γ	Δεν υπάρχουν μακροσκελή κείμενα στο ΕΥ.

Πίνακας 126. Ερώτηση Α12 - Μακροσκελή κείμενα

Ερώτηση Α13: Σαφείς οδηγίες

Το ΕΥ παρέχει σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και εργασιών (Αρχή της Σηματοδότησης).	
Α	Οι οδηγίες των δραστηριοτήτων είναι απόλυτα σαφείς.
Β	Συμφωνώ απόλυτα, για την υλοποίηση μάλιστα κάθε τελικής δραστηριότητας υπάρχει βίντεο-οδηγός με τα αναλυτικά βήματα που πρέπει να ακολουθήσει ο εκπαιδευόμενος.
Γ	Πέραν των γενικών οδηγιών ενότητας που δίνονταν μέσω οδηγού, υπήρχαν και σχετικά βίντεο με οδηγίες στο ΕΥ.

Πίνακας 127. Ερώτηση Α13 - Σαφείς οδηγίες

Ερώτηση Α14: Στοιχεία επισήμανσης

Στο ΕΥ υπάρχουν σημεία επισήμανσης (έντονη γραφή, υπογράμμιση, χρωματισμός, κ.ά.). (Αρχή της Σηματοδότησης)	
Α	Υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης όπως έντονη ή χρωματισμένη γραφή σε όλο το εύρος του ΕΥ.
Β	Συμφωνώ απόλυτα ότι υπάρχουν σημεία επισήμανσης σε όλο το υλικό.
Γ	Κάθε διαφάνεια της παρουσίασης διαθέτει ποικιλία επισημάνσεων.

Πίνακας 128. Ερώτηση Α14 - Στοιχεία επισήμανσης

Ερώτηση Α15: Εισαγωγικές δραστηριότητες

Στο ΕΥ υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικείμενου (Αρχή της Προπαίδευσης).	
Α	Εκτός από τη σταδιακή προετοιμασία του εκπαιδευόμενου μέσω των

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

	διαφανειών, δεν εντόπισα εισαγωγικές δραστηριότητες.
B	Δεν εντόπισα εισαγωγικές δραστηριότητες στο ΕΥ.
Γ	Η προπαίδευση επιτυγχάνεται με τη σταδιακή σύνδεση των εννοιών μέσω της αφήγησης, όχι τόσο με τη μορφή δραστηριοτήτων.

Πίνακας 129. Ερώτηση Α15 - Εισαγωγικές δραστηριότητες

Σχολιασμός ευρημάτων για τις Αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης:

Από τις απαντήσεις που έδωσαν οι ειδικοί ως προς το 2^ο ερευνητικό ερώτημα και στο κατά πόσο το ΕΥ σχεδιάστηκε σύμφωνα με τις Αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης, παρατηρήθηκε ομοφωνία στα εξής:

- ✓ Υπάρχει αρμονία στον συνδυασμό εικόνων και κειμένου για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου, με τις εικόνες να έχουν σημαίνοντα ρόλο λόγω θεματολογίας, πράγμα που διευκολύνει την κατανόηση εννοιών. Δεν απαντώνται μακροσκελή κείμενα, αντιθέτως το γνωστικό αντικείμενο προσεγγίζεται τμηματικά και με τα απαραίτητα στοιχεία επισήμανσης, χωρίς να περιλαμβάνει μη σχετικές πληροφορίες.
- ✓ Η αφήγηση γίνεται σε φιλική γλώσσα, με χρήση δευτέρου προσώπου και με απόλυτη προσαρμογή στο ηλικιακό επίπεδο των εκπαιδευόμενων. Η ηχητική αφήγηση αποτελεί μάλιστα τον βασικό κορμό του ΕΥ και ο ρόλος της αναδεικνύεται, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις ξενόγλωσσων βίντεο που έγινε μεταγλώττιση προς επίτευξη των στόχων της Δ.Ε..
- ✓ Δίνονται σαφείς οδηγίες για την επεξεργασία του ΕΥ και υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους (π.χ. διαδραστικά βίντεο, padlet).
- ✓ Γίνεται χρήση φιλικού χαρακτήρα κυρίως όμως στην εισαγωγή, μέσω της δημιουργίας των ηρώων του βιβλίου γλώσσας με το εργαλείο Plotagon. Δεν υπάρχει κάποιος σταθερός χαρακτήρας σε όλο το εύρος του υλικού.
- ✓ Λείπουν οι εισαγωγικές δραστηριότητες, κάτι που θα συναντηθεί και ως πρόταση βελτίωσης του ΕΥ.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Με βάση τα παραπάνω δεδομένα, προκύπτει ότι το ΕΥ που δημιουργήθηκε διέπεται από τις Αρχές τις Πολυμεσικής Μάθησης, ενώ τα δυνατά σημεία του και προτάσεις βελτίωσης καταγράφονται παρακάτω.

Γενικές επισημάνσεις

Καταγράφονται σε αυτό το σημείο τα τρία πιο δυνατά σημεία του ΕΥ από τον κάθε ειδικό, καθώς επίσης και προτάσεις για βελτίωσή του. Γίνεται τέλος συνοπτικός σχολιασμός των καταγραφών.

• Δυνατά σημεία ΕΥ

Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά σημεία του εκπαιδευτικού υλικού;	
A	Ευχάριστο υλικό, ξεφεύγει από το αυστηρό πλαίσιο ενός γνωστικού αντικειμένου, δυνατότητα αξιοποίησής του ως δράση του σχολείου
B	Αισθητική-Χρώμα, πρωτοτυπία θέματος, καθαρότητα-δομή
Γ	Διαθεματική προσέγγιση της γνώσης – σύνδεση με την πραγματικότητα, η αισθητική του υλικού από τις διαφάνειες μέχρι τα animation και τη χρήση επαυξημένης πραγματικότητας, η αρμονία που σου προκαλούν όλοι οι ήχοι (αφήγηση, μουσική)

Πίνακας 130. Γενικές επισημάνσεις - Δυνατά σημεία ΕΥ

• Προτάσεις για βελτίωση του ΕΥ

Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.	
A	Ενίσχυση της αλληλεπίδρασης μαθητών (ηχητικά πάντλετ), δυνατότητα διατύπωσης ερωτήσεων (φόρουμ), εξατομίκευση υλικού
B	Εισαγωγικές δραστηριότητες, αλληλεπίδραση μαθητών
Γ	Οι αφηγήσεις σε κάποια σημεία ήταν εκτενέστερες - μετατρέποντας σε στατική την εικόνα, εμπλουτισμός με περισσότερες παιγνιώδεις δραστηριότητες.

Πίνακας 131. Γενικές επισημάνσεις - Προτάσεις βελτίωσης ΕΥ

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Από τις παρατηρήσεις που κατέγραψαν οι τρεις ειδικοί που ανέλαβαν να αποτιμήσουν αν το υλικό διέπεται από τη μεθοδολογία της ΕξαΕ και τις Αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης, συμπεραίνουμε ότι το ΕΥ χαρακτηρίζεται από πρωτοτυπία, καλαισθησία στην παρουσίαση (γραφτή και ηχητική), διαθεματικότητα και σύνδεση των αποκτηθέντων γνώσεων με πραγματικές καταστάσεις, καθώς επίσης - βάσει του πλαισίου με το οποίο υλοποιήθηκε - με δυνατότητα επέκτασής του ως δράση μιας σχολικής μονάδας. Οι μελλοντικές βελτιώσεις που συστήνονται, αφορούν στην ενίσχυση της αλληλεπίδρασης, τόσο μεταξύ εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου, αλλά και εκπαιδευόμενων μεταξύ τους, στον εμπλουτισμό του ΕΥ με εισαγωγικές δραστηριότητες ανίχνευσης αντιλήψεων, αλλά και άλλες παιγνιώδεις δραστηριότητες, καθώς επίσης και σε μείωση σε κάποιες περιπτώσεις της διάρκειας των αφηγήσεων.

7.1.2. Συμπληρωματική έρευνα ΕΥ

Η συμπληρωματική έρευνα διενεργήθηκε όπως προαναφέρθηκε, με σκοπό τον εμπλουτισμό των δεδομένων της κύριας έρευνας, από το ίδιο το δείγμα που δέχθηκε τη διδακτική παρέμβαση, εν προκειμένω τους 43 μαθητές των δύο τμημάτων της Α' δημοτικού του 5^{ου} Δ.Σ. Ρεθύμνου. Τη δραστηριότητα της 2^{ης} Δ.Ε. ολοκλήρωσαν οι 35 μαθητές, των οποίων οι ηχογραφήσεις αποψηφιοποιήθηκαν σε μορφή εμπλουτισμένου κειμένου και στη συνέχεια αναλύθηκαν με τη βοήθεια του λογισμικού atlas-ti. Προς υπενθύμιση, το ερώτημα που έπρεπε να απαντηθεί ήταν: «Θα έπρεπε οι εκπαιδευτικοί να χρησιμοποιούν διαδραστικό υλικό σαν αυτό που επεξεργαστήκατε στην τάξη και γιατί;». Τονίστηκε δε προηγουμένως στους μαθητές ότι καμιά άποψη δεν θεωρείται ολοκληρωμένη αν δεν περιλαμβάνει τεκμηρίωση, ένα «γιατί» δηλαδή.

Παρατίθενται παρακάτω οι υπό διερεύνηση άξονες, καθώς επίσης και οι κατηγορίες οι οποίες τους απαρτίζουν, αλλά και οι μονάδες ανάλυσης ανά κατηγορία, προκειμένου να τεκμηριώνονται οποιαδήποτε συμπεράσματα από την πλευρά της ερευνήτριας.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

1^{ος} Άξονας - Οι απόψεις των μαθητών για τον ρόλο του ΕΥ στην εκπαιδευτική διαδικασία

Σε αυτό το σημείο απεικονίζεται η θέση των μαθητών απέναντι στο ηχογραφημένο ερώτημα της 2^{ης} Δ.Ε. Τοποθετούνται δηλαδή υπέρ ή κατά του ΕΥ, σύμφωνα με τη θεωρία έκφρασης απόψεων που διδάχθηκαν στην ενότητα. Στον συγκεκριμένο άξονα συγκεράστηκαν οι κατηγορίες: Υλικό (ΥΛΙΚΟ), Θέση (THESI), Ρόλος Μαθητών (MATHITES), Ρόλος Εκπαιδευτικών (ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ), προκειμένου να διερευνηθεί αντίστοιχα η άποψη των μαθητών για το ΕΥ βάσει της πρόσφατης βιωματικής τους εμπειρίας, καθώς επίσης και η τεκμηρίωσή της μέσα από τον ρόλο των μαθητών αλλά και των εκπαιδευτικών, ως βασικά συστατικά μέρη της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η κατηγορία Υλικό (ΥΛΙΚΟ), αν και δημιουργήθηκε για να συμπεριλάβει εκείνες τις πληροφορίες που θα αφορούσαν στο πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές το εκπαιδευτικό διαδραστικό υλικό, επικαλύφθηκε από την κατηγορία Γνώσεις ΤΠΕ (GNWSEIS_TPE) που θα αναλυθεί παρακάτω, δε διαγράφηκε όμως για λόγους δεοντολογίας.

Υλικό

οπότε βάζει το διαδραστικό υλικό.

Θέση

Εγώ πιστεύω ότι οι δάσκαλοι θα πρέπει να κάνουν το πρόγραμμα στον υπολογιστή

Εγώ πιστεύω ότι οι δάσκαλοι πρέπει να χρησιμοποιούν υπολογιστή

Εγώ νομίζω

Πιστεύω ότι οι δάσκαλοι πρέπει να χρησιμοποιούν υπολογιστές στην τάξη

Είμαι υπέρ

Πιστεύω ότι οι δάσκαλοι πρέπει να χρησιμοποιούν υπολογιστές

Πιστεύω ότι χρειάζεται να έχουμε διαδραστικό υλικό στην τάξη

Συμφωνώ

Είμαι υπέρ

Ναι,

Εγώ πιστεύω ότι οι δάσκαλοι πρέπει να κάνουνε το μάθημα στον υπολογιστή

Ναι είμαι υπερ

Ναι θα έπρεπε οι δάσκαλοι να μας κάνουνε έτσι το μάθημα στην τάξη

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Μου αρέσει όταν η κυρία μας μας κάνει το μάθημα στον υπολογιστή.
Η άποψή μου είναι ότι η πρέπει η κυρία να μας βάζει στον υπολογιστή μαθήματα
Ναι πρέπει
Νομίζω πως πρέπει να κάνουμε μαθήματα μέσα από υπολογιστή στο σχολείο,
Πιστεύω ότι οι εκπαιδευτικοί θα έπρεπε να χρησιμοποιούν διαδραστικό υλικό στην τάξη
Είμαι υπέρ
Εγώ νομίζω πως μέσω του υπολογιστή είναι πιο ωραία,
Ναι
νομίζω ότι πρέπει να κάνουμε διαδραστικό υλικό στην τάξη
Πιστεύω πως πρέπει να χρησιμοποιούμε διαδραστικό υλικό,
Πιστεύω ότι είναι καλό να χρησιμοποιούμε τους υπολογιστές στην τάξη
Πιστεύω ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να χρησιμοποιούν το διαδραστικό υλικό
Πιστεύω ότι οι δάσκαλοι θα έπρεπε να χρησιμοποιούν διαδραστικό υλικό
Μου αρέσει το διαδραστικό υλικό
Είμαι υπέρ
Ναι πιστεύω ότι πρέπει να το χρησιμοποιούμε
Πιστεύω ότι είναι καλό το διαδραστικό υλικό στην τάξη
Ναι είναι χρήσιμο το διαδραστικό υλικό στην τάξη
Θέλω να χρησιμοποιούμε διαδραστικό υλικό στο σχολείο
Είναι πολύ ωραίο το διαδραστικό υλικό
Είμαι υπέρ των διαδραστικών

Μαθητές

γιατί στα παιδιά αρέσει το μάθημα
γιατί ότι αν κάνει κανένα παιδί λάθος
και μαθαίνουμε πολλά πράγματα.
Έχουμε τον υπολογιστή να μας τα λέει.
γιατί έχουμε περισσότερους τρόπους για να μάθουμε διάφορα πράγματα.
Πιστεύω πως τα παιδιά μπορούν
γιατί όταν τα παιδιά δεν καταλαβαίνουν,
και ίσως χρειαστεί να κουβαλούμε λιγότερα βιβλία.
επειδή κάνουμε περισσότερο μάθημα στο σχολείο

Εκπαιδευτικοί

ότι λέγοντας παραμύθια,
ούτε να φωνάζει.
Έτσι δε θα χρειάζεται να κουράζεται

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

και σε ένα ηχείο μας τα λέει.
τα έχει γράψει κάπως
αυτό σημαίνει ότι τα έχει πει στο ίντερνετ
Η κυρία τα έχει ηχογραφήσει,
Επίσης, καμιά φορά η δασκάλα δεν μπορεί να μας περιγράψει τους πίνακες των
ζωγράφων,

Σχολιασμός ευρημάτων 1^{ου} άξονα:

Παρατηρώντας τα στοιχεία που απαρτίζουν την κατηγορία «Θέση», που αποτελεί και τον κορμό του 1^{ου} άξονα, είναι εμφανές ότι οι μαθητές τοποθετούνται ομόφωνα υπέρ της χρήσης διαδραστικού υλικού από τους εκπαιδευτικούς.

Η ομοφωνία αυτή έγκειται ενδεχομένως στην εξοικείωση που ήδη έχουν με τις ΤΠΕ, αλλά κυρίως στον τρόπο παρουσίασης των πληροφοριών του ΕΥ, που δυστυχώς δεν προσομοιάζει με αυτόν των διδακτικών τους βιβλίων. Είναι πιο σύγχρονος, τα πολυμεσικά στοιχεία προσεγγίζουν με πιο σφαιρικό τρόπο τη γνώση και οι δραστηριότητες έχουν παιγνιώδη χαρακτήρα, πράγμα που κερδίζει αμέσως τους νεαρούς μαθητές. Σχολιάζουν επίσης ότι τους βοηθά να μαθαίνουν όταν συνδυάζονται διαφορετικές μέθοδοι διδασκαλίας, δεν αναιρούν δηλαδή τον ήδη υπάρχοντα τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν, επιθυμούν ωστόσο την εναλλαγή, τον εμπλουτισμό της μαθησιακής διαδικασίας και με άλλα μέσα.

Αξίζει μάλιστα να σημειωθεί, ότι ιδιαίτερα στην περίπτωση διδασκαλίας της Τέχνης, οι ΤΠΕ φέρνουν σε επαφή τους μαθητές με πίνακες διάσημων καλλιτεχνών, καθώς η φυσική επαφή και η επεξεργασία ενός αυθεντικού πίνακα ζωγραφικής τέτοιου βεληνεκού είναι αρκετά δυσκολότερη (Παπαδάκης & Φραγκούλης, 2017).

Σχηματίζουν επιπλέον την άποψη ότι η χρήση τέτοιου ΕΥ είναι προτιμότερη και από την πλευρά των εκπαιδευτικών, θεωρώντας ότι οι αυτοί κουράζονται λιγότερο όταν η εκπαιδευτική διαδικασία εμπλουτίζεται με τέτοιου είδους υλικό.

Πέρα από τα πλεονεκτήματα της χρήσης διαδραστικού υλικού που θα μελετήσουμε αναλυτικότερα παρακάτω, οι μαθητές δείχνουν την προτίμησή τους στο διαδραστικό ΕΥ και σε ένα πρώτο επίπεδο έδειξαν να απολαμβάνουν συνολικά τον νέο αυτό τρόπο προσέγγισης της γνώσης.

2^{ος} Άξονας - Τα πλεονεκτήματα από την ενασχόληση των μαθητών με το ΕΥ

Ο άξονας αυτός, αποτελούμενος από τις κατηγορίες: Ευκολία κατανόησης (EFKOLIA_KATANOHSH), Ενδιαφέροντα (ENDIAFERONTA), Δυνατότητα επεξήγησης (EPEXHGHS), Γνώσεις ΤΠΕ (GNWSEIS_TPE), Μάθημα (MATHIMA), Ψυχαγωγία (PSYXAGWGIA) και Ταχύτητα κατανόησης (TAXYHTA_KATANOHSH), δίνει το πλαίσιο της θετικής αποτίμησης του ΕΥ από τους μαθητές, τεκμηριώνοντας έτσι την αρχική τους τοποθέτηση με καταγραφή των πλεονεκτημάτων που τους προσέφερε η επαφή τους με το συγκεκριμένο ΕΥ. Σύμφωνα με τους μαθητές, το μάθημα, όταν γίνεται η χρήση διαδραστικού ΕΥ γίνεται ωραιότερο. Παρουσιάζονται μέσω των μονάδων ανάλυσης παρακάτω, οι τομείς στους οποίους υπερτερεί το διαδραστικό ΕΥ, έναντι του αντιστοίχου της συμβατικής διδασκαλίας, το οποίο είναι συνήθως έντυπης μορφής, με συνδυασμό ωστόσο κειμένων, αλλά και εικόνων.

Ευκολία κατανόησης

γιατί κάνει το μάθημα πιο εύκολο
γιατί είναι πιο εύκολο.
για να καταλάβουν καλύτερα.
γιατί καταλαβαίνουμε καλύτερα το μάθημα.
Επίσης τα μαθήματα γίνονται πιο εύκολα
γιατί έτσι μαθαίνουμε εύκολα πολλά πράγματα.
πιο καλά
και τα θυμάμαι καλύτερα.
γιατί είναι ωραίο για να μαθαίνουν τα παιδιά.

Ενδιαφέροντα

και ενδιαφέροντα.
γιατί το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον
γιατί το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον.
γιατί γίνεται το μάθημα πιο ενδιαφέρον.
και διάφορα πράγματα για να το κάνουν πιο ενδιαφέρον.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

γιατί το μάθημα είναι πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά.
επειδή το μάθημα γίνεται πιο ενδιαφέρον

Δυνατότητα επεξήγησης

μπορεί ο δάσκαλος ή η δασκάλα να τους δείξει παραδείγματα
γιατί έτσι δείχνουνε στα παιδιά τι εννοούνε (οι εκπαιδευτικοί).
μετά μπορούμε να το διορθώσουμε στον πίνακα μαζί με την κυρία.

Γνώσεις ΤΠΕ

γιατί στο σχολείο με τα διαδραστικά κάνουμε πολλά πράγματα
και χρήσιμα πράγματα.
να κάνουν μάθημα στον υπολογιστή
Ναι γιατί τα παιδάκια έτσι μαθαίνουν
να χρησιμοποιούν πιο εύκολα τον υπολογιστή!
Έχουμε και άλλα πράγματα όπως παιχνιδάκια, ασκήσεις και τέτοια.
και μαθαίνουμε πιο πολλά πράγματα.
για να μας δείχνουνε βίντεο
όταν συνδυάζεται με τον υπολογιστή.
βλέποντας βίντεο,
παίζοντας παιχνίδια με λέξεις και αριθμούς,
και μαθαίνουν τα παιδιά πιο πολλά πράγματα.

Μάθημα

, όπως στη γλώσσα.
γιατί έτσι το μάθημα θα γίνει ωραιότερο.
και έτσι θα κάνουμε το μάθημα πιο εύκολα.
και έτσι θα κάνουμε το μάθημα πιο εύκολα.
πειδή κάνουμε πολλές δραστηριότητες
γιατί το μάθημα γίνεται πιο καλύτερο

Ψυχαγωγία

και πολύ ωραίο.
γιατί έτσι μπορούμε να μάθουμε παίζοντας.
γιατί μαθαίνουμε ευχάριστα
γιατί τα παιδιά περνάνε πολύ καλά

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

και ευχάριστα την ώρα τους.

και πιο αστείο.

γιατί έτσι κάνει το μάθημα πιο διασκεδαστικό

γιατί το μάθημα γίνεται διασκεδαστικό.

επειδή μ'αρέσει πάρα πολύ να κάνω δουλειές στον υπολογιστή.

γιατί είναι πιο ωραία,

και μου αρέσει περισσότερο.

γιατί είναι πολύ ευχάριστο το μάθημα έτσι.

γιατί είναι πολύ ωραίο το μάθημα.

γιατί είναι πιο διασκεδαστικό.

είναι ωραίο για τα παιδιά.

Ταχύτητα κατανόησης

Μαθαίνω πιο γρήγορα,

ότι έτσι μαθαίνουν πιο γρήγορα τα παιδιά.

Σχολιασμός ευρημάτων 2^{ου} άξονα:

Παρατηρώντας με προσοχή τα λόγια των παιδιών και τη συχνότητα εμφάνισης κάθε μονάδας ανάλυσης, το ΕΥ που δημιουργήθηκε ήταν εύκολα κατανοητό για την ηλικία τους, διασκεδαστικό, αλλά και κατάφερε να διατηρήσει το ενδιαφέρον τους μέχρι το τέλος. Οι μαθητές λοιπόν, λαμβάνοντας υπόψη τους την εμπειρία με το συγκεκριμένο ΕΥ, γενικεύουν την άποψή τους, θεωρώντας ότι με διαδραστικό ΕΥ μπορούν να θυμηθούν και να συγκρατήσουν ευκολότερα πληροφορίες, αλλά και έχουν τη δυνατότητα περαιτέρω επεξηγήσεων μέσω παραδειγμάτων, στην περίπτωση κειμενικών πληροφοριών. Σημαντικό ακόμη πλεονέκτημα του ΕΥ είναι ότι στοχεύει εκτός από το επίπεδο γνώσεων και στάσεων, στο επίπεδο δεξιοτήτων. Οι μαθητές έρχονται σε επαφή με το υλικό, μαθαίνουν τις σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο πληροφορίες, εκτελούν δραστηριότητες, αλλά ταυτόχρονα αποκτούν δεξιότητες σχετικές με τις γνώσεις τους στις ΤΠΕ. Εκτός από τα βίντεο που αναφέρουν συχνά ως παράδειγμα, οι ασκήσεις και τα παιχνίδια τους καλλιεργούν ποικιλία δεξιοτήτων: πλοήγησης, οπτικού συντονισμού.

Σημαντικός παράγοντας, εκτός φυσικά από την ψυχαγωγία, που είναι ένα ιδανικό χαρακτηριστικό για κάθε γνωστικό αντικείμενο, είναι και αυτός του χρόνου. Οι μαθητές

αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι τους παίρνει λιγότερο χρόνο να αφομοιώσουν μια πληροφορία, πράγμα που διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο στη μάθηση, πολλών δε μάλλον όταν αυτή αφορά μικρούς σε ηλικία μαθητές, των οποίων η συγκέντρωση και η αντιληπτική ικανότητα είναι μικρότερη από αυτή των μαθητών μεγαλύτερης ηλικίας. (Anderson, 2002).

3^{ος} Άξονας – Διάφορα

Ο συγκεκριμένος άξονας αποτελείται μόνο από μία κατηγορία, αυτή των Διαφόρων, στην οποία εντάχθηκαν όλες εκείνες οι μονάδες ανάλυσης που δε μπορούσαν να αντιστοιχηθούν σε καμία άλλη κατηγορία, τηρώντας έτσι την Αρχή της Εξαντλητικότητας, μια θεμελιώδη αρχή για τη διαδικασία της Ανάλυσης Περιεχομένου.

Διάφορα

Είμαι ο....και

Γεια σας θα σας πω την άποψή μου.

Γεια σας.

Γεια σας σήμερα θα σας πω την άποψή μου.

7.2. Παρουσίαση δεδομένων για την αποτίμηση της διδακτικής παρέμβασης

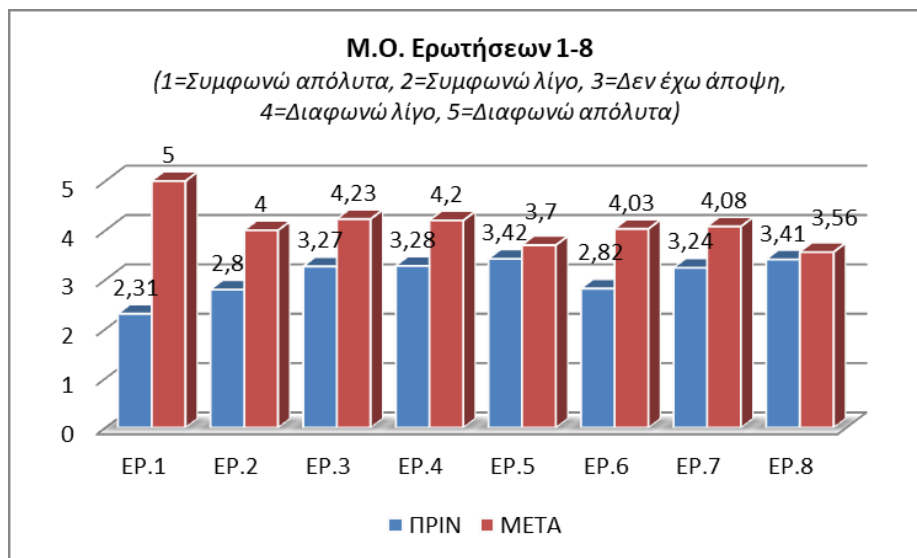
Η ποσοτική έρευνα που διενεργήθηκε στους μαθητές των δύο τμημάτων της Α' τάξης, είχε ως σκοπό να ανιχνεύσει τις προϋπάρχουσες αντιλήψεις τους σχετικά με τη διαφορετικότητα, αλλά και τυχόν τροποποίησή τους μετά τη διδακτική παρέμβαση. Δημιουργήθηκαν για τον σκοπό αυτό δύο ερωτηματολόγια, που χορηγήθηκαν ακριβώς πριν και ακριβώς μετά την παρέμβαση, όπως περιγράφηκε και στο μεθοδολογικό πλαίσιο. Παρουσιάζονται ακολούθως, τα ευρήματα των ερωτηματολογίων ανά άξονα, μετά από την επεξεργασία τους με το εργαλείο IBM – SPSS Statistics, περιλαμβάνοντας την κάθε ερώτηση ανά φάση, καθώς επίσης τον συνολικό αριθμό απαντήσεων (N), τον μέσο όρο αυτών (Μ.Ο.), αλλά και την τυπική απόκλιση (S.D.) και τη στατιστική σημαντικότητα (Sig.), όπου αυτή ήταν μικρότερη από 0,05.

- **1^{ος} ερευνητικός άξονας- 3^ο ερευνητικό ερώτημα:** Πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τη διαφορετικότητα;

ΕΡΩΤΗΣΗ	ΦΑΣΗ	N	M.O.	S.D.	Sig.
1. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με διαφορετικό χρώμα δέρματος.	ΠΡΙΝ	35	2,31	1,132	
	ΜΕΤΑ	38	5,00	8,684	
2. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος που δεν είναι Έλληνας.	ΠΡΙΝ	40	2,80	1,667	0,001
	ΜΕΤΑ	39	4,00	1,451	
3. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος από το αντίθετο φύλο.	ΠΡΙΝ	37	3,27	1,592	
	ΜΕΤΑ	40	4,23	1,368	
4. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με αντίθετη άποψη από τη δική μου.	ΠΡΙΝ	40	3,28	1,377	0,004
	ΜΕΤΑ	40	4,20	1,400	
5. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με διαφορετική θρησκεία από τη δική μου.	ΠΡΙΝ	38	3,42	1,407	
	ΜΕΤΑ	40	3,70	1,454	
6. Διαφορετικός θεωρείται ένας μαθητής με διαφορετικές δεξιότητες από εμένα.	ΠΡΙΝ	38	2,82	1,591	
	ΜΕΤΑ	40	4,03	1,230	
7. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με αναπηρία.	ΠΡΙΝ	38	3,24	1,601	0,018
	ΜΕΤΑ	39	4,08	1,440	
8. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με ηλικία μικρότερη ή μεγαλύτερη από τη δική μου.	ΠΡΙΝ	39	3,41	1,634	
	ΜΕΤΑ	39	3,56	1,651	

Πίνακας 132. Ποσοτική έρευνα - Ευρήματα 1ου άξονα

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Διάγραμμα 4. Μ.Ο. Ερωτήσεων 1ου άξονα

Σχολιασμός ευρημάτων 1^{ου} άξονα – 3^{ου} ερευνητικού ερωτήματος

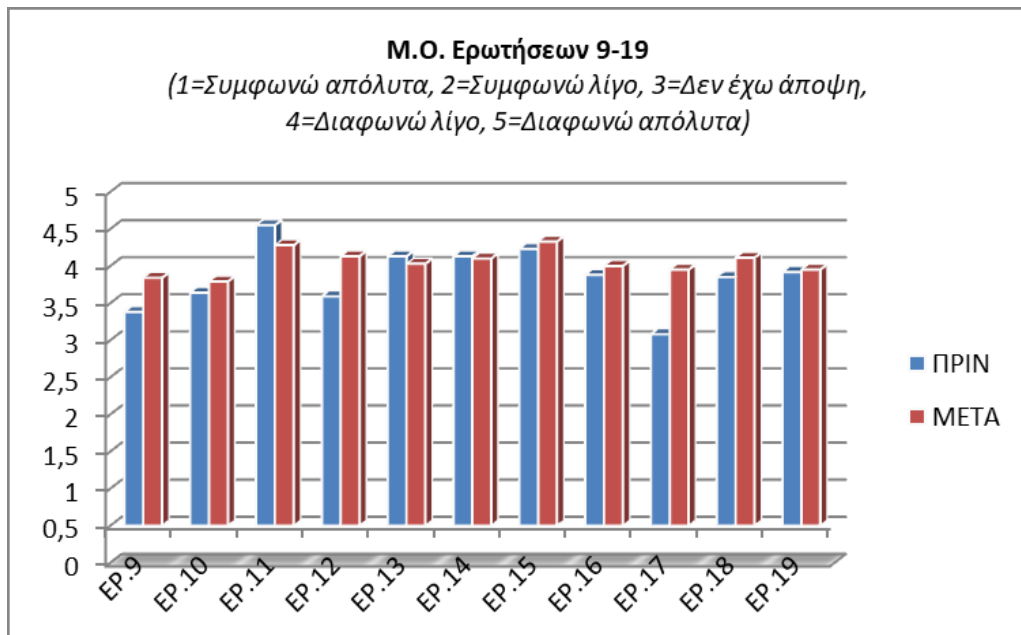
Βάσει των μέσων όρων των απαντήσεων που έδωσαν οι μαθητές σχετικά με τον 1^ο άξονα- 3^ο ερευνητικό ερώτημα, παρατηρείται μετασχηματισμός των απόψεων σχεδόν στο σύνολο των ερωτήσεων. Η πιο έντονη αλλαγή αφορά στην πρώτη ερώτηση, η οποία θίγει τη διαφορετικότητα που έχουν οι άνθρωποι στο χρώμα του δέρματος. Οι μαθητές, πριν την παρέμβαση συμφωνούσαν (2,31) ότι θεωρούν διαφορετικό κάποιον με απόκλιση στην απόχρωση της επιδερμίδας του, ενώ στο τέλος της παρέμβασης, η άποψη αυτή μετακινήθηκε στο «διαφωνώ απόλυτα» (5,0). Μεγάλη αλλαγή επίσης παρατηρείται και στη 2^η ερώτηση που αφορά στη χώρα προέλευσης. Εδώ οι μαθητές μετακινήθηκαν από το «δεν έχω άποψη» (2,80) στο «διαφωνώ λίγο» (4,00) με στατιστική σημαντικότητα 0,001, πράγμα που μαρτυρά κάποια επίδραση της 1^{ης} Διδακτικής Ενότητας στις αντιλήψεις των μαθητών σχετικά με τη διαφορετικότητα στη όψη. Στις υπόλοιπες ερωτήσεις, η απάντηση των παιδιών έχει επίσης μετακινηθεί κατά 1 θέση, από το «δεν έχω άποψη» στο «διαφωνώ λίγο», δείχνοντας έτσι να μη θεωρούν διαφορετικό ένα άτομο διαφορετικού φύλου, άποψης, θρησκείας, δεξιοτήτων. Λιγότερη επιρροή δείχνει να έχει για τους μαθητές ο παράγοντας της ηλικίας, πράγμα που καταγράφεται στην τελευταία ερώτηση. Στατιστική σημαντικότητα ίση με 0,004 παρατηρήθηκε τέλος στη διαφορετικότητα που σχετίζεται με την άποψη, αλλά και σε αυτή που αφορά άτομα με αναπηρία με 0,018.

- **2^{ος} ερευνητικός άξονας- 4^ο ερευνητικό ερώτημα:** Πώς βιώνουν οι μαθητές τη διαφορετικότητα;

ΕΡΩΤΗΣΗ	ΦΑΣΗ	N	M.O.	S.D.	Sig.
9. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή ήμουν κορίτσι/αγόρι.	ΠΡΙΝ	39	3,38	1,515	
	META	38	3,84	1,326	
10. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή δεν ήμουν καλός σε αυτό.	ΠΡΙΝ	39	3,64	1,662	
	META	38	3,79	1,318	
11. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή είμαι από άλλη χώρα.	ΠΡΙΝ	40	4,55	1,085	
	META	39	4,28	1,297	
12. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή ήμουν μικρότερος.	ΠΡΙΝ	41	3,59	1,565	
	META	39	4,13	1,260	
13. Δεν έχω επιλέξει κάποιον στο παιχνίδι, επειδή είναι κορίτσι/αγόρι.	ΠΡΙΝ	39	4,13	1,321	
	META	39	4,03	1,478	
14. Δεν έχω επιλέξει κάποιον στο παιχνίδι, επειδή δεν είναι καλός σε αυτό.	ΠΡΙΝ	40	4,13	1,244	
	META	39	4,10	1,314	
15. Δεν έχω επιλέξει κάποιον στο παιχνίδι, επειδή είναι από άλλη χώρα.	ΠΡΙΝ	40	4,23	1,441	
	META	39	4,33	1,284	
16. Δεν έχω επιλέξει κάποιον στο παιχνίδι, επειδή είναι μικρότερος.	ΠΡΙΝ	40	3,88	1,505	
	META	39	4,00	1,451	
17. Προτιμώ να κάνω παρέα με παιδιά που έχουμε παρόμοια ενδιαφέροντα.	ΠΡΙΝ	37	3,08	1,847	0,025
	META	39	3,95	1,432	
18. Προτιμώ να κάνω παρέα με παιδιά που έχουμε παρόμοια εμφάνιση.	ΠΡΙΝ	39	3,85	1,443	
	META	38	4,11	1,410	
19. Συνήθως αποφεύγω να κάνω παρέα με παιδιά που έχουν διαφορετικές δεξιότητες από εμένα.	ΠΡΙΝ	38	3,92	1,531	
	META	38	3,95	1,506	

Πίνακας 133. Ποσοτική έρευνα - Ευρήματα 2ου άξονα

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Διάγραμμα 5. Μ.Ο. Ερωτήσεων 2ου άξονα

Σχολιασμός ευρημάτων 2^{ου} άξονα – 4^{ου} ερευνητικού ερωτήματος

Οι μέσοι όροι των απαντήσεων του 2^{ου} άξονα – 4^{ου} ερευνητικού ερωτήματος καταγράφουν λιγότερο έντονες αποκλίσεις. Οι μαθητές ενώ δήλωναν ότι δεν έχουν άποψη πριν την παρέμβαση, μετά από αυτή, δηλώνουν ότι διαφωνούν σχεδόν σε όλα τα ερωτήματα, αναφέροντας ότι ούτε βίωσαν διαχωρισμούς που σχετίζονται με το φύλο, τη χώρα προέλευσης ή τις δεξιότητές τους, αλλά και κυρίως ούτε οι ίδιοι διαχώρισαν άλλους με γνώμονα τα παραπάνω. Βάσει του διαγράμματος, παρατηρείται κάποια απόκλιση στην ερώτηση 9, που καταγράφει το πώς αντιμετωπίστηκαν στο παιχνίδι ανάλογα με το φύλο τους. Πριν την παρέμβαση, οι μέσοι όροι των απαντήσεων αντιστοιχούσαν στο «δεν έχω άποψη» (3,38), δείχνοντας έτσι να μην εντοπίζουν κάποιες διαφορές, ενώ στο τέλος της παρέμβασης, οι απόψεις τους μετατοπίστηκαν στο «διαφωνώ λίγο» (3,84), πράγμα που ενδεχόμενα εξηγείται στο ότι δε βίωσαν κανέναν διαχωρισμό στο διάστημα της παρέμβασης. Η σημαντικότερη ίσως παρατήρηση αντλείται από τη 17^η ερώτηση με στατιστική σημαντικότητα 0,025, η οποία από το «δεν έχω άποψη» (3,08) μετατρέπεται σε «διαφωνώ λίγο» (3,95) σε σχέση με την προτίμηση που μπορεί να δείχνουν τα παιδιά σε άλλα λόγο κοινών ενδιαφερόντων. Οι μαθητές

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

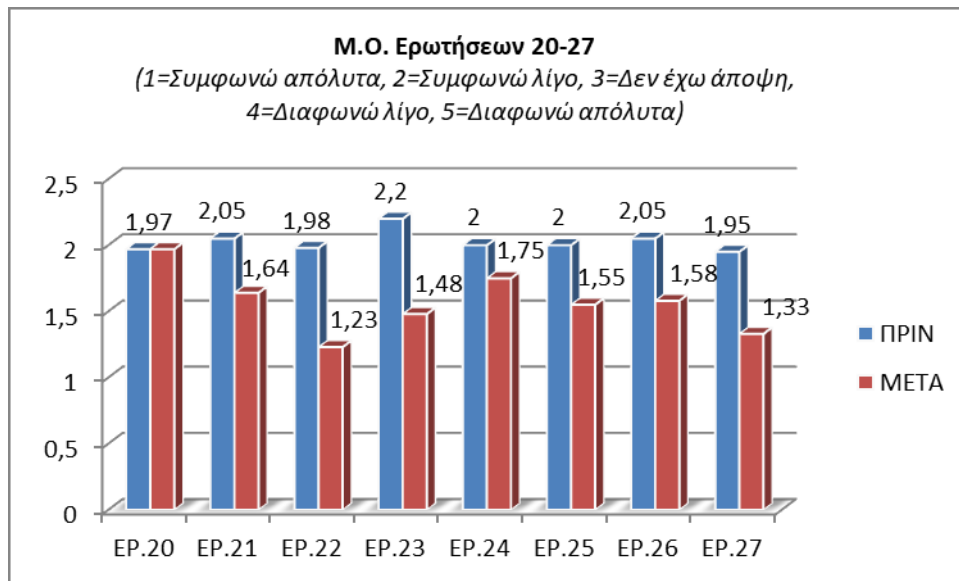
δηλώνουν με αυτόν τον τρόπο ότι κάνουν παρέα με άλλους μαθητές ανεξάρτητα από τα ενδιαφέροντα του καθενός.

- **3^{ος} ερευνητικός άξονας- 5^ο ερευνητικό ερώτημα:** Η επαφή τους με την Τέχνη κατάφερε να κάνει το διαφορετικό αποδεκτό;

ΕΡΩΤΗΣΗ	ΦΑΣΗ	N	M.O.	S.D.	Sig.
20. Η εικόνα, με βοηθά να κατανοήσω καλύτερα μια έννοια.	ΠΡΙΝ	38	1,97	1,479	
	META	37	1,97	1,536	
21. Η εικόνα, με βοηθά να εκφράσω καλύτερα τα συναισθήματά μου.	ΠΡΙΝ	39	2,05	1,413	
	META	39	1,64	1,135	
22. Με την Τέχνη, νιώθω ότι είμαι καλός σε κάτι.	ΠΡΙΝ	41	1,98	1,332	0,002
	META	40	1,23	0,577	
23. Σε ένα έργο τέχνης, ο καθένας βλέπει κάτι διαφορετικό.	ΠΡΙΝ	40	2,20	1,454	0,016
	META	40	1,48	1,176	
24. Στην Τέχνη, κάθε χρώμα είναι το ίδιο σημαντικό.	ΠΡΙΝ	38	2,00	1,336	
	META	40	1,75	1,235	
25. Μέσω της Τέχνης, ο καλλιτέχνης λέει τη γνώμη του για κάτι.	ΠΡΙΝ	37	2,00	1,179	
	META	40	1,55	1,037	
26. Η Τέχνη με χαλαρώνει.	ΠΡΙΝ	38	2,05	1,576	
	META	40	1,58	1,083	
27. Στην Τέχνη δεν υπάρχει λάθος και σωστό.	ΠΡΙΝ	38	1,95	1,559	0,031
	META	40	1,33	0,859	

Πίνακας 134. Ποσοτική έρευνα - Ευρήματα 3ου άξονα

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Διάγραμμα 6. Μ.Ο. Ερωτήσεων 3ου άξονα

Σχολιασμός ευρημάτων 3^{ου} άξονα – 5^{ου} ερευνητικού ερωτήματος

Σχετικά με τον τελευταίο άξονα – ερευνητικό ερώτημα, οι μαθητές δείχνουν να αναγνωρίζουν εξ αρχής τον ρόλο της Τέχνης, τόσο ως μέσο έκφρασης, όσο και ως εργαλείο συμπερίληψης, μιας και σε όλα τα ερωτήματα εκφράζουν τη συμφωνία τους προς την κατεύθυνση αυτή. Πριν την παρέμβαση συμφωνούν μάλιστα ότι με την Τέχνη κατανοούν καλύτερα έννοιες (1,97), εκφράζουν καλύτερα τα συναισθήματά τους (2,05), αναγνωρίζουν την αξία όλων των χρωμάτων (2), αλλά και χαλαρώνουν (2,05). Αυτό που έχει αξία στον συγκεκριμένο άξονα, είναι η μεταστροφή πολλών απόψεων από το «συμφωνώ λίγο» (2), στο «συμφωνώ απόλυτα» (1). Συγκεκριμένα, στην ερώτηση 22, η επαφή με την τέχνη αύξησε την αυτοπεποίθηση των μαθητών (1,23), στην ερώτηση 23 οι μαθητές επίσης συμφώνησαν απόλυτα ότι ο καθένας βλέπει κάτι διαφορετικό σε ένα έργο τέχνης (1,48), αλλά και στην ερώτηση 27, συμφώνησαν απόλυτα ότι στην Τέχνη δεν υπάρχει λάθος και σωστό (1,33) με στατιστικές σημαντικότητες 0,002, 0,016 και 0,031 αντίστοιχα.

Κεφάλαιο 8 – Συζήτηση αποτελεσμάτων & Συμπεράσματα

8.1. Συζήτηση

Σε μια εποχή που χαρακτηρίζεται από έντονες αντιθέσεις, το διαφορετικό στοιχείο απαντάται συχνότερα ως εμπόδιο για την επικοινωνία και σπανιότερα ως πηγή έμπνευσης για δημιουργία και συνεργασία. Ρόλος της εκπαίδευσης είναι να αμβλύνει τις όποιες γωνίες και να προσφέρει τα κατάλληλα ερεθίσματα που θα οδηγήσουν τον μαθητή στο να μετασχηματίσει την προϋπάρχουσα γνώση και να παραμερίσει τυχόν στερεοτυπικές του αντιλήψεις.

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής όπως η δημιουργικότητα και η κριτική σκέψη, καθώς επίσης ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και του περιβάλλοντος, πρέπει να είναι στόχοι του σημερινού σχολείου. Η κατανόηση της έννοιας του πολίτη, των δικαιωμάτων, αλλά και των υποχρεώσεων του συμβάλλουν στην ομαλή ανάπτυξη των νεαρών μαθητών και θα πρέπει να καλλιεργούνται μέσα από οργανωμένες δραστηριότητες (Σουνόγλου & Μιχαλοπούλου, 2019).

Ο ρόλος της Τέχνης φυσικά προς αυτή την κατεύθυνση είναι καθοριστικός και οι μαθητές έδειξαν μέσα από τη συγκεκριμένη διδακτική παρέμβαση να ωφελοούνται από την εμπλοκή τους με αυτή. Άλλωστε, σύμφωνα με τους Παπαδάκη & Φραγκούλη (2017), η αξιοποίηση της Τέχνης για εκπαιδευτικούς σκοπούς είναι μια σύγχρονη προσέγγιση διδασκαλίας, η οποία ενισχύεται με τις ΤΠΕ και εξελίσσει τους εκπαιδευόμενους σε πολλαπλά επίπεδα, γνωστικά, αισθητηριακά, ψυχοκινητικά.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, ως σταθερά εξελισσόμενη μέθοδος διδασκαλίας, μπορεί να συμπληρώσει τη δια ζώσης και να προσφέρει μια ολιστική μαθησιακή εμπειρία στους εμπλεκόμενους. Αναπόσπαστο κομμάτι της είναι το εκπαιδευτικό υλικό το οποίο και αξιολογήθηκε σε δύο επίπεδα στην παρούσα έρευνα: αυτό της αποτίμησης από τους τρεις ειδικούς στο πεδίο της ΕξαΕ, καθώς και σε αυτό της αποτίμησης από τους άμεσα εμπλεκόμενους στην παρέμβαση μαθητές.

8.2. Συμπεράσματα

8.2.1. Κύρια έρευνα ΕΥ

Τα ευρήματα που προέκυψαν από τη θεματική ανάλυση των απαντήσεων που έδωσαν οι τρεις ειδικοί, συμπληρώνοντας το ερωτηματολόγιο που δημιουργήθηκε από το Εργαστήριο Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α. του Πανεπιστημίου Κρήτης, ήταν θετικά για το ΕΥ, κρίνοντας ότι το εν λόγω υλικό ήταν σχεδιασμένο με τη μεθοδολογία της ΕξαΕ και της Πολυμεσικής Μάθησης.

Με την αισθητική και την πρωτοτυπία του υλικού να επισημαίνονται ως κάποια από τα δυνατότερα σημεία του, οι ειδικοί εντόπισαν και ορισμένες ελλείψεις, οι οποίες λαμβάνονται μεν σοβαρά υπόψη από την ερευνήτρια, καταγράφεται όμως δε και το σκεπτικό επιλογής ή μη ορισμένων τύπων δραστηριοτήτων, με γνώμονα τους τελικούς αποδέκτες του ΕΥ, δηλαδή τους μαθητές την Α΄ τάξης.

Στα σημεία που παρατηρήθηκαν αποκλίσεις στις απόψεις των ειδικών όπως για παράδειγμα στον 1^ο άξονα, όπου το ΕΥ εμφανίζεται ως άρτια τεκμηριωμένο ως προς τη χρήση κειμένων και εικόνων, παρουσιάζοντας μια έλλειψη στην ποικιλία των πηγών, αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι το υλικό που δημιουργήθηκε δεν αποτελεί αυτούσιο γνωστικό αντικείμενο, αλλά σύλληψη της εκπαιδευτικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας σε μαθητές Α΄ τάξης του δημοτικού, ως εκ τούτου δεν προβλέφθηκε σκοπίμως η παραπομπή των μαθητών σε τέτοιου είδους πηγές. Οι πηγές πάνω στις οποίες βασίστηκε το ΕΥ ήταν επιλεγμένα έργα των καλλιτεχνών, αλλά και διαδραστικά βίντεο, τα οποία είχαν στόχο μέσα από την καλλιέργεια της ελεύθερης ερμηνείας, να αναπτύξουν την κριτική σκέψη, την καινοτομία και τη δημιουργικότητα των μαθητών (Wannapiroon & Pimdee, 2022).

Σχετικά με τις ελλείψεις που εντοπίστηκαν από τους ειδικούς στον 5^ο άξονα, αναφορικά με τη δυνατότητα αλληλεπίδρασης των εκπαιδευόμενων μεταξύ τους, το ηλικιακό επίπεδο των μαθητών σύμφωνα με την ερευνήτρια ήταν αυτό που λειτούργησε κατασταλτικά στη διαδικασία αλληλεπίδρασης, καθώς επίσης και στη διαμόρφωση του ΕΥ με τέτοιον τρόπο, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα έμμεσης επικοινωνίας μεταξύ

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

των εκπαιδευόμενων μέσω των έργων τους, αλλά και εποικοδομητική ανατροφοδότηση σε αυτούς μέσω της αξιοποίησης του εργαλείου padlet.

Παρουσιάζονται παρακάτω με συνοπτικό τρόπο τα ευρήματα ανά άξονα:

Σχετικά με τον 1^ο άξονα – Βιβλιογραφική τεκμηρίωση

- Στο ΕΥ γίνεται παράθεση πληροφοριών με τη σχετική τεκμηρίωση.
- Στο ΕΥ γίνεται έμμεση αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών.
- Στο ΕΥ γίνεται συγκριτική ανάλυση καθώς επίσης και κριτική συζήτηση των παρεχόμενων πληροφοριών.
- Παρέχεται η δυνατότητα μελέτης σε διαφορετικές πηγές, όπως έργα τέχνης, βίντεο, κ.λπ.

Σχετικά με τον 2^ο άξονα – Παρουσίαση γνωστικού αντικειμένου

- Το ύφος γραφής είναι πολύ φιλικό και το σύνολο του ΕΥ είναι ευανάγνωστο.
- Γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών, καθώς επίσης και της καθομιλουμένης γλώσσας.
- Η πυκνότητα πληροφοριών του ΕΥ είναι ικανοποιητική και αυτές παρουσιάζονται τμηματικά στην οθόνη του χρήστη.
- Στο ΕΥ απαντώνται κείμενα, εικόνες, αλλά και video.
- Οι χρωματικές συνθέσεις συμβάλλουν στην άρτια αισθητική του ΕΥ.

Σχετικά με τον 3^ο άξονα - Ευχρηστία

- Τα χρησιμοποιούμενα κουμπιά και εικονίδια είναι απολύτως κατανοητά και αναγνωρίσιμα.
- Οι σύνδεσμοι ανταποκρίνονται στο αναμενόμενο περιεχόμενο.
- Η συνολική πλοήγηση στο ΕΥ είναι εύκολη.

Σχετικά με τον 4^ο άξονα – Υποστήριξη/ καθοδήγηση εκπαιδευόμενου

- Το ΕΥ είναι καθοδηγητικό.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

- Έγινε χρήση επισημάνσεων ώστε να δοθεί έμφαση σε πληροφορίες.
- Στο ΕΥ υπάρχουν άφθονα επεξηγηματικά σχόλια.

Σχετικά με τον 5^ο άξονα – Αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευόμενο

- Το ΕΥ παρέχει τη δυνατότητα διατύπωσης των απόψεων των μαθητών.
- Οι δραστηριότητες του ΕΥ προωθούν τη συναισθηματική εμπλοκή του εκπαιδευόμενου, καθώς επίσης και το αίσθημα του «ανήκειν» σε μια ομάδα με κοινές προσδοκίες.
- Οι δραστηριότητες εξυπηρετούσαν τον εμπλουτισμό των απόψεων των μαθητών.
- Το ΕΥ δίνει έμμεσα τη δυνατότητα ανταλλαγής απόψεων μεταξύ των μαθητών (παρατήρηση εργασιών στο padlet).
- Στο ΕΥ δεν παρατηρήθηκαν δραστηριότητες που προωθούσαν τη διατύπωση ερωτημάτων από μεριάς χρηστών.

Σχετικά με τον 6^ο άξονα – Δυνατότητα αναστοχασμού/ αυτοαξιολόγησης εκπαιδευόμενου

- Οι δραστηριότητες του ΕΥ ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου.
- Οι δραστηριότητες που εμπεριέχονται αναπτύσσουν την αυτόνομη κριτική σκέψη του μαθητή.
- Το ΕΥ προωθεί τόσο τη συσχέτιση, όσο και την εφαρμογή των νέων δεδομένων στην πραγματικότητα του εκπαιδευόμενου.
- Η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου επετεύχθη στον βαθμό της εποικοδομητικής ανατροφοδότησης στα δημοσιευόμενα έργα των μαθητών.

Σχετικά με τον 7^ο άξονα – Σκοπός/ Προσδοκώμενα αποτελέσματα

- Υπάρχει σαφήνεια τόσο στη διατύπωση του σκοπού, όσο και των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων κάθε διδακτικής ενότητας.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

- Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων, στάσεων και δεξιοτήτων.
- Εμπεριέχονται δραστηριότητες που προωθούν τον έλεγχο της προόδου του κάθε εκπαιδευόμενου με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

Σχετικά με τον 8^ο άξονα – Αρχές Πολυμεσικής Μάθησης

- Υπάρχει άριστη ισορροπία κειμένου –εικόνας (Πολυμεσική Αρχή)
- Οι χρησιμοποιούμενες από το ΕΥ εικόνες εξυπηρετούν την κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου (Πολυμεσική Αρχή).
- Υπάρχει ποικιλία στοιχείων αφήγησης (Αρχή της Τροπικότητας).
- Όλες οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο ΕΥ είναι απολύτως σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο (Αρχή της Συνοχής).
- Η γλώσσα του ΕΥ είναι φιλική (Αρχή Προσωποποίησης).
- Γίνεται χρήση δευτέρου προσώπου και ηχητικής αφήγησης για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου (Αρχή της Προσωποποίησης).
- Το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι απολύτως φιλικό (Αρχή της Φωνής).
- Εμφανίζονται χαρακτήρες avatar που ενισχύουν τη μαθησιακή διαδικασία (Αρχή της Εικόνας).
- Το γνωστικό αντικείμενο παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης (Αρχή της Κατάτμησης).
- Υπάρχουν στο ΕΥ δραστηριότητες ανατροφοδότησης του εκπαιδευόμενου (Αρχή Προσωποποίησης).
- Δε γίνεται χρήση μακροσκελών κειμένων στο ΕΥ (Αρχή της Κατάτμησης).
- Παρέχονται σαφείς οδηγίες για την εκτέλεση των δραστηριοτήτων, καθώς επίσης και στοιχεία επισήμανσης των σημαντικών εννοιών (Αρχή της Σηματοδότησης).
- Χρειάζεται ενίσχυση του ΕΥ ως προς τις εισαγωγικές δραστηριότητες (Αρχή της Προπαίδευσης).

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Γενικές Επισημάνσεις

Τα δυνατότερα σημεία του ΕΥ είναι:

- Η πρωτοτυπία του γνωστικού αντικειμένου και η δυνατότητα επέκτασής του ως δράση της σχολικής μονάδας,
- Η εφαρμογή της διαθεματικότητας και η σύνδεση που επιτυγχάνεται με την πραγματικότητα των μαθητών,
- Η καλαισθησία και η καθαρότητα της παρουσίασης του γνωστικού αντικειμένου, τόσο ως προς τη γενική εικόνα του ΕΥ (εικόνες-χρώματα), όσο και ως προς τον ήχο (αφήγηση- επιλογή μουσικής επένδυσης).

Προτεινόμενα σημεία βελτίωσης του ΕΥ είναι:

- Ενίσχυση της αλληλεπίδρασης των εκπαιδευόμενων μεταξύ τους, αλλά και με τον εκπαιδευτικό,
- Ενίσχυση του ΕΥ με περισσότερες εισαγωγικές δραστηριότητες,
- Μικρότερης διάρκειας ηχητική αφήγηση σε ορισμένα σημεία.

Από όλα τα παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το εν λόγω ΕΥ έχει σχεδιασθεί σύμφωνα με τις αρχές και τη μεθοδολογία της ΕξαΕ, αλλά και της Πολυμεσικής Μάθησης. Παρά το γενικό θετικό του αποτύπωμα, οι ειδικοί εντόπισαν ορισμένες ατέλειες, η βελτίωση των οποίων θα συντελέσει στη μελλοντική εξελιγμένη εκδοχή του, ώστε να αποτελέσει ένα υλικό στο οποίο θα μπορούν να ανατρέξουν και να κάνουν χρήση του οι εκάστοτε ενδιαφερόμενοι.

8.2.2. Συμπληρωματική έρευνα ΕΥ

Το διαδραστικό ΕΥ αποτιμάται ομόφωνα με θετικό τρόπο από τους 35 μαθητές που κατέγραψαν ηχητικά την απάντησή τους στο ερώτημα που τέθηκε. Έρχεται να συμπληρώσει κενά στη μαθησιακή διαδικασία, τόσο από την πλευρά των μαθητών, όσο και από αυτή των εκπαιδευτικών. Χαρακτηρίζεται από ευελιξία, πολυτροπικότητα στην παρουσίαση των πληροφοριών, ενώ εξυπηρετεί τόσο την ευκολότερη, όσο και τη

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

γρηγορότερη κατανόησή τους. Λειτουργεί ψυχαγωγικά, αλλά και διατηρεί το ενδιαφέρον των μαθητών αμείωτο στη διδασκαλία. Ο σχεδιασμός μάλιστα του ΕΥ ήταν προσανατολισμένος στην αξιοποίηση του χρώματος, της εικόνας και του ήχου, προς όφελος της ολιστικής προσέγγισης του ζητήματος της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης. Ο ρόλος των χρωμάτων, των εικόνων, αλλά και του ήχου είναι άμεσα συνδεδεμένος με τη διατήρηση της προσοχής και την απομνημόνευση, πράγμα που επισημαίνεται και από την έρευνα των Fajardo et al. (2023), δεδομένης μάλιστα της μικρής ηλικιακής κατηγορίας στην οποία απευθυνόταν.

Ο τρόπος που το ζήτημα της διαφορετικότητας προσεγγίστηκε, με τη μεθοδολογία δηλαδή της Εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης, αλλά και της Γνωστικής Θεωρίας της Πολυμεσικής Αρχής, αν και καινούριος για τους νεαρούς αυτούς μαθητές, δεν έδειξε να τους δυσκολεύει ή να μην έχει τα μαθησιακά αποτελέσματα της δια ζώσης διδασκαλίας. Ίσως αυτή μάλιστα η πρώτη τους επαφή με το ΕΥ να δικαιολογεί σε έναν βαθμό και τον μεγάλο ενθουσιασμό τους με την όλη διαδικασία.

Τίθεται στο σημείο αυτό όμως ένας βασικός προβληματισμός, που ήταν και ο αντίλογος της εκπαιδευτικού στην τεκμηριωμένη θέση των μαθητών στο πλαίσιο συζήτησης του θέματος και δια ζώσης. Ο χρόνος που αφιερώθηκε από την εκπαιδευτικό της τάξης για την προετοιμασία του υλικού ήταν πολύ μεγάλος, πράγμα που αποτελεί ένα μειονέκτημα επιλογής αυτής της προσέγγισης από τους εκπαιδευτικούς, όταν φυσικά αυτοί είναι και οι δημιουργοί του ΕΥ (Γρηγοράκου, 2020), γεγονός που μπορεί να αντισταθμιστεί μόνο αν τα μαθησιακά οφέλη που έχει συνολικά η παρέμβαση είναι σημαντικά.

Αναφορικά με τους άξονες της συμπληρωματικής έρευνας, παρατηρήθηκαν συνοπτικά τα παρακάτω:

1^{ος} άξονας – Οι απόψεις των μαθητών για τον ρόλο του ΕΥ στην εκπαιδευτική διαδικασία

- Οι μαθητές δηλώνουν ομόφωνα ότι επιθυμούν τη χρήση διαδραστικού ΕΥ από τους εκπαιδευτικούς στην τάξη.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

- Ο συνδυασμός διαφορετικών μεθόδων διδασκαλίας συμπληρώνει τη μαθησιακή διαδικασία.
- Οι ΤΠΕ διευκολύνουν τους εκπαιδευτικούς να ζωντανέψουν το μάθημα, ιδιαίτερα στην περίπτωση της Τέχνης, που φέρνουν τους μαθητές σε επαφή με χαρακτηριστικά δείγματα.

2^{ος} Άξονας - Τα πλεονεκτήματα από την ενασχόληση των μαθητών με το ΕΥ

- Ευκολότερη κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου.
- Ταχύτερη κατανόηση του γνωστικού αντικειμένου.
- Ευκολότερη απομνημόνευση εννοιών.
- Διατήρηση ενδιαφέροντος των μαθητών.
- Δυνατότητα παροχής επεξηγήσεων/ παραδειγμάτων.
- Απόκτηση δεξιοτήτων στις ΤΠΕ.
- Παροχή ποικιλίας δραστηριοτήτων.
- Ψυχαγωγικός χαρακτήρας του ΕΥ.

8.2.3. Η διδακτική παρέμβαση

Τα ευρήματα των ερωτηματολογίων είναι αρκετά ενθαρρυντικά ως προς τον αντίκτυπο που συνολικά είχε η διδακτική παρέμβαση που υλοποιήθηκε.

Ειδικότερα, τα στοιχεία του πρώτου άξονα μαρτυρούν ότι οι μικροί μαθητές, στο πλαίσιο της δυνατότητας που έχουν να κατανοούν σύνθετες έννοιες όπως αυτή της διαφορετικότητας, έχουν καταφέρει να αντιληφθούν ότι παρά τις όποιες διαφορές παρουσιάζουν οι άνθρωποι, στην όψη, την άποψη, ή τις δεξιότητες, η αντιμετώπισή τους δε μπορεί να είναι διαφορετική.

Τα στοιχεία του 2^{ου} άξονα, παρά τις όποιες διαφορές που παρατηρήθηκαν πριν και μετά την παρέμβαση, οδηγούν σε αντικρουόμενα συμπεράσματα. Πιθανότατα τα παιδιά αυτής της ηλικίας, παρόλο που είναι σε θέση να διακρίνουν διαφορές στο φύλο ή τη χώρα προέλευσης, να μην εντοπίζουν τα αίτια των διαχωρισμών που υφίστανται ή και

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

προκαλούν τα ίδια κατά το παιχνίδι, όπως υποστηρίζει και σχετική έρευνα των Bussey & Bandura (1999). Παράλληλα, σε αντίθεση με την έρευνα των Gaias et al. (2018), που υποστηρίζει ότι οι μαθητές έχουν την τάση να αναπτύσσουν διαπροσωπικές σχέσεις με άτομα όμοια με αυτούς και όχι με άτομα από διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες, τα ευρήματα αυτής της έρευνας δεν κινήθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση.

Σχετικά με τον 3^ο άξονα και τον ρόλο της Τέχνης για τη διαμόρφωση συμπεριληπτικής κουλτούρας στους μαθητές, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η Τέχνη αποτελεί ένα αντικείμενο με το οποίο τα παιδιά επιθυμούν να ασχοληθούν, εφόσον τους βοηθά να εκφραστούν, αλλά και να τονώσουν την αυτοπεποίθησή τους. Ταυτόχρονα, μέσα από αυτή την ενασχόληση διαπιστώνονται σημαντικά οφέλη σε σχέση με κριτική τους σκέψη, την ενσυναίσθηση, από τη στιγμή που μαθαίνουν να σέβονται τους διαφορετικούς άλλους, αλλά και τέλος τη δημιουργικότητα (Χάρου, 2017). Όπως άλλωστε διατυπώνει και ο Μαλαφάντης (2018), η Τέχνη συσχετίζεται με την παιδεία και προάγει την πνευματική ανάπτυξη των μαθητών.

Παρουσιάζονται παρακάτω με συνοπτικό τρόπο τα ευρήματα ανά άξονα:

1^{ος} άξονας – Πώς αντιλαμβάνονται οι μαθητές τη διαφορετικότητα

- Διαφωνούν απόλυτα ότι κάποιος με διαφορετικό χρώμα δέρματος είναι διαφορετικός από εκείνους.
- Διαφωνούν ότι θεωρούν διαφορετικό κάποιον με διαφορετική χώρα προέλευσης από εκείνους.
- Διαφωνούν ότι κάποιος από το αντίθετο φύλο είναι διαφορετικός από εκείνους.
- Διαφωνούν ότι κάποιος με διαφορετική άποψη από τη δική τους είναι διαφορετικός.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

- Διαφωνούν ότι κάποιος με διαφορετικές δεξιότητες από εκείνους είναι διαφορετικός.
- Διαφωνούν ότι κάποιος με διαφορετική θρησκεία είναι διαφορετικός από εκείνους.
- Διαφωνούν ότι κάποιος με αναπηρία είναι διαφορετικός από εκείνους.
- Διαφωνούν ότι κάποιος με διαφορετική ηλικία είναι διαφορετικός από εκείνους.

2^{ος} άξονας – Πώς βιώνουν οι μαθητές τη διαφορετικότητα

- Σπάνια δεν τους έχουν επιλέξει στο παιχνίδι εξαιτίας του φύλου τους.
- Σπάνια δεν τους έχουν επιλέξει στο παιχνίδι εξαιτίας κακών επιδόσεων σε αυτό.
- Λιγότερο σπάνια δεν τους έχουν επιλέξει στο παιχνίδι εξαιτίας της χώρας προέλευσης.
- Σπάνια δεν τους έχουν επιλέξει στο παιχνίδι λόγω μικρότερης ηλικίας.
- Σπάνια εκείνοι επιλέγουν κάποιον στο παιχνίδι ανάλογα με το φύλο του.
- Σπάνια δεν επιλέγουν κάποιον που δεν είναι καλός σε ένα παιχνίδι.
- Σπάνια εκείνοι δεν επιλέγουν κάποιον στο παιχνίδι εξαιτίας της διαφορετικής χώρας προέλευσης.
- Σπάνια εκείνοι δεν επιλέγουν κάποιον στο παιχνίδι επειδή είναι μικρότερος σε ηλικία.
- Σπάνια εκείνοι επιλέγουν τους φίλους τους βάσει κοινών ενδιαφερόντων.
- Σπάνια εκείνοι επιλέγουν τους φίλους τους βάσει παρόμοιας εμφάνισης.
- Σπάνια εκείνοι επιλέγουν τους φίλους τους βάσει δεξιοτήτων.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α΄ Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

3^{ος} άξονας – Ο ρόλος της Τέχνης στην αποδοχή της διαφορετικότητας

- Συμφωνούν ότι η εικόνα τους βοηθά να κατανοήσουν ευκολότερα μια έννοια.
- Συμφωνούν ότι μια εικόνα τους βοηθά να εκφραστούν συναισθηματικά.
- Συμφωνούν απόλυτα ότι η Τέχνη αυξάνει την αυτοπεποίθησή τους.
- Συμφωνούν απόλυτα ότι σε ένα έργο Τέχνης, ο καθένας παρατηρεί κάτι διαφορετικό.
- Συμφωνούν ότι όλα τα χρώματα είναι το ίδιο σημαντικά.
- Συμφωνούν ότι η Τέχνη είναι μέσο εκφοράς της άποψης ενός καλλιτέχνη.
- Συμφωνούν ότι η Τέχνη τους χαλαρώνει.
- Συμφωνούν απόλυτα ότι στην Τέχνη δεν υπάρχει λάθος και σωστό.

8.3. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Η διδακτική παρέμβαση που σχεδιάστηκε, υλοποιήθηκε με τη μεθοδολογία της ΕξαΕ σε μαθητές Α΄ Δημοτικού. Παρατηρήθηκε μετασχηματισμός των απόψεων των μαθητών για το πώς αντιλαμβάνονται τη διαφορετικότητα ως έννοια, αλλά και στον τρόπο που η Τέχνη βοηθά στο να γίνει το διαφορετικό αποδεκτό.

Θα είχε ενδιαφέρον η διεύρυνση της παρέμβασης και σε μεγαλύτερες ηλικίες μαθητών δημοτικού, καθώς η ανάγκη για τη δημιουργία εδάφους ευρύτερης αποδοχής του διαφορετικού είναι αναγκαία, αν λάβουμε μάλιστα υπόψη μας τα φαινόμενα του εκφοβισμού που λαμβάνουν μεγάλες διαστάσεις και στα δημοτικά σχολεία της χώρας. Ακόμη, ίσως να είχαμε περισσότερα απτά αποτελέσματα αναφορικά με τον 2^ο άξονα, που καταγράφει το πώς οι μαθητές βιώνουν τη διαφορετικότητα μέσα από το παιχνίδι.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Πολύ σημαντική θα ήταν και η διερεύνηση ανάλογων ωφελών από τη διαθεματική προσέγγιση της Τέχνης με τη μεθοδολογία της ΕξαΕ στην Ειδική Αγωγή. Στην παρέμβαση συμμετείχαν μάλιστα και μαθητές με αρκετά διαφορετικές δεξιότητες από τις τυπικές και με τη βοήθεια των γονέων τους, επεξεργάστηκαν και αυτοί το υλικό εξ αποστάσεως.

Η περίοδος της πανδημίας covid-19, παρά τις αντίξοες συνθήκες που επέφερε στη μαθησιακή διαδικασία, ανέδειξε το ζήτημα της κάλυψης των εκπαιδευτικών αναγκών και στην Ειδική Αγωγή. Θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον η συσχέτιση των δεδομένων της συγκεκριμένης έρευνας με άλλες ανίστοιχες που έχουν εκπονηθεί για την Ειδική Αγωγή, οι οποίες καταδεικνύουν τις σημαντικές επιδόσεις που σημείωσαν μαθητές με μαθησιακές και άλλες δυσκολίες μέσω της ΕξαΕ (Kozleski, 2020).

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Αθανασούλα-Ρέππα, Α., & Κωνσταντινίδη, Δ. Δ. (2021). Πολυμεσικά στοιχεία στην σχολική εξ αποστάσεως ενισχυτική διδασκαλία. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*
- Αναστασιάδης, (2014). Η έρευνα για την ΕΞΑΕ με τη χρήση των ΤΠΕ (e-learning) στο Ελληνικό Τυπικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Ανασκόπηση και προοπτικές για την Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), 5- 32.
[doi:https://doi.org/10.12681/jode.9809](https://doi.org/10.12681/jode.9809)
- Αναστασιάδης, Π. (2017). «ΟΔΥΣΣΕΑΣ 2000-2015»: Σχολική Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Μια αποτίμηση της ερευνητικής συνεισφοράς. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 13(1), 88-128.
- Βασάλα, Π. (2005). Εξ Αποστάσεως Σχολική Εκπαίδευση, στο Α. Λιοναράκης (Επιμ), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές*. ΕΑΠ, Πάτρα.
- Βασιλοπούλου, Σ. (2022). *Εκπαίδευση μέσω τέχνης: Η αξιοποίηση των τεχνών ως μέσο προσέγγισης και αντιμετώπισης της έννοιας της διαφορετικότητας σε πολυπολιτισμικές τάξεις του Νηπιαγωγείου. Διερεύνηση γνώσεων, αντιλήψεων και στάσεων των Νηπιαγωγών* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Γρηγοράκου, Π. (2020). Δημιουργία διαδραστικού βίντεο με το H5P (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Ρόδος.
- Ίσαρη, Φ., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας Εφαρμογές στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση*. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Ιωακειμίδου, Β., Βλαχοστέργιου, Κ., Σούρρας, Θ., Λιόπα, Ν., Κοκκινιά, Θ., Σούλα, Ε., & Τσαλαμπαμπούνη, Φ. (2021). Εξ αποστάσεως σχολική εκπαίδευση και ψηφιακή αφήγηση: η υλοποίηση εν μέσω πανδημίας ενός εκπαιδευτικού προγράμματος

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

με θέμα τη συμπερίληψη. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 17(1), 76-101.

Καραμητόπουλος, Θ. (2015). Εκπαιδευτική πολιτική για την ετερότητα και τη διαφορετικότητα στην Ελλάδα: μία ανασκόπηση του θεσμικού πλαισίου. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015(1), 569-577.

Κόκκος, Α. (2011). Μετασχηματίζουσα μάθηση μέσα από την αισθητική εμπειρία: Θεωρητικό πλαίσιο και μέθοδος εφαρμογής. Στο: Α. Κόκκος & Συνεργάτες. *Εκπαίδευση μέσα από τις Τέχνες* (σσ. 71-120). Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κουστουράκης, Γ. & Παναγιωτακόπουλος, Χ. (2000) Η «Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση» στο σύγχρονο κόσμο: Ιστορική – Κοινωνιολογική Προσέγγιση, *Νέα Παιδεία*, 94, 14-20.

Koutsoukos, Marios & Φραγκούλης, Ιωσήφ. (2017, Ιούνιος). *Η αξιοποίηση της τέχνης ως εργαλείο ανάπτυξης κριτικής σκέψης στη διδακτική των περιβαλλοντικών επιστημών*. [πρακτικά συνεδρίου]. 6ο Επιστημονικό Συνέδριο Επιστημονικής Ένωσης Εκπαίδευσης, Μαράσλειο Διδασκαλείο, Αθήνα

Λιοναράκης, Α., Μανούσου, Γ., Χαρτοφύλακα, Τ., Παπαδημητρίου, Σ., & Ιωακειμίδου, Σ. (2020). Διακήρυξη για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και εκπαιδευτική τεχνολογία*, 16(1), 4-8.

Μαλαφάντης, Κ. (2018). *Η τέχνη ως μέσο πολιτισμικής καλλιέργειας και εκπαίδευσης*. 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα: Αναζητώντας την καινοτομία, την τέχνη, τη δημιουργικότητα». [Πρακτικά συνεδρίου – Τόμος Α', Αθήνα: Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ, Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος Ελληνικό τμήμα του IBBY – κύκλος του Ελληνικού παιδικού βιβλίου]. Σχολή Μωραΐτη, Αθήνα

Ματσαγγούρας, Η. (2002). Ευέλικτη Ζώνη Διαθεματικών Προσεγγίσεων: Μια εκπαιδευτική καινοτομία που αλλάζει το σχολείο. *Επιθεώρηση εκπαιδευτικών θεμάτων*, 6, 15-30.

Μίμινου, Α., & Σπανακά, Α. (2013). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: Καταγραφή και συζήτηση μίας βιβλιογραφικής επισκόπησης. *Διεθνές συνέδριο για την ανοικτή & εξ αποστάσεως εκπαίδευση*, 7(2Α).

Παπαδάκης, Σ., & Φραγκούλης, Ι. (2017). Επιμορφωτικό Εργαστήριο: Τεχνολογικά Υποστηριζόμενη Αξιοποίηση Έργων Τέχνης για την καλλιέργεια Δημιουργικής και Κριτικής Σκέψης στην Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1086-1092.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

- Παπανικολάου, Κ., & Μανούσου, Ε. (2019). Συμπληρωματική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Μία Έρευνα Δράσης για την αναπλήρωση των μαθημάτων για τους μαθητές που απουσιάζουν περιστασιακά από το σχολείο. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 15(1), 184-201.
- Ραλλιάς, Δ., & Αναστασιάδης, Π. (2015). Δημιουργία διαδραστικού εκπαιδευτικού υλικού με την μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 8(3Α).
- Ρήγα, Α., Ιωαννίδη, Β., & Περικλειδάκης, Γ. (2022). Σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση: θεωρητική διερεύνηση του ρόλου της και της απήχησης της στους/στις μαθητές/τριες. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 11(9Β), 29-36.
- Σούνογλου, Μ., & Μιχαλοπούλου, Α. (2019). Ανθρώπινα Δικαιώματα και Πολιτότητα στην Προσχολική Εκπαίδευση: Απόψεις παιδιών. *Παιδαγωγική επιθεώρηση*, 65. Σούνογλου & Μιχαλοπούλου (2019)
- Σοφός, Α., Κώστας, Α., & Παράσχου, Β. (2015). *Online Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Από τη Θεωρία στην Πράξη*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/182>.
- Σπανακά, Α. Κ., & Λιοναράκης, Α. (2017). Οι Επτά Αρχές Δημιουργίας Εκπαιδευτικού Υλικού. *Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 9(6Β), 121-123.
- Σπύρος, Π., & Ιωσήφ, Φ. (2016, Νοέμβριος 12). Η αξιοποίηση έργων τέχνης μέσω ΤΠΕ στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών στη εκπαιδευτική πράξη. *Ηλεκτρονικό περιοδικό «Μάθηση με Τεχνολογίες»*, τεύχος 2ο
- Στεφανοπούλου Σ. (2016). Διαθεματική Προσέγγιση της Διδασκαλίας με τη Συνεργασία των Τεχνών. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 2015(2), 1365–1376.
<https://doi.org/10.12681/edusc.351>
- Τζιαφέρη, Σ. (2016). Ενότητα Ζ: "Διερεύνηση Κλινικών Προβλημάτων μέσω Εφαρμοσμένης Έρευνας και Μέθοδοι Διάχυσης των Αποτελεσμάτων της": Τριγωνοποίηση (Ποιοτική σε συνδυασμό με ποσοτική έρευνα) [Σημειώσεις Σεμιναρίου].
- Χάρου, Α. (2017). Η αξιοποίηση των έργων τέχνης στη μαθησιακή διαδικασία για την

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

ενίσχυση της δημιουργικότητας των παιδιών προσχολικής ηλικίας. (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

Χουλιάρη, Ξ., Λιοναράκης, Α., & Σπανακά, Α. (2011). Η έννοια της πολυμορφικότητας στο εξΑΕ διδακτικό υλικό: Θεώρηση, σχεδιασμός, ζητήματα εφαρμογής. Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, 6(1Α).

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Anderson, T., Garrison, D. R., Archer, W., & Rourke, L. (2000). Methodological issues in the content analysis of computer conference transcripts.

[doi:10.1016/S1096-7516\(00\)00016-6](https://doi.org/10.1016/S1096-7516(00)00016-6)

Anderson P. (2002). Assessment and development of executive function (EF) during childhood. *Child neuropsychology : a journal on normal and abnormal development in childhood and adolescence*, 8(2), 71–82.

<https://doi.org/10.1076/chin.8.2.71.8724>

Arvelo-Rosales, C. N., Alegre de la Rosa, O. M., & Guzmán-Rosquete, R. (2021). Initial training of primary school teachers: Development of competencies for inclusion and attention to diversity. *Education Sciences*, 11(8), 413.

Bussey, K., & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological review*, 106(4), 676.

Cohen, L. & Manion, L. (1997) *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*, Μητσοπούλου, Χ. & Φιλοπούλου, Μ. (μτφρ), Αθήνα, εκδόσεις Έκφραση

Dewey, J. (1990). *The School and Society: The Child and the Curriculum*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

European Commission. (2022). *Commission Communication on a European strategy for universities*. [Commission Communication on a European strategy for universities | European Education Area \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0455)

European Commission. (2021). *Proposal for a council recommendation on blended learning for high quality and inclusive primary and secondary education*. [EUR-Lex - 52021DC0455 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0455)

Fajardo, M. L. N., Higuera-Trujillo, J. L., & Llinares, C. (2023). Lighting, colour and geometry: Which has the greatest influence on students' cognitive processes?. *Frontiers of Architectural Research*.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Flood, M., & Banks, J. (2021). Universal Design for Learning: Is it gaining momentum in Irish education?. *Education Sciences*, 11(7), 341.

Gaias, L. M., Gal, D. E., Abry, T., Taylor, M., & Granger, K. L. (2018). Diversity exposure in preschool: Longitudinal implications for cross-race friendships and racial bias. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 59, 5-15.

Ghoul, S. (2013). A Rotational Blended Learning Model: Enhancement and Quality Assurance. *Journal of Educational Technology*, 9(4), 46-50.

Greer, M. L. (2019). *Interdisciplinarity and Inclusivity: Natural Partners in Supporting Students*, *Primus*, 29:9, 928-949.
<https://doi.org/10.1080/10511970.2018.1488782>

Holmberg, B. (2002). *Εκπαίδευση εξ Αποστάσεως. Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Έλλην

Kardum, G., Kuščević, D., & Brajčić, M. (2020). The impacts of different sorts of art education on pupils' preference for 20th-Century art movements. *Education Sciences*, 10(1), 15.

Keegan, D. (1986). *The foundations of distance education 2nd edition*.

Keegan, D., (2000). *Οι βασικές αρχές της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης*. Μετάφραση: Αλ. Μελίστα. Αθήνα: Μεταίχμιο

Kozleski, E. B. (2020). NEPC review: *Special education and distance learning: Supporting students through the pandemic*. Distance learning and Special Education

Krippendorff K., (2004). *Content Analysis: An introduction to its methodology*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Mayer, R. E. (2009). *Multimedia Learning*. Cambridge University Press

Merleau-Ponty, M. (1962). *The phenomenology of perception* (C. Smith, Trans.). The Humanities Press.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Müller, C., Mildenerger, T., & Steingruber, D. (2023). Learning effectiveness of a flexible learning study programme in a blended learning design: why are some courses more effective than others?. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 20(1), 1-25.

Nalbur, V., (2021). Interdisciplinary art education and primary teaching students' self-confidence. *Cypriot Journal of Educational Science*, 16(4), 2010-2024.
<https://doi.org/10.18844/cjes.v16i4.6070> retrieved on 1.2.23

Pérez-Jorge, D., Ariño-Mateo, E., González-Contreras, A. I., & del Carmen Rodríguez-Jiménez, M. (2021). Evaluation of diversity programs in higher education training contexts in Spain. *Education Sciences*, 11(5), 226.

Sajnani, N., Mayor, C., & Tillberg-Webb, H. (2020). Aesthetic presence: The role of the arts in the education of creative arts therapists in the classroom and online. *The Arts in psychotherapy*, 69, 101668.

Wannapiroon, N., & Pimdee, P. (2022). Thai undergraduate science, technology, engineering, arts, and math (STEAM) creative thinking and innovation skill development: A conceptual model using a digital virtual classroom learning environment. *Education and Information Technologies*.
<https://doi.org/10.1007/s10639-021-10849-w>

Whitelaw, J. (2021). What's among and between Us: Mining the Arts for Pedagogies of Deep Relation. *LEARNIng Landscapes*, 14(1), 421-436.

Zhang, Z., Wang, B., Yang, H. H., Chen, Z., Gao, W., & Liu, Z. (2022). Assessing quality of online learning platforms for in-service teachers' professional development: The development and application of an instrument. *Frontiers in Psychology*, 13, 1–11.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.998196>

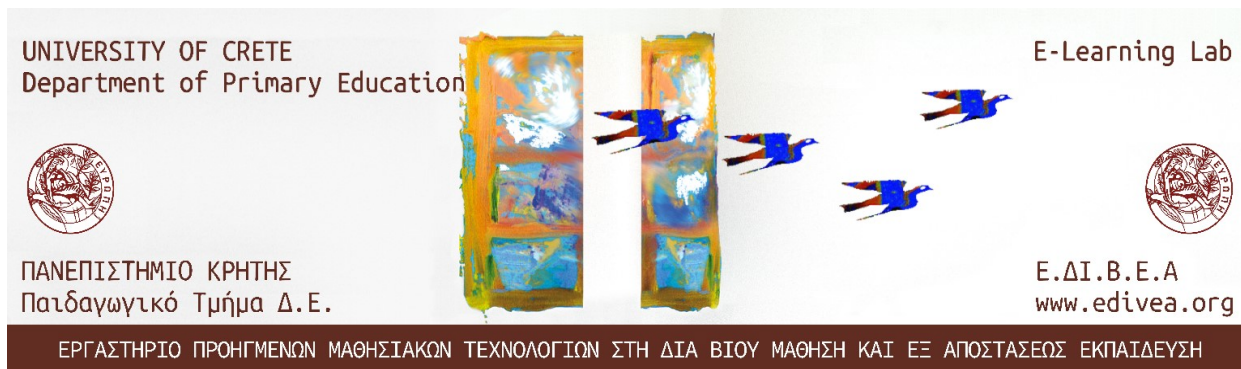
Παράρτημα Α: «Ερωτηματολόγιο»

1) Ερωτηματολόγιο Ε.ΔΙ.Β.Ε.Α. για την αποτίμηση του ΕΥ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)».

Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω των Εικαστικών Τεχνών, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία, βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!»

Επιβλέπων: Χρηστίδης Κωνσταντίνος

Υπεύθυνη Έρευνας: Νικολαΐδου Αλεξάνδρα

Οδηγίες

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μια προσπάθεια διερεύνησης των απόψεών σας σχετικά με το Εκπαιδευτικό Υλικό (Ε.Υ.) που μελετήσατε.

Ο σκοπός του ερωτηματολογίου είναι διττός. Αφενός διερευνάται εάν το υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και αφετέρου αν το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί

σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των συμπερασμάτων που θα προκύψουν από την παρούσα έρευνα, είναι αναγκαία η αντικειμενική προσέγγιση των ερωτήσεων.

Κατά την επεξεργασία των δεδομένων του ερωτηματολογίου, το οποίο προορίζεται αποκλειστικά για ερευνητική χρήση, θα είναι σεβαστό το απόρρητο των απαντήσεών σας. Τα αποτελέσματα της έρευνας θα σας κοινοποιηθούν αμέσως μετά το τέλος της στατιστικής επεξεργασίας.

Η Υπεύθυνη Έρευνας: Νικολαΐδου Αλεξάνδρα

Υπογραφή

Δημογραφικά στοιχεία

(Ζητείται η συμπλήρωση δημογραφικών στοιχείων)

1. Φύλλο (Κυκλώστε)	Άντρας	Γυναίκα	
2. Ηλικία (Κυκλώστε)	22-30	31-40	41-50 >51
3. Χρόνια Προϋπηρεσίας (Κυκλώστε)	0-4	5-10	11-20 >20

4. Είστε εξοικειωμένοι με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ).

☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

5. Χρησιμοποιείτε τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαιδευτική πράξη.

☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

6. Είστε εξοικειωμένοι με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕΞΑΕ) με τη χρήση των ΤΠΕ.

☐	☐	☐	☐	☐
1	2	3	4	5

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

7. Είστε εξοικειωμένοι με τη μελέτη του εκπαιδευτικού υλικού το οποίο έχει σχεδιαστεί με τη μέθοδο της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΕξΑΕ).

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

1^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό διέπεται από τις αρχές και τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης;

A. Επιστημονική συνοχή / Τεκμηρίωση του Ε.Υ.

A.1. Στο Ε.Υ. γίνεται παράθεση πληροφοριών / απόψεων με την σχετική βιβλιογραφική τεκμηρίωση.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.2. Στο Ε.Υ. γίνεται αναφορά σε διαφορετικές πηγές πληροφοριών (Βιβλία, επιστημονικά περιοδικά, επιστημονικά συνέδρια κλπ).

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

Παρατηρήσεις / Σχόλια

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

A.3. Στο Ε.Υ. γίνεται συγκριτική ανάλυση των πληροφοριών / απόψεων.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.4. Το Ε.Υ. είναι εμπλουτισμένο με την ερμηνεία / κριτική συζήτηση των πληροφοριών.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.5. Το Ε.Υ. παρέχει τη δυνατότητα στον εκπαιδευόμενο για περαιτέρω μελέτη σε διαφορετικές πηγές.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Β. Το Ε.Υ. συμβάλει στην απλή και κατανοητή παρουσίαση του Γνωστικού Αντικειμένου

Β.1. Το ύφος γραφής του Ε.Υ. είναι φιλικό για τον αναγνώστη.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Β.2. Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση προσωπικών και κτητικών αντωνυμιών.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Β.3. Στο Ε.Υ. γίνεται κατά το δυνατόν χρήση της καθομιλούμενης γλώσσας.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.4. Η γραφή του Ε.Υ. είναι ευανάγνωστη.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.5. Η πυκνότητα των πληροφοριών του Ε.Υ. είναι ικανοποιητική.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.6. Το Ε.Υ. παρουσιάζεται τμηματικά στο μέγεθος της οθόνης.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.7. Το Ε.Υ. περιέχει μόνο κείμενο.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.8. Το Ε.Υ περιέχει κείμενο και εικόνες.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.9. Το Ε.Υ περιέχει κείμενο, εικόνες και video.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

B.10. Οι χρωματικές συνθέσεις του Ε.Υ. συμβάλλουν στην άνετη αλληλεπίδραση.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Γ. Ευχρηστία του Ε.Υ.

Γ.1. Τα κουμπιά που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (εμπρός, πίσω κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Γ.2. Τα εικονίδια που χρησιμοποιήθηκαν στο Ε.Υ. (πρόσθετες πηγές, δραστηριότητες κλπ) είναι κατανοητά και αναγνωρίσιμα.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Γ.3. Η πλοήγηση στο Ε.Υ. είναι εύκολη.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Γ.4. Οι υπερσύνδεσμοι του Ε.Υ. οδηγούν στο αναμενόμενο περιεχόμενο.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Δ. Το Ε.Υ. υποστηρίζει - καθοδηγεί τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του

Δ.1. Παρέχονται συμβουλές για το πώς να μελετηθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Δ.2. Το Ε.Υ. υποστηρίζει τον εκπαιδευόμενο προκειμένου να δώσει έμφαση σε συγκεκριμένα σημεία (Υπάρχουν πλαίσια ή έντονη γραφή (σήμανση) ώστε να τονίζονται σημαντικές έννοιες).

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Δ.3. Στο Ε.Υ. υπάρχουν επεξηγηματικά σχόλια τα οποία υποστηρίζουν τον σπουδαστή στη μελέτη του.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Ε. Το Ε.Υ υποστηρίζει την αλληλεπίδραση με τον εκπαιδευόμενο στη μελέτη του

Ε.1. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εκφράσει τις δικές απόψεις (κρίσεις) πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Ε.2. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να διατυπώνει τις δικές του ερωτήσεις πάνω σε σημαντικά ζητήματα.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ

Παρατηρήσεις / Σχόλια

Ε.3. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εμπλακεί συναισθηματικά με βάση τα προσωπικά του ενδιαφέροντα.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

E.4. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ανταλλάξει απόψεις με τους άλλους εκπαιδευόμενους.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

E.5. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να θεωρήσει τον εαυτό του ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας που έχει συγκεκριμένες ανάγκες και προσδοκίες.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

E.6. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να ενσωματώσει / εμπλουτίσει τις απόψεις του σε αυτό.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Στ. Το Ε.Υ. παρέχει δυνατότητα Αναστοχασμού - Αυτοαξιολόγησης στον εκπαιδευόμενο

Στ.1. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Στ.2. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη της αυτόνομης κριτικής σκέψης του εκπαιδευόμενου.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Στ.3. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διάυλων επικοινωνίας με στόχο την ανατροφοδότηση του εκπαιδευόμενου.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Στ.4. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να συσχετίσει τα νέα δεδομένα με τη δική του πραγματικότητα.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Στ.5. Το Ε.Υ. εμπεριέχει δραστηριότητες οι οποίες ενθαρρύνουν τον εκπαιδευόμενο να εφαρμόσει τη νέα γνώση στη δική του πραγματικότητα.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Ζ. Σκοπός / Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Ζ.1. Στο Ε.Υ. διατυπώνεται σαφώς ο σκοπός της κάθε διδακτικής ενότητας.

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z.2. Στο Ε.Υ. διατυπώνονται σαφώς τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σε κάθε διδακτική ενότητα.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z.3. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο γνώσεων.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z.4. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο δεξιοτήτων.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z.5. Τα προσδοκώμενα αποτελέσματα παρακινούν τον εκπαιδευόμενο σε επίπεδο στάσεων.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

Z.6. Ο εκπαιδευόμενος ελέγχει την πρόοδό του με βάση τα προσδοκώμενα αποτελέσματα.

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

2^ο Ερευνητικό Ερώτημα: Το εκπαιδευτικό υλικό έχει δημιουργηθεί σύμφωνα με τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης;

(Για να θυμηθείτε τις αρχές της Πολυμεσικής Μάθησης δείτε εδώ:

<https://www.edivea.org/mayer.html>)

A.1. Στο Ε.Υ. υπάρχει συνδυασμός κείμενου και εικόνας για την παρουσίαση του γνωστικού αντικειμένου. **[\(Πολυμεσική Αρχή\)](#)**

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.2. Στο Ε.Υ. η χρήση των εικόνων σας βοηθάει να κατανοήσετε το γνωστικό αντικείμενο. **[\(Πολυμεσική Αρχή\)](#)**

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.3. Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία αφήγησης (μονόλογος, διάλογος, περιγραφή, σχόλια κ.ά.). **[\(Αρχή της Τροπικότητας\)](#)**

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.4. Στο Ε.Υ. συμπεριλαμβάνονται μη σχετικές πληροφορίες (λέξεις, εικόνες, ήχοι) με το γνωστικό αντικείμενο. [\(Αρχή της Συνοχής\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.5. Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση φιλικής γλώσσας. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.6. Στο Ε.Υ. γίνεται χρήση δεύτερου προσώπου. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

A.7. Στο Ε.Υ. γίνεται ηχητική παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου.
[\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.8. Στο Ε.Υ. το ύφος της ηχητικής παρουσίασης είναι φιλικό για τον εκπαιδευόμενο. [\(Αρχή της Φωνής\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.9. Στο Ε.Υ. εμφανίζεται ένας φιλικός χαρακτήρας (avatar) που ενισχύει τη διαδικασία μάθησης των εκπαιδευόμενων. [\(Αρχή της Εικόνας\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

A.10. Στο Ε.Υ. η παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου γίνεται τμηματικά. [\(Αρχή της Κατάτμησης\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.11. Στο Ε.Υ. υπάρχουν διαδραστικές δραστηριότητες που παρέχουν ανατροφοδότηση στους εκπαιδευόμενους. [\(Αρχή της Προσωποποίησης\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.12. Στο Ε.Υ. υπάρχουν μακροσκελή κείμενα για την παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου. [\(Αρχή της Κατάτμησης\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

A.13. Το Ε.Υ. παρέχει σαφείς οδηγίες στους εκπαιδευόμενους για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων και εργασιών. [\(Αρχή της Σηματοδότησης\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.14. Στο Ε.Υ. υπάρχουν στοιχεία επισήμανσης (έντονη γραφή, υπογράμμιση, χρωματισμός κ.ά.). [\(Αρχή της Σηματοδότησης\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

A.15. Στο Ε.Υ. υπάρχουν εισαγωγικές δραστηριότητες που βοηθούν στη μελέτη του γνωστικού αντικείμενου. [\(Αρχή της Προπαίδευσης\)](#)

☐

1

☐

2

☐

3

☐

4

☐

5

όπου το 1 σημαίνει ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ και το 5 ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ
Παρατηρήσεις / Σχόλια

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Γενικές Επισημάνσεις

1. Ποια πιστεύετε ότι είναι τα τρία πιο δυνατά στοιχεία του εκπαιδευτικού υλικού;

2. Γράψτε έως τρεις αλλαγές που προτείνετε προκειμένου να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό υλικό.

Ευχαριστούμε για τη συνεργασία σας

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

2) Ερωτηματολόγιο Εισόδου-Εξόδου για την αποτίμηση της διδακτικής παρέμβασης

Ερωτηματολόγιο ΠΡΙΝ

Με πινέλα και με
φαντασία,

Βάζουμε στη
διαφορετικότητα
ΤΕΛΕΙΑ!

Είσαι:

Αγόρι

Κορίτσι

➔ Θα συμφωνήσουμε ότι μόνο για οικονομία χώρου, θα γράφουμε στις προτάσεις «μαθητής» και όχι: «μαθητής/τρια».

ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ Α: «Τι σημαίνει για σένα το διαφορετικό;»

Κύκλωσε τον αριθμό που αντιστοιχεί με τη φασούλα που σε εκφράζει:

1. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με διαφορετικό χρώμα δέρματος.	1	2	3	4	5
2. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος που δεν είναι Έλληνας.	1	2	3	4	5
3. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος από το αντίθετο φύλο.	1	2	3	4	5
4. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με αντίθετη άποψη από τη δική μου.	1	2	3	4	5
5. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με διαφορετική θρησκεία από τη δική μου.	1	2	3	4	5
6. Διαφορετικός θεωρείται ένας μαθητής με δυσκολίες στα μαθήματα.	1	2	3	4	5
7. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με αναπηρία.	1	2	3	4	5
8. Διαφορετικός θεωρείται κάποιος με ηλικία μικρότερη ή μεγαλύτερη από τη δική μου.	1	2	3	4	5

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ Β: «Πώς έχεις βιώσει τη διαφορετικότητα;»

Κύκλωσε τον αριθμό που αντιστοιχεί με τη φασούλα που σε εκφράζει:

9. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή ήμουν κορίτσι/αγόρι.	1	2	3	4	5
10. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή δεν ήμουν καλός σε αυτό.	1	2	3	4	5
11. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή είμαι από άλλη χώρα.	1	2	3	4	5
12. Δε με έχουν επιλέξει σε κάποιο παιχνίδι, επειδή ήμουν μικρότερος.	1	2	3	4	5
13. Δεν έχω επιλέξει κάποιον στο παιχνίδι, επειδή είναι κορίτσι/αγόρι.	1	2	3	4	5
14. Δεν έχω επιλέξει κάποιον στο παιχνίδι, επειδή δεν είναι καλός σε αυτό.	1	2	3	4	5
15. Δεν έχω επιλέξει κάποιον στο παιχνίδι, επειδή είναι από άλλη χώρα.	1	2	3	4	5
16. Δεν έχω επιλέξει κάποιον στο παιχνίδι, επειδή είναι μικρότερος.	1	2	3	4	5
17. Προτιμώ να κάνω παρέα με παιδιά που έχουμε παρόμοια ενδιαφέροντα.	1	2	3	4	5
18. Προτιμώ να κάνω παρέα με παιδιά που έχουμε παρόμοια εμφάνιση.	1	2	3	4	5
19. Συνήθως αποφεύγω να κάνω παρέα με παιδιά που έχουν διαφορετικές δεξιότητες από εμένα.	1	2	3	4	5

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

ΟΜΑΔΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ Γ: «Πόσο πιστεύεις ότι η Τέχνη μπορεί να σε βοηθήσει να νιώσεις άνετα με τη διαφορετικότητά σου;»

Κύκλωσε τον αριθμό που αντιστοιχεί με τη φατσούλα που σε εκφράζει:

20. Η εικόνα, με βοηθά να κατανοήσω καλύτερα μια έννοια.	1	2	3	4	5
21. Η εικόνα, με βοηθά να εκφράσω καλύτερα τα συναισθήματά μου.	1	2	3	4	5
22. Με την Τέχνη, νιώθω ότι είμαι καλός σε κάτι.	1	2	3	4	5
23. Σε ένα έργο τέχνης, ο καθένας βλέπει κάτι διαφορετικό.	1	2	3	4	5
24. Στην Τέχνη, κάθε χρώμα είναι το ίδιο σημαντικό.	1	2	3	4	5
25. Μέσω της Τέχνης, ο καλλιτέχνης λέει τη γνώμη του για κάτι.	1	2	3	4	5
26. Η Τέχνη με χαλαρώνει.	1	2	3	4	5
27. Στην Τέχνη δεν υπάρχει λάθος και σωστό.	1	2	3	4	5

-ΤΕΛΟΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ-

Σε ευχαριστώ πολύ για τον χρόνο σου!

Παράρτημα Β: «Οδηγός ΕΥ για κάθε Δ.Ε.»

>>>>> 1η Διδακτική Ενότητα

Vincent van Gogh

Επεξεργασία υλικού στο Chamilo

Απλά ακολουθείτε τα παρακάτω βήματα:

- Κλικ στο κουμπί "Είσοδος"
- Video εισαγωγής
- Μονοπάτι γνώσης
- Διαδραστικό υλικό για μαθητές (επιλέξτε πλήρη προβολή οθόνης)
- Περιήγηση στην παρουσίαση
- Κλικ στο αρχείο ήχου (αφήγηση)
- Ανάρτηση δραστηριότητας στο padlet

Ενθαρρύνουμε τον
διάλογο!

Είσοδος

Ερωτήσεις-απορίες-εχόλια

nik.n.alexandra@gmail.com

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

>>>> 2η Διδακτική Ενότητα

Pablo Picasso

Επεξεργασία υλικού στο Chamilo

Απλά ακολουθείτε τα παρακάτω βήματα:

- Κλικ στο κουμπί "Είσοδος"
- Μονοπάτι γνώσης
- 2η Διδακτική Ενότητα
- Διαδραστικό υλικό για μαθητές (επιλέξτε πλήρη προβολή οθόνης)
- Περιήγηση στην παρουσίαση
- Κλικ στο αρχείο ήχου (αφήγηση)

Η επεξεργασία της Γκερνίκα (διαφάνεια 17) έχει καλυφθεί στην τάξη, λόγω ιδιαίτερης αντιμετώπισης του ζητήματος του πολέμου.

- Ανάγνωση ηχογράφησης στο padlet

Ενθαρρύνουμε τον
διάλογο!

Είσοδος

Ερωτήσεις-απορίες-εχόλια

nik.n.alexandra@gmail.com

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

3η Διδακτική Ενότητα

Antoni Gaudi

Επεξεργασία υλικού στο Chamilo

Απλά ακολουθείτε τα παρακάτω βήματα:

- Κλικ στο κουμπί "Είσοδος"
- Μονοπάτι γνώσης
- 3η Διδακτική Ενότητα
- Διαδραστικό υλικό για μαθητές (επιλέξτε πλήρη προβολή οθόνης)
- Περιήγηση στην παρουσίαση
- Κλικ στο αρχείο ήχου (αφήγηση)
- Ανάρτηση φωτογραφίας της κατασκευής στο padlet

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε χαρτάκια, όσπρια, lego, ή ό,τι άλλο σκεφτείτε!

Ενθαρρύνουμε τον
διάλογο!

Είσοδος

Ερωτήσεις-απορίες-σχόλια

nik.n.alexandra@gmail.com

4η Διδακτική Ενότητα

Υαγοι Kusama

Επεξεργασία υλικού στο Chamilo

Απλά ακολουθείτε τα παρακάτω βήματα:

- Κλικ στο κουμπί "Είσοδος"
- Μονοπάτι γνώσης
- 4η Διδακτική Ενότητα
- Διαδραστικό υλικό για μαθητές (επιλέξτε πλήρη προβολή οθόνης)
- Περιήγηση στην παρουσίαση
- Κλικ στο αρχείο ήχου (αφήγηση)
- Ανάρτηση φωτογραφίας της ζωγραφιάς στο padlet

Ενθαρρύνουμε τον
διάλογο!

Είσοδος

Ερωτήσεις-απορίες-εχόλια

nik.n.alexandra@gmail.com

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

Παράρτημα Γ: «Φύλλα εργασίας κατά τη δια ζώσης διδασκαλία»

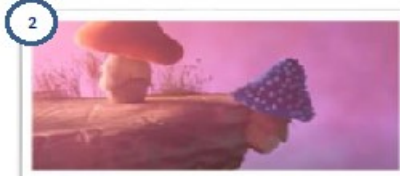
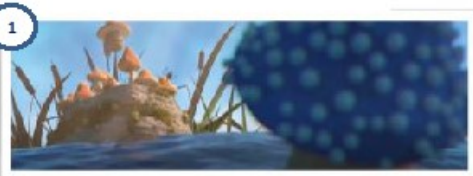
1^η Δ.Ε. - Δραστηριότητα παραγωγής γραπτού λόγου μετά την προβολή του βίντεο:

[Ο λάθος βράχος - YouTube](#)

Όνομα:

«Ο λάθος βράχος»

Γράφω μια πρόταση για κάθε εικόνα.

Τι θέλει να μας πει η ιστορία του μανιταριού;

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

2^η Δ.Ε. Δραστηριότητες εμπέδωσης και παραγωγής γραπτού λόγου μετά από την ανάγνωση του βιβλίου: «Τα παπούτσια των άλλων», της Α. Χαλικιά

«Τα παπούτσια των άλλων»

Αλεξήστη Χαλικιά

1. Συμπλήρωσε την ακροστοιχίδα.

Κοντά σε αυτή την πόλη μένει η Ματού. _____

Γυρνώντας από το σχολείο συνάντησε στον δρόμο έναν σωρό από... _____

Έξω από αυτόν τον ναό βρήκε η Ματού τα αγαπημένα της αθλητικά. _____

Η μαμά της Ματού της είχε υποσχεθεί μια βόλτα στα... _____

2. Γιατί λες οι άνθρωποι να αφήναν τα παπούτσια τους έξω από το τζαμί;

.....

.....

.....

.....

3. Ζωγράφισε τα παπούτσια του καλύτερού σου φίλου. Τι λένε για εκείνον;

4. Τι σημαίνει η φράση: «Μπαίνω στα παπούτσια σου»;

.....

.....

.....

Όνομα:

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

3^η Δ.Ε. Δραστηριότητες εμπέδωσης και παραγωγής γραπτού λόγου μετά την προβολή του βίντεο:

[Pip | A Short Animated Film by Southeastern Guide Dogs - YouTube](#)

«Ένας διαφορετικός ήρωας»

Γράψε μια πρόταση για την κάθε εικόνα. Στη συνέχεια βάλε τις εικόνες στη σωστή σειρά, εισάγοντας έναν αριθμό μέσα στο κυκλάκι της καθεμιάς.

Τελικά τι πιστεύεις ότι μας οδηγεί στο να πετύχουμε τους στόχους μας;

Όνομα:

«Νικολαΐδου Αλεξάνδρα», «Σχεδιασμός, υλοποίηση και αποτίμηση εκπαιδευτικού υλικού για τη διαθεματική προσέγγιση της διαφορετικότητας μέσω της Τέχνης, με τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, σε μαθητές Α' Δημοτικού, με τίτλο: «Με πινέλα και με φαντασία βάζουμε στη διαφορετικότητα τελεία!» »

4^η Δ.Ε.: Δραστηριότητες αναστοχασμού μετά την ανάγνωση του βιβλίου «Η τελεία», του Π. Ρέινολντς

Τελικά οι τελείες έχουν τη δική τους άποψη!

(σε δραστηριότητες βασίζονται στο βιβλίο: «Έκλινα με μια τελεία», του Π. Ρέινολντς)

Μια τελεία, μπορεί να είναι η αρχή για να
φτιάξουμε ένα πρόσωπο...

Αυτός ο χώρος είναι το δικό σου σύμπαν από τελείες. Γέμισέ το
όπως εσύ θέλεις με τελείες!

...ή ένας τρόπος να σταματήσουμε μια πρόταση!
Βρες σε ποια σημεία μπαίνει τελεία και κεφαλαίο
γράμμα.

έχω τον δικό μου τρόπο να
σκέφτομαι μπορεί να είναι
διαφορετικός από τον δικό σου
αυτό όμως δεν είναι κακό

Άλλοτε οι τελείες μεταμορφώνονται σε διάφορα
πράγματα, σε κουμπιά, πιάτα, λουλούδια...

Φαντάσου ότι οι τελείες σου φτιάχνουν τη διαδρομή μιας μέλισσας που πετά σε ένα λιβάδι...